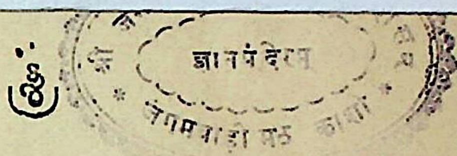
Tirupati Venkatiyamu
...adamu.

శ్రీ

శ్రవణానందము

తిరుపతి వేంకటీయము

3 వ కూర్పు.

1000 ప్రతులు.

షష్టిపూర్తి మహోత్సవ ముద్రణము.

 [వెల 2-0-0

పావనీముద్రాక్షరశాల, బందరు.

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రవణానందము

ప్రథమాశ్వాసము

ఉ. శ్రీయును వాణియున్ వలయురీతిని జామరముల్ గ్రహించి కై
సేయ సమస్తనిర్జరవిచిత్రకిరీటమణీఘృణిచ్ఛటా
శ్రీయుతపాదపీఠ మగు సింగమునత్తడిమీఁద నొప్పు భ
ద్రాయితమూర్తి శాంకరి ముదం బిడు వేంకటరత్నమంత్రికిన్. ౧

ఉ. కింకరకల్పభూరుహ మకించనభావశిలావిఘట్టనా
టంకము విష్ణుమానసవిటంక మనంతపయఃపయోధిరా
డంకకృతోజ్జ్వలత్సుకృత మై తగు నా సిరి వాడరేవు మా
వేంకటరత్నమంత్రికి నభీష్టవరంబు లొసంగుఁగావుతన్. ౨

సీ. ఏనాతి కొకగుబ్బ గానశాస్త్రంబు రెండవగుబ్బ సాహిత్యడంబరంబు
ఏనాతియిలు సత్యవీక్షాననంబు రెండవయిల్లు చతురాననాననంబు
ఏనాతిప్రియశిష్యుఁ డానాకసంభవుం డటుమీఁది శిష్యుండు వ్యాసమౌని
ఏనాతిపుత్రు లయ్యేడ్వురుమునులు దేవమనుష్యులెల్లరుఁ బౌత్రిభూతు

తే.గీ. లట్టిజగదేకసామ్రాజ్య మధిగమించి
వీణ చేఁబూని పాటగావించి మగనిఁ
గరఁగఁ జేసెడి యవ్వాణి వరము లొసఁగు
రాజహితుఁడగు వేంకటరత్నమణికి.

తే.గీ. మొదట మన్మథు నడఁగింపఁబూని పిదప
గట్టిచెడి మన్మథునకోడి కాంత కర్ధ
దేహ మొసఁగి సదా తదధీనవృత్తి
నెసఁగు సాంబుండు కృతిపతి కిచ్చు శుభము.

క. నీలారమణీమణియు మ
హాలక్ష్మియు భువియుఁ దనకు నర్ధాంగులుగాఁ
గలిగిన్ దేలెడి వేంకట
శైలేశుఁడు సంపదల నొసఁగుఁ గృతిపతికిన్. ౫

తే.గీ. కలుములవెలంది గారాపుఁ గడుపుపంట
నుడుగులవెలంది నోఁచిన నోముపంట
జగము లన్నియుఁ గలిగింపఁజాలు నంట
బ్రహ్మ దీర్ఘాయువును గృతిపతి కొసంగు.

సీ. అఇఉణ్ మొదలుగాఁగ నాభాష్యపర్యంత మే మహామహుఁడు మా కిచ్చె విద్య
కన్నసంతానంబుకన్న నెక్కుడు గాఁగ నేదయాళుండు మమ్మాదరించెఁ
బెండ్లి పేరంటముల్ ప్రియ మెలర్పఁగఁ జేసి యేగుణనిధి మమ్ము బాగుఁ జేసెఁ
దిండికై యిల్లిల్లు తిరుగనీయక యన్న మేయన్నదాత మా కింట నిడియె

తే.గీ. సకలదిగ్దేశరాజన్యసభలయందు
డంబు మీఱ శతావధానం బొనర్చి
నిర్వహింపఁగ నెవ్వఁ డాశీర్వదించె
నంజలి ఘటించెదము బ్రహ్మయగురుమణికి.

చ. నిరుపమగ్రంథజాలము లనేకములన్ రచియించి సజ్జనా
దరముగ నాదివాకరసుధాకరతారక మచ్చకీర్తి భా
స్వరులగు కాళిదాసముఖసత్కవిచంద్రులకున్ ద్రయీవిధిన్
దిరుపతివేంకటేశకవిధీరుల మే మొనరింతు మంజలుల్.

సీ. నన్నయకవి పెట్టినాఁడుకదా, తిక్కనాదికవీంద్రుల కాదిభిక్ష
భిక్షలోపల భిక్ష పెట్టె శ్రీనాథాదికవుల కెల్లరకుఁ దిక్కనమనీషి
శ్రీనాథకవిరాజశేఖరుం డల పెద్దనకవిత్వమునకుఁ బ్రాణమ్ము వోసెఁ
దతుపాతఁ గవుల కందఱకు మార్గముఁ జూపెఁ దాతగా రయిన పెద్దన్నగారు

తే.గీ. వీరలును వీరిమార్గమ్ము గోరి యాంధ్ర
కృతుల నొసరించి బహుబహూకృతుల నలరు
వారలును మాకుఁ బూజ్యులు వారికన్న
నితరకవిసత్తముల జోలి యేల మాకు?

తే.గీ. సోమయాజులమార్గంపు సొంపు గనక
పిన్న పెద్దల మర్యాద పేరు గొనక
భట్టురీతిని వాపోవునట్టి వట్టి
కాకవులుఁ గాకవులు నొక్కకడుపువారె. ౧౦

తే.గీ. ఎచ్చటేనియుఁ దప్పుండు లేరికైన
ధర్మమే భ్రాంతి పురుషులధర్మ మగుటఁ;
బుటకు డెబ్బదిపదొకొండు తోటువలుండు
వారు వీరను నొకతీరువారు గారు. ౧౧

తే.గీ. తనకు నాల్గు విఘంటుపదములు వచ్చు
ననుచుఁ బదిమందికి నిఁ దెలియంగ మాఱు
మూలపదములు గుప్పిన ముచ్చటగునె ?
ప్రతిపదమ్మున రస మట్టిపడినఁ గాక. ౧౨

సీ. పాపిష్ఠరాజులపాలి దయ్యమ్మ సంధ్యావందనమునకు బావగారు
పరదేశసంచార కరణమ్మునకు రైలు జపతపమ్ములకెల్ల సవతితల్లి
ముక్తికాంతాసంగమునకుఁ దారుపుఁగత్తె సద్యశోవ్యాప్తికిఁ జాటుడప్పు
ఆనందమునకు దివ్యాంగనాసంగంబు రాజసంబునకు గావాలకూచి

తే.గీ. భాగ్యభోగ్యమ్ములకు నెల్లఁ బట్టుఁగొమ్మ
యఖిలవేత్తృత్వమునకు దివ్యాంజనంబు
సరసజనులకుఁ గర్ణరసాయనంబు
కవిత యిట్టిది యని చెప్పఁగాఁ దరంబె ? ౧౩

తే.గీ. కవులు నూతను లనియును, గత నవీన
మనియు నాక్షేపణ యొనర్తురంచు మేము
కొంచెమెఱుఁగుదు మైనను "గొత్తక్రొత్త
కొమ్మన" యటన్న సామెత నమ్మినాము.

ఉ. అంచితు లైనవార లిది యారసి యీరసముగ్ గ్రహించి లా
లించినఁ జాలుఁ; గొంద "అవి లే వివి లే" వని గేలిసేయు నా
రంచు రచింప మానుదుమె ! యందటేనిగ్ దనియింప మష్టు ని
ర్మించిన బ్రహ్మకైనఁ దరమే ? యిది పెద్ద తెలుంగ సామెతే ? ౧౫

క. అని శిష్టాచారంబుల
నొనరించి యొక కృతి సేయ నున్నంతట మ
మ్మును వాడరేవుకులవ
ర్ధన వేంకటరత్నమంత్రి రావించి యనెన్. ౧౬

చ. తిరుపతివేంకటేశ్వరసుధీమణులార ! కవీంద్రులార ! దు
స్తరతరబుద్ధిభాక్ఛతవధానవిధానపటిష్ఠులార ! దు
ష్కరము శతావధాన మెసకమ్మునఁ గన్గొన నిచ్చ పుట్టె మీ
కరయఁగ దాన నేర్పు గల దంచు జగద్విదితంబు గావునన్. ౧౭

క. మిమ్ముఁ బిలువఁ బంపితిని బే
ర్మి మెయిన్ మాయన్నగారి ప్రేరేపణచే
శ్రమ మెన్నక వచ్చితిరి ము
దము నొనరించితిరి మిగుల ధన్యుఁడ నైతిన్. ౧౮

తే.గీ. కవు లనేకులు జగమునఁ గలరు గాని
శాస్త్రవేత్తలు గా; రట్టి శాస్త్రశక్తి
గలిగి కవితావిశేషంబు గలిగి శతవ
ధాన మొనరింప మీవలెఁ దగ దొరులకు. ౧౯

క. ఊరూరికి నొక్కొక రవ
తారం బెత్తిరఁట శతవధానము చెలుపన్
గారుపులిఁ జూచి నక్కయు
నారూఢిగ వాఁత లిడిన నట్లగు నేమో. ౨౦

తే.గీ. "రామరాజభూషణుఁడు ధర్మ సుకవియును
మాడభూషి వేంకటకవిమండనుండు
కవులలోపల విఖ్యాతి గాంచి శతవ
ధానమొనరించి" రనుచు పదంతి గలదు. ౨౧

తే.గీ. అంతియే కాని చూడ లే దనుచు శతవ
ధాన మష్టవధానంబుఁ దగ నొనర్పఁ
జేసి బహుమతు లొనరించి స్నేహరీతి
శనగ నొకతటి నంతికోద్యానమందు. ౨౨

వ. వినోదంబుగాఁ గతిపయమిత్రసహితుండై కూర్చుండి యస్మద్విరచితమ్ము లగు ధాతురత్నాకర కాళీసహస్ర శృంగారశృంగాటక శుకరంభాసంవాదాదికంబు లగుసంస్కృతగ్రంథంబుల నచ్చటచ్చటి శ్లోకమ్ములును వేంకటగిరి గద్వాలవిజయనగ రాదిసంస్థానమ్ములఁ బ్రసంగవశమ్మున నొనర్చిన చాటుపద్యమ్ములును విని సంత సింపుచు మేదురం బగు నాదరమ్మున మమ్ముం గాంచి యిట్లనియె.

చ. తెలుఁగునఁ జాటుపద్యములు తీయనవై యలరారఁ జేయు మీ
రలు పనిఁబూని యందమగు గ్రంథ మొకం డతినూతనమ్ముగా
నలరియు నీతియుక్త మగునట్లు ప్రధానరసంబు చిప్పిలన్
గలయ రచింప రాదె? కృతినాయకుఁగా ననుఁజేసి యొప్పఁగన్. ౨౪

ఉ. తాత కృతీంద్రుఁడయ్యెఁ బినతాతకుమారుఁడు సుబ్బరాయవి
ఖ్యాతుఁడునుం గృతింగనె నఖండయశుండు భుజంగరావు వి
ద్యాతరుణుండు మాకుఁ బినతండ్రి యతం డొక సత్కృతిన్ గనెం
దాతలనాఁటనుండి కృతినాథులు మాదుకులీను లందఱున్. ౨౫

తే.గీ. రాజులచరిత్రలును గవిరాజచరిత
ములును గ్రంథమ్ములకు వన్నెగలుగఁజేయు;
నందులో నామనమ్మున కరసి చూడఁ
గవులకతలకు రాజులకతలు లొచ్చు. ౨౬

వ. కావున నేఁడేని యొక కవిచరిత్రంబు శృంగారరసప్రధానంబై నీతియుక్తం బగు నటులఁ గల్పించి యొనర్చుట నాయభిమతంబని చెప్పి సబహుమానంబుగాఁ గర్పూరతాంబూలంబుఁ బెట్టుటయు.

సీ. అతిరహస్యంపుసంగతికిఁ దాళపుఁబెట్టె మంచిచెడ్డలకుఁ జూపించుత్రోవ
కాలయాపనకుఁ జక్కనియుపాయం బమిత్రవిధ్వంసమునకు ఫిరంగిగుండు
ఘనకార్యములకుఁ బెట్టినపేరు దారిద్ర్యభంజనమ్మునకుఁ దుపాకిదెబ్బ
యాపన్నివారణ కౌషధప్రాయమ్ము తులలేని సుఖదుఃఖములకుఁ దాపు

తే. గీ. ఆత్మసంరక్షణమున కిమ్మైనకోట
సంశయమ్మునకు వినాశసమయ మరయ

సకలలోకోపకారంబుసలుపు సుజన
మైత్రికన్నను వేఱొండు మహినిఁగలదె ? ౨౮

వ. అని చెప్పి కృతినాయకువంశావతారంబు వర్ణింప నారంభించితిమి. ౨౯

వంశవర్ణన

తే. గీ. అబ్జసూతి మొగమ్మున నవతరించి
నిగమములతోడఁబుట్టువై జగతి మొదటి
వర్ణమనఁదగు బ్రాహ్మణవర్ణమందు
శ్రీలఁ దులఁదూఁగుచుందు రార్వేలవారు. 30

క. ఆయార్వేలనియోగుల
లో యోగము గల్గి మిగుల లోకోన్నతసు
శ్రీయును విద్యయు యశమును
శాయనిదై వాడరేవువంశం బలరున్. 3౧

చ. అవనిపుమంత్రియై యశము నందనివాఁడుఁ బరోపకారమున్
దవులనివాఁడు సంతతవదాన్యత మించనివాఁడు భూసుర
ప్రవరుల కన్నదానము నపార మొనర్పనివాఁడుఁ బండితా
శ్యవకుఁడు వాడరేవుకులమందు జనింపఁ డదేమి చిత్రమో! 3౨

తే. గీ. అక్కులక్రమమందుఁ దా నవతరించె
మంత్రిమాన్యుండు కృష్ణయమంత్రిమౌళి
సత్యసంధుండు త్యాగి యాజన్మభోగి
యతులితాన్నప్రదాత విఖ్యాతినేత. 33

క. ఆకారము సౌశీల్యం
బేకాకృతిఁ జెందినట్టు లెసకమెసఁగె సు
శ్లోకుఁడు నతిలోకుఁడు నగు
నాకృష్ణయభార్య పాపమాంబిక సతియై. 3౪

క. అలితాంగి యగుచుఁ దగుతన
తలునీతిలకమ్మునం దతఁడు గనె ముగురన్
జెలమయఁ బెదచినసీత
న్నల లలితాకృతులఁ గృతుల నవనవమతులన్. 3౫

ఉ. ఇలఁ గల మంత్రిపుంగవుల కెల్లరకున్ దలఁ దాఁటి బుద్ధిలో
వల గురు వంతరైయై కవులపాలిఁటికల్పనగంబుభాతిఁ గో
ర్కె లొసఁగు రామచంద్రనగరీనరసాధిపుఁగూర్మిమంత్రియై
చెలమయమంత్రి వర్ధిలె విశేషయశస్సితదిక్తటీకుఁడై. ౩౬

తే. గీ. లీలమెయిఁ బల్లకీలోని కాలు నేలఁ
బెట్టక చెలంగుసంపద నెట్టుకొనఁగఁ
జెలఁగె సత్యవరపుఁదహసీలుదారుఁ
డగుచు ననయము నాచెలమయ్యమంత్రి. ౩౭

చ. చెలమయమంత్రికిన్ సుగుణసేవధికిన్ దగులేమయున్ సతీ
తిలకము చారుతావిధికిఁ దేట గుణమ్ములపేట "యచ్చమా
లలనకు సాటి రాఁదగరు లాఁతివెలందు" లటంచు నెంత్రు లో
కులు, చెలమయ్య యాతరుణికోస మొనర్చినపుణ్య మెట్టిదో! ౩౮

చ. చెలమయమంత్రి కచ్చమకు శ్రీకరుఁ డార్యనుతుండు సద్యశో
విలసితదిగ్వితానుఁ డగువెంకటరాయఁడుఁ గృష్ణయాఖ్యుఁడున్
గలితగుణాఢ్యుఁడై సొబగుఁ గాంచిచెలంగెడుసుబ్బరాయఁడున్
గలిగిరి పుత్రులై సమధికంబగు బుద్ధిబలంబుడంబునన్. ౩౯

ఉ. సుజనులయందు రక్తి పెరసుందరులందు విరక్తి దైవత
ద్విజగురులందు సక్తి నిరుపేదలయందు సమప్రసక్తి దు
స్త్యజరిపుషట్కముక్తి సరసంబగుభుక్తి మృదూక్తియుక్తి వి
శ్వజనసదానురక్తి సహజమ్ములు వేంకటరాయమంత్రికిన్. ౪౦

తే. గీ. సకలమతసారసిద్ధాంతసంగ్రహంబు
నొనరిచినమేటి నాచికేతునిచరిత్ర
మల్లికార్జునకవిజనమాళిచేతఁ
గృతిఁ గనినమేటి యాతని కెవరు సాటి! ౪౧

తే. గీ. మహితసోమేశ్వరస్వామిమనికిపట్టు
గౌతమీపుణ్యతీరప్రకాశితంబు
పూసపాటిమహేంద్రునిపోలు కోటి
పల్లెతాణాకు నేతయై ప్రబలెనతఁడు. ౪౨

తే. గీ. భర్త కనుకూల యతిథులపాలియన్న
పూర్ణ సకలసుగుణములపుట్టినిల్లు
నమ్మహాలక్ష్మిసాటి కామమ్మ తనకు
ధర్మసతి గాఁగ నచ్చమాతనయుఁ డలరె. ౪౩

క. ఆయిరువుర కుదయించిరి
ధీయుతుఁడు చెలమయమంత్రి ధీరుం డగునా
రాయణమూర్తియు సుజనవి
ధేయుండు భుజంగరాయధీసేవధియున్. ౪౪

ఉ. మేధ మెయిన్ బృహస్పతిసమీకృతుఁ డాచెలమయ్యమంత్రి గం
గాధరరామరాయనృపకాంతుఁడు రావుకులాగ్రగణ్యుఁ డా
రాధితసత్కవీంద్రుఁ డతిరమ్యుఁడునై తగు పీఠికాపురీ
నాధునిమంత్రియై యశమునన్ దెర గట్టె దిగంత ముద్భటన్. ౪౫

తే. గీ. అతఁడు మంత్రిత్వమువహించి యఖిలరాజ
కార్యముల నిర్వహించెడికాలమందు
రాజురాజను మాటమాత్రంబకాని
రాజు నెఱుఁగరు ప్రజలు చిత్రంబు గాదె ? ౪౬

చ. పదునగు సన్నయన్నమును బట్టి వదల్చినఁగాని జిడ్డు కే
ల్వదలనిమంచినేయియును బాయసమున్ బలుపిండివంటలున్
మదికి ముదం బొసంగెడిఘుమంఘుమఁ బొల్చెడికాయగూరలున్
బొదలఁ దదీయపఙ్క్తిఁ దిని పోదురు బ్రాహ్మణు లెంద ఱేనియున్. ౪౭

ఉ. క్రాఁగినవేఁడినీళ్లను సుఖంబుగస్నానముఁ జేసి తృప్తిగా
నోగిరమున్ భుజించి సొగ సొప్పెడిసత్రపుఁజావడిన్ సుఖ
శ్రీ గణియించుచున్ నిదురఁజెందుచుఁ జెల్మయమంత్రి నెంతుర్ దూ
రాగతులైన బ్రాహ్మణు లహో! యని పొక్కుచుఁ గత్తిపూడిలోన్ ౪౮

ఆ. వాడరేవువంశవర్ధనుం డగుచెల
మయ్య కత్తిపూడియందు సత్ర
ముంచు కారణమున నొక్కింత చోరుల
బాధ తగ్గె నడచు ప్రజలకెల్ల. ౪౯

సీ. చలము మీఱంగ శత్రుల జయించి ప్రతాప మార్జించి మించెఁ దిక్కన్నమంత్రి
పైఁడిమాడలఁ బోనఁ బండితకవికోటి కన్నమ్మఁ బెట్టె విస్సన్నమంత్రి
బలుచమత్కారంబు గలగ్రంథములకు నాయకుఁడై చెలంగె సింగన్నమంత్రి
యడుగువారలకు నెక్కుడుగ మాన్యములిచ్చి యశముఁ గైకొనియె నక్కన్నమంత్రి

తే. గీ. యొక్కొకరి కొక్కొక విశేషమున్నవంతె
కాని యన్ని విశేషముల్ గలుగ లేదు
కనిగెఁబో ! యివియన్ని యతండుఁడైన
మహితవాడ్రేవు చెలమయామాత్యమణికి. ౨౦

తే. గీ. అన్నిఁటికి నేమి గాని కార్యార్థి యగుచు
నెచటి కేగిన నేలాటియెడలనైన
వందవందలకొలఁది సద్బ్రాహ్మణులకు
నిత్యమును వంట చెలమయామాత్యువెంట. ౨౧

ఉ. భావిపురాతనాద్యతనపార్థివులం దల పీఠికాపురీ
రావునృపాలశేఖరుని రాణకు మించిన రాజచంద్రు, వా
డ్రేవుకులుండుఁ దన్నరవరేణ్యుని మంత్రియునైన చెల్మయన్
జేవ నెదుర్చుమంత్రిజనశేఖరునిన్ గనఁబోల దొక్కఁడున్. ౨౨

తే. గీ. చతురమతియునుఁ గడుఁ జండశాసనప్ర
భావుఁడగు కూచిమంచి గోపాలకృష్ణ
మంత్రి గారాపుఁగూఁతురు మహితసుగుణ
యైన కామేశ్వరమ్మఁ బెండ్లాడె నతఁడు.

క. ఆకామాంబిక గుణముల కాకరము సతీత్వమునకు నాలయము శుభ
శ్రీకిన్ దానై చెలఁగె రమాకాంత యనంగ నయ్యుమాకాంత యనన్. ౨౪

చ. అలచెలమయ్యమంత్రి గనె నాసతియందు మనోజతేజునిన్
విలసితసద్యశఃకలితు వేంకటరావు ననంతకాంతి బో
బ్బిలు గుణవంతు నప్రతిమ వేంకటరత్నసమాఖ్య నల్వురన్
సలలితరూపశీలవిలసన్మతులై తనరారు కూఁతులన్. ౨౫

సీ. ఇరువురు నాకృతి యొసకంబు గలవార లిరువురు సమశైలిఁ బరఁగువార
లిరువురు గుణముల నెన్నంగఁ దగువార లిరువురు యోగ్యత నెసఁగువార

లిరువురు నన్నంబు నిడ నాస్థగలవార లిరువురువిద్యల నెఱుఁగువార
లిరువు రింగ్లీషులోఁ బరిచితి గలవార లిరువురుఁ గవులకు నిచ్చువార

తే. గీ. లిరువురును భాగ్యభోగ్యముల్ పఱలువార
లిరువురును దాతతంద్రుల సరణివార
లమరు వేంకటరాయరత్నముల కతిశ
యోక్తిగానేర దిది స్వభావోక్తిగాని. ౫౬

తే. గీ. తగు 'కలెక్టరు' వ్యాససూత్రములు తెల్గు
నన్ బొనర్చిన యాజగన్నాథరావు
తనయ వేంకటరత్నమాతరుణిఁ బెండ్లి
యాడె వేంకటరావు ప్రఖ్యాతి యెసఁగ. ౫౭

క. ఆవెలఁదియందు వేంకటరా వొక్క కుమారుఁగనియె రమ్యాకార
శ్రీ వెలయువానిఁ జెలపతిరావున్ గామేశ్వరియన రంజిలు సూఁతున్. ౫౮

క. ఆ వేంకటరావు పునశ్శ్రీ వెలయఁగఁ బెండ్లియాడెఁ జెల్లాయమ్మన్
భావుకగుణసంపన్నన్ భావమునకు వచ్చినట్లు పరఁగెడిసాధ్విన్. ౫౯

తే. గీ. పెద్ద 'తహసీలుదారుఁడై' పేరుగొన్న
తేజుగల నందివాడ పేట్రాజుకూఁతు
ననుగుణగుణాఢ్యఁ బద్మనాభమ్మయనెడి
రమణిఁ బెండ్లాడె వేంకటరత్నమంత్రి.

శా. ఆరూఢాఖిలభోగభాగ్యములచే నాపద్మనాభమ్మయా
దారోగ్యాయురపార సౌఖ్యగుణగణ్యాకార సౌభాగ్యస
త్కారన్ వేంకటరత్నమంత్రి గనియెన్ గామేశ్వరీనామక
న్యారత్నమ్మను సొంపు పెంపు వెలయన్ గామేశ్వరీసత్కృపన్. ౬౧

షష్ఠ్యంతములు.

సీ. ఏతాదృశస్ఫీతిభూతివిఖ్యాతివిద్యాతిశయద్యోతితాంతరునకు
సంస్కృతాంధ్రకవిత్వసారస్యమారందధారామధుకరాయితశుభమతికిఁ
జెలమయామాత్యసంచితపుణ్యరాశికిఁ గామేశ్వరాంబికాగర్భమణికిఁ
బద్మనాభాంబికాపతికి వేంకటరాయసోదరునకు దాతృతాదరునకు

తే. గీ. వాసరేవుకులాబ్ధిపూర్ణోడుపతికిఁ
బ్రథితమౌద్గల్యమునిగోత్రపావనునకు
సరసకవిజనపికపుష్పసమయమునకు
మహితవేంకటరత్నసన్మంత్రిమణికి. ౬౨

వ. అభ్యుదయపరంపరాభివృద్ధిగా మా యొనర్పంబూనిన కేవలకల్పితప్రబంధం
బగు శ్రవణానందమ్మునకుఁ గథాక్రమం బెట్టి దనిన ౬౩

కథాప్రారంభము

చ. కల దొక పట్టణంబు కలకాల మపారసుధాశనంబుచే
నలరు రసజ్ఞ యన్నమున కాసలు సేయ ధరాతలమ్ములో
పల జనియించి పాఱులనెపమ్మున నుండెడి దేవకోటినాఁ
జెలఁగెడి శిష్టకోటికిఁ బ్రసిద్ధ మనంతపురాభిధానమై. ౬౪

సీ. అరుణోదయమున నిత్యస్నాన మొనరించి యర్ఘ్యప్రదానమ్ము లాచరించి
నీర్కావిదోవతుల్ నియతిగా ధరియించి పలుమాలు పింజెపింజెలు ఘటించి
భూతిరేఖలు మూఁడు మొగమునఁ గీలించి భ్రూమధ్యమునఁ జుక్కబొట్టు పెట్టి
నారికేళకటాసనమ్ములఁ గూర్చుండి జందెపుసవరణల్ సలుపుకొనుచు

తే. గీ. బ్రహ్మచారులు వేడ్క సంభ్రమముతోడ
ననువదించుచు నుండఁగా ననుదినంబు
వేదసంతలఁ గాలమ్ము వెళ్లఁబుత్తు
రనుగుణమ్ముగ వైదికు లప్పురమున. ౬౫

సీ. రాజులెల్లరును భార్గవరాములే యనఁ దేజంపుఁ బెంపు నుతింపవలెనె ?
కోమటు లెల్ల జక్కులరాజులే యన నైశ్వర్యములపెంపు లడుగవలెనె ?
పాదజు లెల్లను బలరాములే యన హలసంపదలు నొక్కి పలుకవలెనె ?
వెలకాంత లెల్ల రంభలె యన్న రూపసంపద లిట్టి పంచుఁ జెప్పంగవలెనె ?

తే. గీ. వనము లెల్లను నందనవనములె యనఁ
గుసుమసంపత్తులను వేఱె కొసరవలెనె ?
యనఁగఁ జెలువారు నపనిలో ననుపమాన
పుణ్యచరితం బనంతాఖ్యపురవరంబు.

చ. చదువుల నన్నియున్ జదువఁజాలిన శిష్యులు చుట్టుముట్టఁగా
నది యిది యంచు నెంచక సమస్తరసమ్ములతోడ నెప్పు డే
యొ్యది శిష్టకృతంబొ తదర్థసమయత్వము నొంది వచింపుచుందు రో
ప్పిదముగ నప్పురంబునఁ గవిప్రవరుల్ సరసత్వ మొప్పఁగన్. ౧౯

వ. అట్టికవిపుంగవులందు విశిష్టాద్వైతమతమ్మున.

క. మేదురసంపద్యుక్తుఁడు, మేధావి యశస్వి సుకవిమిత్రుఁడు కవితా
మోదామృతాంబునిధి మధుసూదనుఁ డను నొక్క సుకవిసుందరుఁ డొప్పున్.

ఉ. చిన్నతనమ్మునన్ గడుఁ బ్రసిద్ధపు విద్యల నభ్యసించి సం
పన్నత గల్గి కుందకుసుమం బనఁ దల్లికిఁ దండ్రికొక్కఁడై
వన్నెయు వాసియున్ రుచిరవర్తనమున్ జెలువార నొప్పు న
ప్పెన్నిధి, తల్లిదండ్రులిలు పెత్తన ముత్తమరీతిఁ జేయఁగన్. ౨౦

ఉ. "మానవదేహి కెంత మతిమంతున కింతటిలోన నోనమా
లైనను రావు వానిఁ గనినయ్యెడ నెంతటిపుణ్యశాలులో
గాని సుఖమ్ము లిట్టిసుతుఁ గాంచినవారలవే" యటంచుఁ బే
రాని నుతింత్రు కేళిసమయమ్ముల దంపతు లెల్ల నాతనిన్. ౨౧

సీ. "నాకళ్ల యెదుట మొన్నటిదాఁకఁ జిన్నతనంపుఁ జేష్టల సంచరింపలేదొ!
నాకళ్లయెదుట నున్నతి లేక వెల్తినా వీధివీధుల విఱ్ఱవీఁగలేదొ !
నాకళ్లయెదుట నెంతయువింతరఘువంశమును జంకఁబెట్టుక చనఁగలేదొ!
నాకళ్లయెదుట నున్నతు లెల్ల నవ్వంగఁ జిటిపొటిపద్దెముల్ సెప్పలేదొ !

తే. గీ. ఎంతలో నెంతవాఁడయ్యె ! నెంత బుద్ధి
వచ్చె ! నెటువంటి సత్కీర్తి వచ్చెఁ ! జిత్ర"
మనుచు నాతని చర్యలే యభినుతింత్రు
పండితవరేణ్యు లక్కవి భాగ్య మేమొ ! ౨౨

క. ఎప్పుడు మనమునఁ దలఁచినఁ దప్పక కడుపారఁగన్నతల్లింబలెఁ దా
నప్పరమేశ్వరి యాతని కప్పుడె కనబడును బుధ్య మది యెట్టిదియో ! ౨౩

సీ. కవితఁ జెప్పఁగ నేర్చుఁ గఱవు దీఱఁగ వేయిగంటాలకైన నిష్కంటకముగఁ
జదువుఁ జెప్పఁగ నేర్చు శబ్దశాస్త్రాదికంబది మేలనుచుఁ బండితాళి మెచ్చ

మద మడంపఁగ నేర్చుఁ బదిమందికవు లొక్కటై దుష్టవాదమ్ము సందుకొనిన
మాటలాడఁగ నేర్చు మధురమ్ముగా విన్నవార లెల్లరును 'వహ్వ' యనంగ

తే. గీ. 'బాగుబాగ' నియనఁ బాటఁ బాడ నేర్చు
నతులితంబుగఁ జదరంగ మాడ నేర్చు
వడివడిగ ముత్యములరీతి వ్రాయ నేర్చు
సుందరగుణాఢ్యుఁ డమ్మధుసూదనుండు. ౨౪

చ. అతనికవిత్వమున్ విని 'యహో' యని మెచ్చనిబుద్ధిమంతులున్
జతుయనిఁ జూచి వానిసరసత్వముఁ గోరనిప్రౌఢకాంతలున్
సితకిరణానుషంగమును జెంది కరంగనిచంద్రికాంతముల్
క్షితిని "నహిప్రతిల్లై" యని చెప్పుదు రాతనిభాగ్య మెట్టిదో ! ౨౫

తే. గీ. సుధకు మాధుర్యమున్ బలె, సూర్యునకును
తైక్ష్ణ్యముంబలె శశికి శీతలతవోలె
సొంతచెప్పిన నాతనియెడల నతిశ
యోక్తి గాఁజాల దది స్వభావోక్తి యగుట. ౨౬

ఉ. పొంకము మీఱు నాసుకవిపుంగవువీధిక నొక్క వేశ్య మీ
నాంకునిచేతిబాణ మన నందముఁ జందము గల్గి శైశవా
లంకృత యయ్యు విద్యల నలంఘ్యపటుత్వము గాంచి మించు ని
శ్శంకగ దానిఁ బోలఁగలసారసనేత్రను జూడ మొక్కతెన్. ౨౭

క. లీలలలోఁ దగువేశ్యా, బాలలలో మిన్నయగుచుఁ బరఁగినకతనన్
బాలామణి యందురు తద్బాలామణిలీల లెన్న బమ్మకుఁ దరమే ? ౨౮

* తే.గీ. బాల్యవయసుననుండి యాబాల చాలఁ
గవివరునితోడఁ గ్రీడింపఁగాఁ దలంచి
క్రమముగాఁ బ్రియమలరార గడుసుదనము
మీఱి పదునాలుగేండ్ల యొయ్యారియయ్యె. ౨౯

సీ. "పాడెనా ! గంధర్వపాటలాధరల వీణానినాదంబు చిన్నతన మూను
ఆడెనా ! రంభాముఖాప్సరోభామినీవర్గ మెల్లను దల ల్వంచుకొనును
కూఁడెనా ! యక్షేశుకొడుకైన ఋణవిముక్తికిఁ దగ్గధన మిచ్చి తేలలేఁడు
వేఁడెనా ! వేదాంతవిద్యావిశేషజ్ఞుఁ డైనను మాఱుమా టాడ లేఁడు"

తే. గీ. అనుచుఁ దనుఁజూచుజనులెల్ల నభినుతింప
సాటిబోటులలో నీటుగొట్టుఁగల్గి
వఱలెనారార! బళిర! వహ్వా! వహవ్వ!
మేలు మేల్! రాజధాని యాబాలసాని.

కం. అమ్మధుసూదనుసారస్యమ్మును విని సోత్సుకమ్ము నరసియు వనురా
గమ్ము మదినూనె దైవకృతమ్మున నబ్బాల దానిదశ యెట్టిదియో! ౨౧

గీ. వయసువాఁడఁట! యామీఁద వైష్ణవుఁడఁట!
సుకవియఁట! సూక్తినిధియఁట! సోయగంబు
గలుగువాఁడఁట! మనములు గఱఁచుకొన్నె?
ప్రాఁతికైనను నేలాటినాతికైన.

వ. ఇట్లు తదధీనచిత్తయై తన మనమ్మున

సీ. ముద్దుమాటల ముచ్చుమొగ మెఱుంగనివాని ఘనమేల? వానిసౌందర్యమేల?
బంధవ్యవాయసంపద లెఱుంగనివాని ధనమేల? వానిసౌందర్యమేల?
చుంబనప్రక్రియాసుఖ మెఱుంగనివాని ధనమేల? వానిసౌందర్యమేల?
సరససంగీత వైఖరులెఱుంగనివాని ధనమేల? వానిసౌందర్యమేల?

తే. గీ. ఇన్నియును గల్గి జగతిలో వన్నెకెక్కి
సతులఁదేలించు సుకవిపండితుల నతుల
రతులఁదేలింప కలిధనయుతుల నధమ
తతులఁ గవఁగూడు తనువులగతు లవేల?

వ. ఇట్లుపట్టరానితమకమ్ము చుట్టుముట్ట నెట్టకేలకు గుట్టువీడి తల్లికి మెల్లనఁ దన మనోభిప్రాయం బెఱింగించి సిగ్గువిడిచి యిట్లనియె.

చ. చతురుఁడటంచు సర్వకవిసత్తముఁడంచు మహాత్ముఁడంచుఁ బి
న్నతనమువాఁడటంచును ఘనమ్ముగ నాతనిఁ జెప్పికొంచు రే
యతివకుఁగల్గునో యతని నర్మిలిఁగూడి సుఖింపు టెన్న నా
యతిపయె ధన్య, జన్మ మన నయ్యదియే! సొగసన్న నద్దియే! ౨౩

ఆ. వె. సరసుఁడగుచు సర్వసందర్భములయందుఁ
బెద్దయయ్యు వయసు పేర్మి చేతఁ

బిన్నయైనవాని మన్ననలేకున్న
సానకిందివన్నె దానివన్నె. ర-౨

తే. గీ. కలిమి గలవా రనేకులు గలరుగాని
తెలివిగలవారుకారు; నాతీరు తెలివి
గలుగువారలఁ గూడఁగాఁ దలఁచియుండుఁ
గాని ధనవద్ద్విషాత్పకుగణముఁగాదు.

క. ధనవంతులు ఘనవంతులు, ధనవంతులటంచుఁ బల్కెదవుకాని సదా
ధనమెంత తెచ్చియిచ్చిన, ధనమా ? మఱి సౌఖ్యకరము తల్లీ ! చెపుమా. ర-౧

చ. " వెలధనమింత " యంచనిన వేగమె యాధనమిచ్చి మచ్చమం
దులు వెదఁజల్లినట్లు కడు దొంగవిలాసము లూనుకట్టిబొ
మ్మలఁ గవఁగూడువారి యధమంబగుజన్మము నొక్కజన్మమా ?
వలచినబాలికల్ గవయువారిది జన్మముగాక తల్లిరో !

* తే. గీ. విత్తమార్జించు పనికినై వేలకొలఁది
గా నుపాయములున్నవికాని శార
దాకుచమ్ములు గలవాఁడు దక్క నితరుఁ
డింతిఁ గౌఁగిటఁ జేర్చిన నేమిసుఖము ?

తే. గీ. గర్భగతునకునైనను గల్పనమ్మ
సేయు వృత్తినటంచును జెప్పచుంద్రు;
పెట్టఁడా ! పట్టెఁడన్నము పృథివిలోన
మనలఁ బుట్టించినట్టి యవ్వనజభవుఁడు.

తే. గీ. అదియునుంగాక నీవు ద్రవ్యంబు వేల
కొలఁదిగా నార్జనముఁజేసి కూడఁబెట్టి
యుంటి; వయ్యదిచాలదే ? తొరులకీయ,
మేమును భుజింప నాశకు మేరగలదె ? ర-౩

తే. గీ. ఇట్లు బాలామణియును గామేచ్ఛపట్టఁ
జాల కాచార్యతనయుండు చాల సరసుఁ
డనుచుఁ దనతల్లితోడ ధనాశ గూడ
దనుచు బోధించిబోధించి యనిరొమాఱియు.

ఉ. "వితతయశుండు ధార్మికుఁడు వేలకువేలు గణించువాఁడు పం
డితుఁడు సమస్తరాజమకుటీమణిరంజితపాదుఁ డార్యస
న్నుతుఁడగు నాధరాసురుఁ డనుంగుఁ బ్రియుండగుఁగాత" మంచు స
న్నుతి యొనరింతు వింతయె నినున్, సమకూర్పఁగదే! రయమ్మునన్. ౯౫

తే. గీ. అనుచుఁ దనతల్లితోడఁ జెప్పినది కాని
తానుతానయి స్వాతంత్ర్యమూనదయ్యె;
నెంతవలపున్న నెంతవలంతిరైన
జననిఁ గికురింపలేదు వేశ్యావధూటి. ౯౬

చ. అనుతనపుత్రిమాటలు హృదబ్జము బిట్టలరింప వృద్ధభా
మినియు మనమ్ములో సుతకు మేలు గణింపుచు "మంచిదమ్మ! నీ
కనుగుణుఁడైన పూరుషు రయమ్మున నే సమకూర్తునమ్మ! నీ
వనుమతి మానుమమ్మ! మనమం" దనుచున్ గడుఁబ్రీతిఁ బల్కుచున్.

ఆ. వె. కూఁతు బుజ్జగించి కొమరార దీవించి
చింత వల దటంచుఁ జెప్పి చెప్పి
వానిఁ దెచ్చు టెంత పని యంచు నూరించి
యిట్టు లనియె మరల వృద్ధవేశ్య. ౯౮

ఉ. "చిన్నతనమ్మునందు సమశీలవయస్కులఁ బిన్నవారలన్
గ్రిన్ననఁ గూడి యల్లరి యొనర్చుచు నుండఁగఁ జూచి పెద్ద లే
మన్నను సర్వదా మనగృహమ్ముల నుండెడివాని కింత యు
త్కృష్ణతి వచ్చెఁగా?" యనుచుఁ దోఁచును నాకు ముదంబు నెమ్మదిన్. ౯౯

ఉ. స్త్రీలను జూడఁ డెన్నఁడును శిష్యులపాఠము లెప్పుడున్ విడన్
జాలఁడు కార్యమున్నను బజారునకైనను రాఁడు భావమున్
సోలఁగఁజేయఁ డట్టిమధుసూదనునిన్ వరియించి తమ్మరో!
గోలవు, వాని నెట్లు సమకూర్తుఁగదే? జగదేకసుందరీ! ౧౦౦

తే. గీ. పండితులయొద్ద మాయలు పనికిరావు
మాయ పన్నిన నద్ధరామరుఁడు పిదప
నించుకేనియుఁ దెలిసి శపించె నేనిఁ
దనయ! యొకగవ్వకైనను బనికి రాము. ౧౦౧

ఉ. లోకములోన మానవులలో ద్విజులే ఘను, లంతకన్న న
స్తోకకలావిదుల్ ఘనులు, సూరివరేణ్యులకన్న సత్కవి
త్వాకలనమ్ము గల్గెడి మహాత్ము లమోఘవచస్కు లమ్మ! వీ
రేకద? మాపి రెండఱ నరేంద్రులనో వచనాశుగమ్ములన్. ౧౦౨

సీ. సాహిణిమారుండు చచ్చిపోవుటఁ జూడఁ గవివరేణ్యుల కోపకలనఁ గాదె?
రాజకళింగగంగ్రాజు భిక్షుకుఁ డౌట కవివరేణ్యులకోపకలనఁ గాదె?
పోతనరేంద్రుండు పాలియు సంగతిఁ జూడఁ గవివరేణ్యులకోపకలనఁ గాదె?
పెద్దాపురపుఁ గోట పెద్దమ్మ కిల్లౌట కవివరేణ్యులకోపకలనఁ గాదె? ౧౦౩

తే. గీ. కరుణ గల్గిన నిల్లు బంగార మౌను
గరుణ దప్పిన నడవియౌ గడియలోన
బ్రహ్మకొడుకైనఁ గవులకు భయముఁ జెందు
మన మనఁగనెంత? యమ్మక్క! మదిని జూడ.

తే. గీ. ఐన నొక్క యుపాయంబుఁ బూని వాని
మన గృహం బేగుదెంచు నట్లనుఘటింప
వలయు; నవ్వైష్ణవసుతుండు వచ్చువఱకుఁ
జిలుకవలె నుండు మీవు సొమ్ములు ధరించి. ౧౦౪

వ. ఇట్లు తనతనయ నొప్పించి యిప్పని యెట్లు సమకూర్తునని మనమ్మున యోజించు
చున్నంత నొక్కనాఁడు దైవవశమ్మున నమ్మధుసూదనుండు. ౧౦౫

క. కట్టున్ బొట్టున్ జుట్టున్ బిట్టుపసం బుట్టఁజేయ బిరబిర మనుచున్
నెట్టనఁ దనవీధిం జనుపట్టున సడిఁగట్టి వృద్ధవారాంగనయున్. ౧౦౬.

తే. గీ. ఎదురుచని "సామి! మీదాసి పదములకు న
మస్కరించుచున్నది మాగృహంబు
చెంత కొకసారియైన వేంచేయవలదె?
మహిఁ బ్రపత్తికిఁ దారతమ్యములు గలవె? ౧౦౭

వ. అదియునుంగాక యేడుమాఁడు పురుషాంతరమ్ములనుండి మీపూర్వుల మంగళా
శాసనప్రభావమ్మునను దిరుమంత్రోపదేశప్రభావమ్మునను నొక్కింతయుఁ గొదవ
లేక నేఁటివఱకు వర్ధిల్లుచుంటిమి. మాయర్థప్రాణమ్ములు భవదధీనమ్ములగుటంజేసి,

క. ఒకమాటు మాదు గేహమునకు దయసేయకరయె చనుట న్యాయమె మీకుఁ ?
సకలజనులు భగవంతున కొకటేకద! పక్షపాత ముండునె ? చెపుఁడీ”

తే. గీ. అనుచుఁ బల్కిన పల్కుల కతఁడు మాఱు
మాటఁ జెప్పఁగలేఁడాయె; మహిని బల్మి
చేతఁ జాలైనఁ దొ్రవరు స్నేహరీతి
చేత విధమైనఁ ద్రావుట సిద్ధమ కద !

తే.గీ. నక్క పొదరిల్లు పంచాననంబు కరణి
వారకామిని యిలు సొచ్చె వైష్ణవుండు;
ఎన్ని చదువులు చదివిననేమి నీచు
లకు గురుత్వంబు వైష్ణవులకు సతంబు. ౧౧౧

క. మత్యమరాచార్యసమప్రత్యయసచివాగ్రగణ్య ! పండితసుకవి
స్తుత్యా ! వేంకటరత్నామాత్యమణీ ! సుజనకమలమాన్యద్యుమణీ ! ౧౧౨

చ. చెలమయమంత్రిపుత్ర ! సరసీజశరోపమగాత్ర ! నీరజా
తలసితనేత్ర ! సర్వజనతానుతిపాత్ర ! కవీంద్రదక్షిణా
నిలశిశుచైత్ర ! దానజితనీరజబాంధవపుత్ర ! రాజతా
చలహారహీరకాశసితసారసతుల్యయశోధురంధరా ! ౧౧౩

కవిరాజ విరాజితము.

లలితసుహృత్కవిబంధుయుతామితలక్షణలక్షితచిత్రితకం
బలయుతదివ్యసభాభవనాంతరపారరసప్రసరత్కవిమం
డలకవితామృతసంతతపానమనఃప్రియకారకభాషణకో
మలతరవర్తన ! తోషితబాంధవ ! మంత్రిశిఖామణి ! ధీరమణీ ! ౧౧౪

గద్య.

ఇది...శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరప్రణీతంబైన
కేవలకల్పితంబగు శ్రవణానందంబను
మహాప్రబంధమునందుఁ బ్రథ
మాశ్వాసము.

శ్రీశ్రీశ్రీ

౭౨ పద్యములో * (నాకళ్ల) ఇది లోకోక్తి కనుకరణము

శ్రీరస్తు.

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రవణానందము

ద్వితీయాశ్వాసము

క. పంకేజాతవిలోచనపంకరుహాభవాదివినతపదకుక్కుటరూ
పాంకితశంకరకింకర ! వేంకటరత్నప్రధాన ! విశ్వజనీనా ! ౧

తే. గీ. అనఘరింపు మనంతరం బతని నుచిత
పీఠమం దుండఁగాఁ జేసి వేశ్యమాత
బత్తి దళుకొత్త మిగులఁ బ్రపత్తి దనర
నిట్టు లనియెను గౌరవం బుట్టిపడఁగ. ౨

తే. గీ. వైష్ణవోత్తమ ! మీ పాదపద్మరజము
వలన మాయిల్లు పావనత్వంబు నందె
ధన్యనైతిని మాకన్య ధన్యయయ్యె
నెన్నిరోయా మంగళము లబ్బు నింక మాకు. ౩

ఉ. దాసజనప్రసన్నుఁడగు తామరసాక్షుని దాసులైన మీ
దాసులకున్ దదంఘ్రియుగదాసులకుం దదధీనవృత్తులౌ
దాసులకుం దదీయపదదాసులకుం గడుదాసురాల వి
శ్వాసము గల్గువారలకు వైష్ణవులే కద ? రంగనాయకుల్. ౪

తే.గీ. చిన్నతనమున మాయింటి కెన్నఁడేని
స్నేహితులఁ గూడి మీరు విచ్చేయుచుంద్రు
నాలుగై దేండ్లనుండి యెన్నఁడును రారు
దాసి తరియించునట్టి విధం బికెట్లు ? ౫

వ. అని వినయమ్మునం బల్కునజ్జరఠవేశ్య కయ్యాచార్యుం డిట్లనియె ౬

ఉ. వచ్చుట కేమిగాని పయివారలు చూచిన లేనిపోనివౌ
నృచ్చలు పన్నిఁయీతని గుణమ్ములు మంచివి గావటంచుఁ దా
రచ్చటనచ్చటం బలికి యల్లరిసేతురు; లోకు లన్న బల్
మృచ్చులు సత్య మెన్నుదురె? లోకము మాయను మాఁకు డున్నదే? ౭

ఉ. ఇంతకుఁదప్ప వేఱొకటి యేదియు లే దిఁక సందియంబు కా
సంత యటన్న; వృద్ధ యను "నయ్యది సత్యమె లోకు లైనవా
రెంతటివారికైన నిటు లెంచుదు రైనను వారివల్ల నా
వంతయు మీకుఁ గార్యమనునట్టిది లేదుగదా! తలంపఁగన్. ౮

ఉ. నిప్పున కంటునే చెదలు? నీరజమిత్రుని కంటునే తమం?
ఎప్పటికైన మీరలిటు లేటికి సందియ మందుచుందు? రో
యప్ప! రమానివాసునిదయన్ దమ రెంతటివార లైననున్
దప్పునె? దాసురాండ్రపయిఁ దప్పులు పట్టక యాదరించుటల్". ౯

వ. ఇట్లుచితాలాపమ్ములం బ్రొద్దుఁ బుచ్చుచున్నంత ౧౦

సీ. ముంగాల సింగారముం గార మేలు బంగారు రంగారు [illegible]గా ధరించి
దబ్బకాయలఁ జూచి యబ్బగారని పిల్చు గబ్బిగుబ్బలఁ గంచుకమ్ము దొడిగి
చందమామ మిటారమొంగు మోమున గంగసిందూరనామంబుఁ బొందుపఱచి
కలువరేకులజాలు గెలువఁజాలెడి సోగచెలువు కందోయిఁ గజ్జలమూ దీర్చి

తే.గీ. లీలఁ గీల్జెడఁజుట్టి చొల్లెమ్ము వెట్టి
లలితరుచి నొప్పుచున్న బులాకితోడ
మించి ముసిముసినగవులు మేలమాడ
విప్రదరిఁజేరె నవ్వ డవ్వేశ్యతనయ. ౧౧

ఉ. పైఁట దొలంగి పాదములపైఁబడ గాజులు మ్రోయ సర్వదే
శాటనపావనంబగు ధరామరుపాదసరోజయుగ్మ మా
బోటి నమస్కరించె నలపుష్పశరానుఁడు బాణపఙ్క్తికిన్
వాటము గాక తా గిరటవైచినచాప మనంగ నత్తఱిన్. ౧౨

వ. ఇట్లు నమస్కరించినఁ దగుగతి మంగళాశాసనం బొనర్చి చనుట కుద్యుక్తుండగు
నక్కులివర్యుం జూచి వృద్ధ యిట్లనియె ౧౩

క. అమ్మా! మన యయ్యగారికి నిమ్మా! తాంబూల మింటి కేగెదరఁట తే
పొమ్మ కొనిరమ్మ మనపుణ్యమ్మున వారిటకు వచ్చినారు గదమ్మా! ౧౪

సీ. అయ్యగారి దర్శనం బాచరింపఁగవలె నంచు నెంతయుఁ గుతూహలముతోడఁ
బల్కుచుందువు నీవు కల్కిరో! యెన్నాళ్ళనో యుండి వార లీయూరిలోన
దయచేసి యుండియు దయచేయ రెన్నఁడు మనయింటి కటువంటి మాన్యు లిప్డు
దయచేసినారు తద్దయు నీదు సుకృతంబు ఫలియించె, నీనోము పండె నమ్మ!

తే. గీ. వారితో మాట లాడ కీవయస నీవు
సిగ్గుగైకొని తలవంచు టెగ్గుగాదె!
వార లేమనుకొందు రీవరుసఁ జూచి?
యన్యులా? వారు మనకుఁ బద్మాయతాక్షి! ౧౫

వ. అని తల్లి పల్కుటయు. ౧౬

ఉ. చేతను బళ్ళెరంబుఁ గొని సిగ్గొకకొంచెము వెన్కలాగఁగా
నాతెఱయందుఁ జిర్నగవు వాటపుఁబంతము లాడుచుండ మే
ల్మూఁతల గుబ్బలుల్ బయఁటలోపల నాఁగురుమూఁత లాడఁగా
నాతని డగ్గఱెన్ వికసితాంబుజలోచన గుండె ఝల్లనన్. ౧౭

ఉ. "ఇచ్చిన నిప్పుడే వెడలు నీయన, నీయక యిట్టు లెంతసే
పిచ్చుటఁ గాలయాపనము నే నొనరింతు" నటంచు నెంచుచున్
ముచ్చట వెన్కకున్ మఱియు ముందటికిన్ దిగలాగఁ గొంతసే
పచ్చపలాక్షి*యూరకొనె; నట్లగుఁగా మది మోహ ముండినన్! ౧౮

సీ. కరము కంపమునొంద సరులు తల్లడమందఁ జెమటచేతను జెక్కు చెమ్మగిల్లఁ
గనులు చాపలమూన మనము గోరికలానఁ దనువు పులకలచే దళముగాఁగ
నవ్వు అవ్వాకుఁదీయ అవ్వ చివ్వనడాయఁ జనులు గందరగోళమనుసరింప
సిగ్గు వెన్కడుగేయఁ జేటు ముందడుగేయ మోహమ్ము తలకెక్కి మురువుఁజూపఁ

తే. గీ. బళ్ళెరము బల్లమీఁదను మెల్ల నునిచి
తమలపాకులు దీసి హస్తమునఁ బూని
పొలఁతి తాంబూలమిచ్చునప్పు డొకవింతఁ
జేసె నావింత యేమని చెప్పవచ్చు? ౧౯

వ. ఇట్లు తాంబూలం బొసంగిన గ్రహించి చన నుద్యుక్తుం డగునమ్మధుసూదనున కవ్వేశ్యమాత మరల నిట్లనియె. ౨౦

తే. గీ. తప్పుగాఁ జూడరేని నేనిప్పు డొక్క
మనవిఁ జేసెద ; దేవర మనవి చిత్త
గింపవలెఁ దప్పయిన క్షమియింప వలయు
దాసరుల తప్పు దండముతో సరికద. ౨౧

తే. గీ. వర్ణములలోన వృత్తినిఁ బట్టిచూడ
మాకులం బెంతకేనియుఁ గాకులంబు
"తగిన యన్నంబు లోనికిఁ దగినకూర
దొరకు" దనుసామెతకు మేమె గుఱుతుసుండి. ౨౨

మ. ధనమా ? లోపములేదు ; విద్యయును మీదాస్యమ్మునంజేసి కై
కొనె నీకన్నియ, రూపురేఖలకుఁ దక్కుంగల్గు మావారిలోఁ
గనుగీసైె తగు హెచ్చుతగ్గు, గడువేడ్కన్ సాటి గోబోట్లకీ
తని వర్తింపఁగఁజేయకుండుటకు నెంతే నెంతు స్వాంతంబునన్. ౨౩

ఉ. పుట్టిననాఁటనుండి ధనమున్ గడియించుట కిచ్చలేదు నా
కెట్టులనైనఁ గాని ఘనులెల్లరు మెచ్చుటయే ధనంబు సీ!
పొట్టకునై కదయ్య ? పలుపోకలు పోవుట, ధాత పెట్టఁడే
పట్టెఁడుకూడు ? నన్నము నెపమ్మునఁ జచ్చినవార లుండిరే ? ౨౪

ఉ. ఏదెసనైన సత్పురుషు లెల్లరు మెచ్చెడి సత్ప్రవర్తనం
బూఁది క్రమపరిష్కారమున నుత్తమసమ్మతిగా ధనంబు సం
పాదనఁ జేయు టొప్పగును ; మాన్యులు మెచ్చనిద్రవ్య మేల ? పా
కీది గడింపదే ధనము ; కీర్తికిరాని ధనంబు కాల్పనే ? ౨౫

శా. ఏనే కాదు మదీయమైన కులమం చెన్నో తరాలాయెఁగా
నీ నీచున్ వినఁబోరు, చూడరు ; ధనం బీనీ ధనం బీయకే
పోనీ బ్రాహ్మణజాతిఁ దక్క నితరున్ భోగింపఁగాఁబోరు ; కా
దేనిన్ క్షత్రియజాతి, యన్యము 'ముదారే' మాకుఁ జర్చింపఁగన్. ౨౬

ఉ. కాసుల నిత్తుమంచు నరకాసుల నిత్తుమటంచు వత్సర
గ్రాసమువచ్చు భూముల నొకానొక నిద్రకె యిత్తుమంచు నా

యీ సుత నెల్లవా రడుగ, నేమొకో ? నామన మిచ్చగింప ; దే
దోసమొ కాని నా తనయతోఁడు సుఁడీ! యనృతమ్ములాడినన్. ౨౭

ఉ. అందఱ కన్నిపంకలను నల్లుచునుండునెకాని యెవ్వనిం
బొందుట కిచ్చగింప ; దదెపో, యని యేనును నూరకుందు ; మీ
యందున మాత్రి మిచ్చ గల దంచును సూచనఁ జేయుచుండు ; నే
"నందని మానిసం డిది" యటందును ; దా "నది కాదు కా" దనున్. ౨౮

తే.గీ. కాన దీనిని మీదాసిఁగా నొనర్చి
సంతసము పెరుమాళ్లకు సంఘటింతు
భాగవతులకైంకర్యంబు భగవదధిక
సమ్మతం బని కాదె ? వైష్ణవమతంబు. ౨౯

వ. అన నయ్యాచార్యకవివరుం డద్దాని కిట్లనియె. ౩౦

ఉ. కోరినమాట మంచిదెయె కోరఁగవచ్చును గోరినంత నే
నేరము గల్గునే ? వినుము నీదగుమాటకు నుత్తరంబు నీ
కోరిక లేకయే జగతిఁ గోరెడివారలు వేనవేలు నీ
వారసికాగ్రగణ్యులకు నర్పణ సేయుము నీదు పుత్రికన్. ౩౧

క. రసికతయన నెట్టిదియో యినుమంతయు మాకు నున్న, యిటువంటి పనుల్
రసికులవి ; మేమయినచో రసహీనము మఱియు నిహపరమ్ముల వెలియున్. ౩౨

చ. పర మటులుండఁగా వినుము భామిని! "తానఁట, సత్కవీశ్వరో
త్తరుఁడఁట, మంచిచెడ్డలవిధమ్ము సమస్త మెఱుంగునట్టి ధీ
వరుఁడఁట, వేశ్యకన్యకకు వల్లభుఁడౌనఁట, యెంతవింతయో !
హరిహరి" యంచు లోకులను నాయపకీర్తికిఁ దాళఁజెల్లునే ? ౩౩

క. "ఎవరికినిఁ దెలియ" దంచును, సవరణఁ జేయకుము ; పిల్లి చయ్యనఁదన క
న్గవ మూసి పాలుద్రావిన నెవరికిఁ దెలియకయ యుండునే ? కనుఁగొనుమీ. ౩౪

తే.గీ. అన్నియు నెఱుంగు ప్రోడవే యగుదువైనఁ
గాని యొక్కటివినుము నిక్కమగు మాట
ఎట్టి సంగీతులైనను నిముడుఁ గాని
జారచోరత్వములు దాఁగఁజాల వెందు. ౩౫

తే.గీ. మఱి యిఁకేమన్న, నింకొకమాట వినుము
ఎట్టివాఁడైన వెలయాలి నెనసెనేని
యశము గంగనుబడు నపయశముపచ్చుఁ
గాన మాబోట్లకిది మంచిగాదు నిజము.

క. అని పలుకుచున్న విప్రునిఁ గని "యీగతి మీరు పలుకఁగా నగునె? యశం
బున కేమి లోపమబ్బును? కనమే ముసు కవులయొక్క కతలు మహాత్మా?

సీ. ధనకామినీమణీజనలోలుఁడైనట్టి కాళిదాసున కేమి ఘనత దరిగెఁ?
చింతామణీవారకాంతాయుతుండైన లీలాశుకున కేమి లీల దగ్గె?
విధివిరామములేక వేశ్యాకాంతలఁగూడు శ్రీనాథకవి కేమి చేటు మూఁడె?
విత్తకాంతాధరాయత్తచిత్తుండైన ధూర్జటికవి కేమి దోస మబ్బె?

తే.గీ. గ్రంథములయందుఁ దాము శ్రీరంగనీతు
లెన్నియో చెప్పుదురుగాని యెంచిచూడ
వారకాంతలఁ దడవనివారు లేరు
కవులసంగతి నే నెఱుంగనిది కాదు. ౩౮

వ. అదియునుంగాక విశిష్టాద్వైతసిద్ధాంతవిరుద్ధం బంటిరేని. ౩౯

క. 'అడియ' నని కోరుచున్నప్పుడు కాదనఁబోరు వైష్ణవులు; తొండరడి
ప్పొడియాళ్వారొక మా నెలపడఁతిం గొనె; బ్రహ్మరథము పట్టరె? జియ్యల్.

క. రసభరితములగు కావ్యము లసమానమ్ముగ నొనర్చి యఖిలజనులకున్
రసికత నొసఁగు సుకవులే రసికులుగా రనుచు మూర్ఖురాలికిఁ జెపుఁడీ. ౪౦

తే. గీ. సిద్ధమయినట్టి యన్నంబు, చేతికంది
నట్టి పరిపక్వఫలమును, నంగనాపు
ణ్యప్రథమయౌవనమును బండితు లుపేక్ష
సేయఁగా రాదు చేసినఁ జెడును మీఁద. ౪౧

వ. అదియునుంగాక. ౪౨

క. భూదానము కన్యావిద్యాదానమ్ములు పరిగ్రహణయోగ్యమ్ముల్
గాఁ దెలియఁజెప్పుదురు 'మీ భూదేవతలే' యటన్న భూసురుఁ డనిరోన్. ౪౩

క. కులమును దెలివియుఁ దేటయుఁ గలుకులయెడ ముందుఁ జూడఁగావలె నందుం
గులము ప్రధానమ్మగు నది కలియనిచో దానిఁ బొందఁగా రాదు కదా! ౪౪

తే. గీ. కాళిదాసాదికవులసంగతికి మాకు
హస్తిమశకాంతరంబగు నది యటుండ
వారలొనరించినట్టి సద్వర్తనములు
చేయవచ్చును జెడ్డలు చేయ రాదు. ౪౬

క. కవులకుఁ గలిగినరసికత కవనమునం దుపచరింపఁగా యోగ్యతరం
బవుఁగాక కులవిహీనలఁ గవయుటకా? యన్న వృద్ధ కనలుచుఁ బలికెన్. ౪౭

క. కులభేద మెన్నఁగూడదు; తెలివియుఁ దేటయును గల్గుతెఱవలయెడ నీ
యిలలో "స్త్రీరత్నం దుష్కులాదపి" యనంగ వినమె? సూరివరేణ్యా. ౪౮

క. "ఏజాతివారిఁగూడిన నాజాతియె యగును వేశ్య" యంచును విద్వ
ద్రాజులు వచించుమాటలనే జూటామాట లనుచు నెంచితిరి గదా? ౪౯

వ. అనిన నద్దానియుక్తినైపుణ్యమున కచ్చెరువడి మాటలచే సంతోషపెట్టి చనువాఁడై
చిఱునవ్వు నవ్వుచు నాతం డిట్లనియె. ౫౦

తే.గీ. యోగమున్నను దప్పింప నొకరివశమె,
యుక్తిపై యుక్తులకు నంతముండదు గద?
మహి విసుటలేదె "మాటకు మాట తెవులు
నీళ్లకును నాచుతెవు" లను నీతిరీతి. ౫౧

క. అని పలికి పొద్దువోయిన దనియును రేపకడ వత్తుననియును నవ్వే
శ్యను నొప్పఁజేసి చనె నాతనిగృహమున కతఁడు శంకితస్వాంతుండై. ౫౨

వ. అట్లు చని యాతండు తనమనమ్మున. ౫౩

తే. గీ. నిదురఁబోగొట్టుఁ, గ్రిమముగా నెత్తికెక్కుఁ,
గలుషతఘటించుఁ గుండయుఁ గట్టియుఁ దన
చేతికొనఁగూర్చు నదిగానఁ జెప్పనగునె
వేశ్యకును నస్యమునకును భేదమిలను? ౫౪

ఉ. రాగములేకయే పయికి రాగముగల్గినరీతిఁ జూపుచున్
రోగముగల్గియున్ బయికి రోగములేదని బొంకులాడుచున్
సాగినయంతవట్టుఁ గడుఁ జల్లఁగ ద్రవ్యము దోఁచిపుచ్చు నీ
భోగముజాతి నమ్మొటలు పోలవుగా! భువినెంతవట్టికిన్. ౫౫

[4]

సీ. మాయమాటలకు నమ్మక మైన వ్యాఖ్యాత తులలేని పచ్చిబూతులకు బుంగ
యనుచితవ్యాపారమునకుఁ బెట్టినపేరు స్తుతిపాఠవాక్యసంతతికి వంది
పరమనోభిప్రాయహరణమ్మునకు నద్ద మనృతవాక్యముల కిమ్మైనకొంప
తనయానువిరచితావినయమ్ములకు ఛత్ర మఖిలదోషములకు నాలయంబు

తే. గీ. ఱట్టుసరిమాటలకు నెల్లఁ బుట్టినిల్లు
నిఖిలధనసంతతులకు శనిగ్రహంబు
వెనుకముందును దెలియని పెట్టివెట్టి
విటులపాలిటి యమదూత వేశ్యమాత. ౫౬

ఉ. కావున వేశ్యమాత లనగా మటుమాయలమారిముండ ; లి
ట్లేవగ నైన లాలనము లిచ్చకముల్ శుయిపూఁత కూరముల్
కేవల సత్యరీతిగను గీల్కొనఁజేసి ధనమ్ముదోఁతు ; రీ
తోవ లెఱుంగమే ; బుధులతోడను సాగునె ? యిట్టివేషముల్. ౫౭

ఉ. జారసఖిన్ ఘనాంగనను జారునిఁ జోరునిఁ ద్రాగుఁబోతు నె
వ్వారును గీర్తి కాసపడువారలు కొంపకుఁజేర్పరాదు ; త
ద్ద్వారముఁ గార్యముండినను దామును ద్రొక్కఁగరాదు ; నిక్కమీ
తీరు వెఱుంగకున్నఁ గొనితేవలెనే ! యపకీర్తియేరికిన్. ౫౮

ఉ. కావున నిట్టిసంగతులు గౌరవహీనులపెట్టె సొమ్ము లీ
త్రోవలు మంచి పూరుషులు ద్రొక్కరు, త్రొక్కినవారి మెచ్చ, రీ
త్రోవలఁ గాలువెట్టనినరుండు మహాత్ముఁడు ; కాలువెట్టెనా,
కేవల నిందితుండు నపకీర్తిసతీమణికిం బ్రియుండునా. ౫౯

సీ. కొండమాచార్యపుత్రుండు రామామణి నెనసి నిర్భాగ్యుఁడై చనఁగలేదొ
నీలకంఠావధాని కుమారుఁ డలచంద్రముఖిఁగూడి మాన్యమమ్ముకొనలేదొ
హనుమంతరావు చేకొనినదత్తుఁడు సుందరినిఁగూడి కొంపమ్ముకొనఁగలేదొ
అల్లకృష్ణయమంత్రి యనుజుండు మణిమాలతోఁగూడి ముష్టి యెత్తుకొనలేదొ

తే. గీ. వీరలేకలెక్కయే ! జమీందారులెంద
ఱెంద ఱప్పులపాలగు టెఱుఁగఁబడదు ?
అమరుఁగాక హిరణ్యశృంగములు తనకు
వెలవెలఁదిపొందు పలుకష్టములకు వింతు. ౬౦

క. అని మనమున ననుకొని, జరగినసంగతివలన నెట్టికీర్తి గలుగునో
యని సంశయించె నాతఁడు ; ఘనులకు నపవాదకన్నఁ గష్టము గలదే ? ౬౧

తే. గీ. మనము చెడకున్న కతన నమ్మదనుఁ డతని
యింటిపంచకునైనను నేగకుండె ;
మనము చెడఁగొట్టుకొన్న యమ్మగువమిన్న
దాపునను గాఁపురముపెట్టె దర్పకుండు. ౬౨

తే. గీ. అంతఁ గొన్ని దినంబుల కఖిలజనుల
కపరిమిత మోదదాయకంబై తనర్చె
సంతతామోద భారవిశాలనవర
సాలకీలితమగుచు వసంతఋతువు. ౬౩

తే. గీ. 'ఇంట సతులను డించి యిట్లుంట మీకుఁ
బరువు గా' దని ఘోషితభర్తృకలగు
వారిపక్షము వహియించి పాంథజనులఁ
గూఁకలిడె ననఁ గోకిలల్ కూఁత లిడియె. ౬౪

సీ. అత్తతోఁ బోరాట మంది పోయినయట్టిజామాత తనుఁదాన సఖ్యపడియె
భార్యతోడ విరోధపడి పోయినమగండు మగుడ భార్యను బ్రతిమాలుకొనియె
సన్న్యసించుటకు నిశ్చయ మందిన విరాగి రాగాంధుఁడై తన రమణిఁ గవిసెఁ
గార్యార్థమై దూరగతుఁడైన సంసారి తత్తరమ్మున నూరిదారి పట్టె

తే. గీ. బ్రహ్మచారులు పెండ్లికై పాట్లఁ బడిరి
వేశ్యమాతలతోడను విగ్రహించి
నట్టి విటులెల్ల నద్దాని ననుసరించి
రహహ ! యేమందు నవ్వసంతాగమమున. ౬౫

సీ. చిన్నారి పొన్నారి చిఱుతప్రాయపు వధూవరుల వివాహముల్ సెగపువారు
పచ్చియు రాని గుబ్బలకుల్కు గల గుబ్బెతలకు శోభనములు సలుపువారు
ముడివేయుటకుఁ దడాదడిసిగల్ గల కుఱ్ఱలకు నుపనయనముల్ జరపువారుఁ
గ్రొత్తక్రొత్తగఁ గట్టుకొనిన లోగిండ్ల గృహప్రవేశమ్ముల నందువారు

తే. గీ. స్వామికళ్యాణమహములు సలుపువారు
గ్రామదేవత జాతరల్ గడపువారు

లలి వసంతోత్సవమ్ముల నలరువారు
నైరి పౌరజనెల్ల నవ్వసంతాగమమున. ౧౮

వ. ఇట్లు వసంతఋతువు చెలంగునెడ నొక్కనాఁ డమ్మధుసూదనుండు సాయాహ్నంబున శీతవాతపోతనిషేవణమ్మునకై యంతికోద్యానమ్మునకుం జని యచట సుధాసైకతవిలేపనస్వచ్ఛం బగు నొక్కచప్పరం బధిష్ఠించి తదారామరామణీయకంబు విలోకించుచు వికసితాంతరంగుఁడై యున్నంతఁ దదువంతంబు నొకచెలిమిన్న తదీయవివిక్తసందర్శనాభిలాషిణియగునబ్బాలామణికిఁ జెప్పిన నప్పద్మాక్షియు,

సీ. తననవ్వుకన్నఁ జక్కని తెల్పు గల చల్వకండువా బుజముచక్కటి నటింపఁ
దనమేనికన్న మెత్తని క్రొత్తమల్లెపూవులు వేణినుండి జల్ జలనిరాలఁ
దనకాంతికన్న హెచ్చన యొప్పుబంగారు మొలనూలు కటిమీఁద మొనసియాడఁ
దనమోవికన్న నెఱ్ఱనిరంగు గలగాగరా పదమ్ములమీఁద రంగు లీన

తే. గీ. పలపు చిగురింపఁగోర్కెలు దొలకరింప
మనము బెనఁగొనఁ సందియం బినుమడింప
నతనిఁగనుఁగొను వేడుక లలవరింపఁ
దల్ తఴణమయేగె నంతికోద్యానమునకు. ౧౯

వ. ఇట్లు చని దౌదవ్వుల నాతనిం గాంచి సమీపమ్మునకుం జన సంశయించుచున్నంత.

సీ. బలుపసందుగ నొప్పు పైణీ రైకపైఁ బైఁటలో హారముల్ నీటుఁజూప
మలఁచినట్లున్న దండలఁ గ్రిక్కిటిసి దండకడియమ్ము లొకవింతకాంతి నీన
మురువుఁజూపెడి ముద్దుమోవిపైఁ బ్రసరించు తళుక్కుముత్తెము తళత్తళ నటింప
భ్రమ పుట్టఁజేయు పాదముల నొప్పెడినూపురధ్వనుల్ గతికి సారస్య మొసఁగ

తే.గీ. నెసక మెసఁగంగఁ గాంతి నద్దెసఁజెలంగ
ముసిముసినగవు మొగమున మొలకలెత్త
నల్లనల్లనఁ దనకడ కరుగుదెంచు
సుందరినిఁ గనె నమ్మధుసూదనుండు. ౨౦

వ. ఇట్లుగాంచి తదాగమనమ్మున కచ్చెరువడి యచ్చెలి కిట్లనియె. ౨౧

తే.గీ. పొద్దుగుంకెను జీఁకటుల్ పొసఁగనాయెఁ
బొలుపుమీఱఁగ భూషణభూషితాంగి

వగుచుఁ దోడింతలేక యుద్యానమునకు
నేల వచ్చితి? పనిఁబూని బాలసాని! ౭౩

వ. అనుచు నొక్కించుక స్మితపూర్వకమ్ముగ నడిగిన నక్కన్నెమిన్న యిట్లనియె.

ఉ. నెండియు రేపె వత్తుమని వేగిరపాటున గంటయైనఁ గూ
ర్చుండక యల్లనాఁడు పని యున్నదటంచును నేగి మీరు రా
కుండుటఁజేసి మిమ్ముఁగన నొయ్యన నొంటిగ నేగుదెంచితిం;
బండితులైనవారల కబద్ధము లాడుట భావ్యమే కదా! ౭౪

తే. గీ. నాఁడు మాయమ్మతోడ మీ రాడు యుక్త
లకు సదుత్తరములు చెప్పుటకు నొకింత
దలఁచియును మిన్నకుంటి మాతల్లిఁ జూచి,
వెలవెలందుల పొందంత వెక్కసంబె? ౭౫

చ. కలయుట తప్పటంచుఁ బలుకం దగునే? మఱి వేశ్యకాంతలం
గలయుట లేదె? బ్రాహ్మణులు, గానమె నారల, నన్యకాంతలం
గలయుట తప్పుగాని వెలకాంతలఁ గూడుట తప్పు గాదు; తా
"వలచిన మేనమామసుత వావియ కా" దని యందు రేమొకో! ౭౬

క. కులకాంతతోడఁ గూడినఁ గలదే మఱి తప్పిదంబు? గనుఁగొనుఁడి మదిన్
గులకాంతయు వెలకాంతయు నిలలో నొకతీరువారలే మనుజునకున్. ౭౭

ఉ. పాపమటంచుఁ బల్కితిరి పంచశిలీముఖబాణసంభవ
త్తాపముచేత బాధపడుతన్వి ననాదరణం బొనర్చునా
పాపముకన్న నన్యమగు పాపములెక్కడ? యట్టిపాపమున్
బాపెడిపుణ్యు లీచిఱుతపాపము గీపము లెక్కసేతురే? ౭౮

సీ. సంపెంగఁ బోలుపుష్పము గల్గునే? యొక్క తేఁటి కయ్యది వెనుపోటు గాక
తుహినాంశుఁబోలువస్తువు గల్గునే? పద్మతతులకు నైధనతార గాక
మొగలిఁబోలెడి దళమ్ములు గల్గునే? కాలగళునకు షష్ఠాష్టకంబు గాక
గానమ్మువంటిసత్కల గల్గునే? వేదపదుల కయ్యదియుఁ జు క్కెదురు గాక

తే.గీ. వలచి వలపింపఁగల్గిన వారముఖ్య
వంటివగలాఁడి గల్గునే? వనితలందు

తమమదికి వేఱులీలిగాఁ దట్టెఁగాక !
భూమిసురరాజ ! కవితాసతీమనోజ ! ౭౯

సీ. పండితపామరాపారమోదదము గానమ్ము మా పెట్టెలో సొమ్ము గాదె?
శుభకార్యములయందు సొంపు సంపాదించువిధి మేము పెట్టినభిక్ష గాదె ?
మన్మథవేదాంతమార్గోపదేశమ్ము లనఁగ మాతలనె పుట్టినవి కావె ?
మునిభీతిలో మునిఁగినరాజు నుద్ధరింపఁగ మమ్ముఁజెప్పి చెప్పవలెఁ గాదె?

తే.గీ. సురతనైపుణ్యముల మదిఁజొన్పరసిక
వరుల కందఱు మాతరువాతఁ గాదె ?
ఎన్నివిధములఁ జూచిన మన్ననలకుఁ
దగుదుమేకాని నిందకుఁ దగము మేము.

సీ. కామాగమాభ్యాసకలన మీకుఁ గవీంద్ర ! కామాగమాభ్యాసకలన మాకు
తత్తదంగస్ఫూర్తిమత్త మీకుఁ గవీంద్ర ! తత్తదంగస్ఫూర్తిమత్త మాకు
నవరసాలంకరణరతి మీకుఁ గవీంద్ర ! నవరసాలంకరణరతి మాకు
సుమనస్సామోదశయ్య మీకుఁ గవీంద్ర ! ససుమనస్సామోదశయ్య మాకుఁ

తే. గీ. బరవశవిధానకౌశలపటిమ మీకుఁ
బరవశవిధానకౌశలపటిమ మాకుఁ
గాన మీకును మాకు నైక్యంబు తప్పు
గాదు ; వివరించి చూడు మోకవివరేణ్య !

సీ. సరసపద్యవిశేషసక్తి మీకుఁ గవీంద్ర ! సరసపదవిశేషసక్తి మాకుఁ
జిత్రబంధశ్లేషసిద్ధి మీకుఁ గవీంద్ర ! చిత్రబంధాశ్లేషసిద్ధి మాకు
శుచికులోదయకృతస్ఫూర్తి మీకుఁ గవీంద్ర ! శుచికలోదయకృతస్ఫూర్తి మాకు
అభినవపాండిత్యవిభుత మీకుఁ గవీంద్ర ! యభినయపాండిత్య విభుత మాకు

తే. గీ. నన్నిటను మీకుమాకును సరసిచూడఁ
దౌల్యమేగాని వర్ణభేదమొకఁడుండె
నింతమాత్రము భేద మదేరికైనఁ
గలదని యెఱుంగరే ? మీరు కవులుగారె ? ౮౨

వ: అదియునుం గాక; ౮౩

చ. అతికఠినప్రయాసమున నార్జనఁ జేసిన కామశాస్త్ర మే
గతిఁ జరితార్థ మౌను ? కులకాంతలయం దది గూడ దంచు నా
రతికలయే వచించుఁ ; బరరామల కంతటికాల మబ్బునే ?
వెత యగుఁగాదె ? లక్షణవివేకము లక్ష్య మెఱుంగ కుండినన్. ౨౪

తే.గీ. అనుచు నొకమాట కొకమాట కతుకకుండఁ
బల్కు, దరహాసమొనరించుఁ, బైటజార్చు,
మనములోఁగోర్కి వెలిజేయుమనుచు మరుఁడు
ప్రేరణముసేయ నాపఁగా నేరితరము ? ౨౫

వ. అను నబ్బాలామణిసయుక్తికమ్ములగు వచనమ్ములకు సంతసింపుచు నతండద్దాని
కిట్లనియె. ౨౬

ఉ. ఎన్నఁడు నేర్చి తీవగల ? నెన్నఁడు నేర్చితి విన్నిమాటలన్ ?
మొన్నటిదాన వీవు సరిపో ! యిపు డెంతటిదానవైతి ? నిన్
బిన్నటినాఁ డెఱుంగుదును "బెప్పెపె మెమ్మెమె" యంచు నుందు వీ
వెన్నిట జాణవైతి, విపు డెవ్వనినైనను బుట్టఁబెట్టవే ! ౨౭

వ. అని పలికి. ౨౮

సీ. రమణీమణీవిహార మెఱుంగనట్టిధీవరుఁడౌటనే మది గరఁగ లేదొ
ధనకామినీమణీజనతల్పరత మంచి కాదనియే మది గరఁగ లేదొ
క్షణసుఖమ్మునకు యశమ్ము గంగను గల్పఁగా రాదనియె మది గరఁగలేదొ
మనమీఁది తాత్పర్యమా వెలచెలి ? కిట్టి దరుదనియే మది గరఁగ లేదొ

తే.గీ. కాని యెక్కన్నె మిన్నకు లోనుగాక
చనియెఁ దనయింటి కాతఁడవ్వనము విడిచి ;
క్రమముగాఁ గాని యింతమాత్రమున కట్టి
ఘనుల బుద్ధులు పెడమార్గమునకుఁ జనునె ! ౨౯

తే. గీ. అతనిహృదయవిధంబు దా నరయకునికి
సిగ్గిలుచు నత్తలోదరి చింతగొనుచు
నాతఁ డేగినమార్గమ్ము నరసికొనుచు
నింటికేతెంచెఁ జిన్నవోయినవిధమున. ౩౦

క. దొరకక దొరకక సమయము దొరకినఁ బైఁబడక నే మృదువచనములచేఁ
గరఁగింప నెంచ నగునే ! కరఁగునె ? నిప్పంచుఁ జెప్పఁగా ఘృత మకటా !

క. అని యీగతిఁ దనమనమునఁ దనివారని కోర్కెలతలు దట్టములై మే
కొనఁగ నిలుపోపమిని గడుఁ గనికర మగురీతి దోఁపఁగా నున్నయెడన్. ౼౨

చ. కనుఁగొని తల్లి యిట్లను "సుఖమ్ముగ నుండఁగ లేక వెట్టి రీ
తిని నిటు గుంద నేటికిమదిం ? గలవా ? ధరణీతలమ్మునం
దున విటశేఖరుల్ పదులు నూఱులు వేలును లక్షలున్, ధనాం
గన లిటు వెట్టిఁ బూనుదురె ? కాదనరే ? సరివారు విన్నచోన్. ౼౩

ఉ. రమ్మనినంతమాత్రనె కర మ్మనురాగము మీఱ వచ్చువా
రిమ్మహి వేనవేలు గల ; రిట్టి విటాగ్రణులం ద్యజించి నీ
విమ్మహిదేవనూను నలయింపఁగ నేటికి ? రానివారలన్
రమ్మని పిల్వ వేడుకనరా ? సరివారలు నవ్వకుందురా ? ౼౪

చ. జనుల కనేకమార్గముల సంపద లేర్పడియుండెఁ గాని యౌ
వనమె ధనమ్ముగా మనకు వారిజసంభవుఁ డిచ్చె ; నిట్టియౌ
వనమున లేనిపోనివలవంతలఁ గాలము వెళ్లఁబుత్తురే ?
చినిఁగినచీర నమ్మకముఁజేసినఁ గొందురె ? యెట్టివెఱ్ఱులున్. ౼౫

సీ. చిన్నదా, పెద్దదా ? చెప్పు నీకన్న మాణిక్యము వేవేల్ గణించి పోసె
మొదటి కన్నెఱికమ్ము తుద ముట్టెనో, లేదొ మీనాక్షి గట్టించు మేడఁ జూడు
నీకన్న వన్నె చిన్నెలు గల్గెనే ? కాంతి యొడలెల్ల బంగారుతొడవులాయె
నందమా, చందమా ? యది యదృష్టమెకాక యలివేణి యెంతమాన్యము గడించె

తే. గీ. నేఁటి కేఁడాదియాయె నీకీడువచ్చి
గవ్వయైనను నీవల్ల గడనయెఱుఁగఁ
బాడి చెప్పిన నీకుఁ గోపమ్మువచ్చుఁ
గష్టసుఖములు నీ వెఱుంగవు గదమ్మ ? ౼౬

సీ. చక్కెరవిల్కాని సామ్రాజ్యలక్ష్మి నాఁ బ్రక్కనున్నపుడు చూపట్టవలదె ?
కేళికారీతిఁ జొక్కించువేళలను జంత్రపుబొమ్మ పోల్కెఁ గన్పట్టవలదె ?
ఎదురుగాఁ దోతెంచునెడ విలాసంపుసంపదల బ్రోవనఁగఁ జూపట్ట వలదె ?
రతి పెంచుకొన్న గారంపుకీరంబునా భాషించునపుడు గన్పట్ట వలదె ?

తే. గీ. విటుల మోహింపఁ జేసెడి వేళలందు
మచ్చుమందులబొమ్మనా మసల వలదె?
సాని సాని యనంగనే సంబరంబె,
వేఱురీతులదాని * సంసారి యనరె! ౯౭

శా. ఏయెవ్వానికినైనఁ గాని హృదయం బీరాదు వాఁ డెట్టివాఁ
డే యౌఁ గాక; యొకం డటంచు మన కేమీ, సూత్రముం గట్టెనే!
బోయీవానికి నొక్కఁడే ప్రభువఁటే, బోగాల కొక్కం డఁటే
రాయం, డమ్మరొ? వెఱ్ఱిఁబూని కులమర్యాదల్ విషం జూతురే? ౯౮

క. అనిపలికెడి తనపలుకులు వినియును వినకున్నయ ట్లభినయించుసుతం
గని యిట్లనుఁ గాళ్యమ్మన కనుకూలంబైన త్రోవ యావటిలంగన్. ౯౯

ఉ. ఏల విచారమంద? వినుమీ! యయవారికి డగ్గరైనచు
ట్టాలఁట, పెండ్లియంచుఁ గడు డంబుగ మేళము రమ్మటంచుఁ దాం
బూలము నిచ్చి పోయి రెటుఁబోతివొ? నిన్ గనవార లెంతయున్
జాలము చేసి రిచ్చట, వెసం జనుదెంచునఁ టయ్యవారునున్. ౧౦౦

ఉ. వచ్చుట నిక్కమేని యయవారటకున్ సమయమ్ముఁ జూచి నే
నచ్చకబుచ్చకల్ గొలిపి యాదరముం గలిగించి నీయెడం
బొచ్చెము లేనికూర్మిఁ దగఁ బొత్తు లగింపఁగఁ జేతు నమ్మ; నీ
ముచ్చటఁ దీర్తు నీవిఁకఁ బ్రమోదముఁ జెందఁగదమ్మ! నెమ్మదిన్. ౧౦౧

చ. పరిచయ మెక్కుడైనపిదపన్ మఱి యెంతటివారికైన ము
మ్మరమగు మోహవారినిధిమగ్నులఁగా నొనరింప వచ్చు నీ
వెఱుఁగవు గోల వౌట, నిటు లెందఱి నెందఱు మోసపుచ్చి ర
మ్మరొ? యిఁకఁ దక్క నీతఁ డనుమానము మానుము మానసమ్మునన్. ౧౦౨

క. నీపాటయు నీయాటయు నేపుగ నొకనాల్గు రోజు లీతండు గనం
గాపాడఁగలఁడె ధైర్యం? బేపాటీతఁ డన? బుఖ్ఖళ్ళంగుఁడె? చెపుమా.

తే. గీ. మనకు మేళములకు వచ్చు ధనముకన్నఁ
దగినవారలతోడ సందర్భములు ఘ
టించుటే ముఖ్యమగు లాభ మెంచి చూడు
మే మెఱుంగుదు వీలాభ మిందువదన? ౧౦౪

ఉ. మేళ మటంచు నేగునెడ మేలిమిసొమ్ములు లేనిదైన బల్
లీలలు లేనిదైన వెలలేమ పసందుగ నెర్వసొమ్ములం
దాలిచి వేషభాషలఁ గనంబడినంతనె యెంతవారికిన్
బాళి మనమ్మునన్ మిగులఁ బాల్పడు నే మనుకొంటి వమ్మరో? ౧౦౫

ఉ. ఇంతియకాక యున్నఁ దమయింట నెసంగెడి సుందరాంగుతో
కాంతలకన్న నెక్కుడగు కాంతలమే మన? మెంత చక్కనౌ
కాంతకుఁ గాంతుఁడైన మనకాంతలఁ గన్గొని మోసపోవు; నా
నింతకు ముఖ్యకారణము నెన్నఁగ మేళమునుమ్ము కోమలీ. ౧౦౬

క. నవనాగరికులు గొందఱు శివశివ! మన మేమి తప్పుఁ జేసితిమొ "శుభం
బవునెడ మేళమ్ములు పిల్వవల" దటంచును బ్రతిజ్ఞఁ బట్టి రఁటమ్మా. ౧౦౭

క. "మేళమునకు బదులుగ వీణాలాపమ్ములకు మోదమందఁగ రాదే?
హేలమెయిఁ బాడువైణిక లేలా భోగాలకన్న నెనకం బిడరో? ౧౦౮

క. వీరల కిచ్చెడి ధనమున నాఱవపా లిడిన వార లధికామోద
శ్రీ రాణింపఁగఁ బాడర? వారాంగనలేల? పో! వివాహమ్ములకున్. ౧౦౯

ఉ. వారలలో శతాంశమును బాడఁగ లే రది యట్టులుండ సిం
గారము లూని వచ్చిన నెగాదిగఁ జూచి మఱెంతవారలున్
ధీరత మాని ద్రవ్యమును దేహమునుం జెడగొట్టుకొందు రీ
వారసఖీసమన్వితవివాహము లేరికి ము ప్పొనర్పవే" ౧౧౦

క. అని సభలు చేసి లెక్చరులనేకములొనర్చి "మేళ మరుదెంచినచోఁ
జను దేరము పెండ్లికిమే," మనికొందఱు నిశ్చయించి రని వింటేఁజుమీ. ౧౧౧

క. "కానిండు మానునె? యనూచానాచారము" లటంచు సభ్యులమాటల్
వోనాడి పెండిలికి మేళానకుఁ దాంబూల మిడి రెలమి నీసొముల్." ౧౧౨

క. అని కూఁతునకుం జెప్పిన విని బాలామణియు "నెప్డు పెండిలి యగు" నం
చును నెంచుచున్న నాలోననె వచ్చె వివాహమును ఘనంబుగ నంతన్. ౧౧౩

తే. గీ. చుట్టపక్కాలతో బలుసాబ గెలర్పఁ
దరలి నెడలిరి పెండ్లికండఱును గలసి
ముఖ్యబంధువు లగుకతమునను బెండ్లిఁ
జూడఁగా నేగె నమ్మధుసూదనుఁడును. ౧౧౪

క. వాౘ్ఛదేవువంశభవ! సురరాడ్రమణీయవిభవ! కవిరాజసుకవితా
లిడ్రసనా! కల్పావనిరుడ్రాజసమానదానరోచిష్ణుమతీ! ౧౧౫

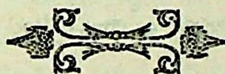
ఉ. వేంకటరాయసోదర! నవీనసుమాస్త్ర! పురారికామినీ
కింకర! పీఠికానగరకీర్తితమందిర! పద్మనాభమా
పంకజభాస్కరా! సుకవిబాంధవసంయుతసౌధభూమికా!
వేంకటరత్నమంత్రిమణీ! విశ్వజనీనకళాగ్రణీమణీ! ౧౧౬

మాలిని. సుకవికమలమిత్రా! సుందరాకారచైత్రా!
వికచకమలనేత్రా! విశ్వసామిత్ర్యపాత్రా!
ప్రకృతసుకృతకృత్యా! పండితగ్రామనుత్యా!
సకలసచివగణ్యా! సజ్జనస్తుత్యగుణ్యా! ౧౧౭

గద్య.

ఇది...శ్రీతిరుపతి వేంకటేశ్వరప్రణీతంబైన
కేవలకల్పితంబగు శ్రవణానందంబను
మహాప్రబంధమునందు ద్వితీ
యాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

(౧౭) వ పేజీలో * ఊరకొనె - ఇదిగ్రామ్యము.

(౨౭) వ పేజీలోని * (సంసారి) యను పదము లోకోక్తికనుకరణమనిగాని అప్పన్త్యయాంతమగు సంసారశబ్దముపై జీషు చేసికొనిన రూపమనిగాని గ్రహింప వలయు.

ఇందుకుఁ బ్రయోగము. వైజయంతీవిలాసములో. 'ఏ మనందునుసుఖపలా పె యేవిషేఁ,'

శ్రీరస్తు

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రవణానందము

తృతీయాశ్వాసము

క. చటులకవితావిద్యాలంపట ! ఆజన్మప్రకృష్టభాగ్యోదయ ! దు
ర్ఘటకార్యసంఘటక ! వేంకటరత్నామాత్య ! సుకవికమలాదిత్యా !

వ. అవధరింపు మనంతరంబు. ౨

చ. జరిగె వివాహ మద్భుతరసప్రసరత్కలకంఠకంఠభా
స్వరతరుణీమణీనటనసంగతమంగళవాద్యఘోషవి
స్ఫురితదిగంతరాగతవిశుద్ధచరిత్రధరానురాధిరా
జరుచిరమంగళశ్రుతిరసపరీక్షితప్రమదప్రదంబుగన్. ౩

సీ. ఒకచోట సకలవైదికసంతతులగోష్ఠి యొకచోటఁ బండితపరికరగోష్ఠి
యొకచోట సుకవిరాణ్ణికురంబముల గోష్ఠి యొకచోట మంచివైణికులగోష్ఠి
యొకచోట సరసగాయకవతంసులగోష్ఠి యొక్కచోటను వారయువతిగోష్ఠి
యొకచోట నైతిహాసికకథారసగోష్ఠి యొకచోటఁ బారిహాసికులగోష్ఠి

తే. గీ. యొక్కచోటఁ జిరంటికాయువతిగోష్ఠి
యొక్కచోటను భటరాట్సముదయగోష్ఠి
యతిశయిల్లఁ గ్రమమ్ముగా నైదురోజు
లును జెలంగె వివాహమ్ము ఘనులు మెచ్చ. ౪

ఉ. ఒక్కపు డొక్కవేషము మఱొక్కపు డింకొక వేష మింక నొ
క్కొక్కపు డొక్కవేషమును నొప్పుగఁ దాల్చి విలాసయుక్తమా
చొక్కపుఁ బైఁడిబొమ్మయనఁ జూపఱు లాసను జెంద బాలు డా
నెక్కుడు నేర్పుగా నభినయించు సభాసదు లెల్ల మెచ్చఁగన్, ౫

శా. ఆనాట్యాభినయమ్ము లారసకచఃపారంభసంరంభ మ
త్యానందం బొడఁగూర్ప సభ్యజను "లయ్యారే! బళీ! మేలుమే!
లీనారీమణి పేరదేమొ? యహహా! యీబాలయా రెద్దియో
యీ నాఁటం గనఁబోము దీని కెనయౌ నేణాక్షి నింకొక్కతెన్." ౮

వ. అంచు నపరిమితానందంబునఁ గొంపఱు సామ యిట్లనిరి.

చ. అసమగసాబ్ధిలో నభినయమ్మను తెప్ప సహాయమూని మా
నసములు కేళి సల్పఁగ మనమ్ములవెంటనె యింద్రియాళి సం
తసమున లేచిపోవఁగ సదస్యులు జంత్రపుబొమ్మలైరి నీ
పసఁ గనుఁగొన్నమాత్రన సెబాసు! సెబాసు! సరోజలోచనా. ౯

శా. భావంబా! సొగసా! రసప్రసరమా! పాండిత్యసందర్భమా!
హావంబా! స్వకపోల కల్పనములా! వ్యంగ్యప్రధానత్వమా!
నీ వేపండితునొద్ద నేర్చితివొ కానీ నీరజాతేక్షణా!
యీవే రంభవుగాక రంభయన వేఱే లేదు చర్చింపఁగన్. ౧౦

వ. ఇదియునుం గాక.

సీ. ఆబాల ననురక్తినంగి చూడనివారు చూచి మోహాబ్ధిలోఁ జొరనివారుఁ
జొచ్చి మారునిబాధ సొక్కి వ్రాలనివారు వ్రాలి లోపల సిగ్గుపడనివారుఁ
బడియును వారలబసకుఁ జననివారుఁ జనియు "మామాట" యంచననివారు
నని విఫలత్వంబుఁ గనకయుండినవారుఁ గని మదిలో నీర్ష్యఁ గననివారు

తే.గీ. నూటి కొకరైన నచ్చటి నీటుకాడె
కాండ్రలో మందునకునైనఁ గానరారు;
పెద్ద పెద్దల మనములే బిగువు చెడఁగ
వారలకు నట్టులుండు టబ్రమ్ము గాదు. ౧౧

చ. ఇది యిటులుండ నమ్మదిత యేసమయమ్మునునైన వీలుగా
నదను తటస్థమైన యపు డమ్మధుసూదనుతోడ హాస్య మొ
ప్పిదముగఁ జేయుఁ గన్గొలుపుఁ బ్రేమ దలిర్పఁగ గోట గీఁటుఁ దా
బదు లొనరింపఁ డాతఁ డొకపట్టుననైన నదేమి చిత్రమో! ౧౨

వ. ఇట్లు వివాహంబు సలక్షణంబుగాఁ జేసికొని పెండ్లివారేగు నయ్యవసరమ్మునం
దత్పురసమీపమ్మున, ౧౩

సీ. ద్రాఘ్నదీతరణతంద్రాళుపాంథాహూతనావికప్రతివచోరావకంబు
ఆనీయమానమీనాకులీభవదనేకానాయకరధీవరాకులంబు
అంతరీపాగతానంతగోగోపాలకాయత్రసనద్వారికణగణంబు
వికసత్కుసుమపుంజవిహరమాణనవీనమలయమారుతపోతమానితంబు

తే. గీ. అపరశోధోవిహారాగతాసమాన
హంసమిథునావలోకనాహూయమాన
హాలికాన్యోన్యభాషణవ్యాకులంబు
చేతము గరంచు నొక్కధునీతటంబు. ౧౪

తే. గీ. కాననగుటయు వారు భాస్కరుఁడు చరమ
గిరి సమీపమ్మునకుఁ జేరనరుగుటయును
దత్తరమ్మున నొక లందఱును నెక్కి
దాఁటసాగిరి నావికుల్ దాఁటఁజేయ. ౧౫

తే. గీ. "వారకాంతనుగూడ నీవంటివాని
కర్హమా" యని వారుణి యధికకోప
శోణదృక్కోణమైతన్నుఁజూచుకతన
నో యనఁగ సూర్యుఁ డారుణ్యమొందె నంత. ౧౬

తే. గీ. పద్మినీకాంత యపరదిగ్భామఁగూడఁ
గాఁ జనెడి కాంతుఁ దా బలాత్కారముగను
లాగ, జాఱిన రక్తచేలం బనంగ
సంజకెంజాయ దోఁచె దిక్సంధులందు. ౧౭

తే. గీ. వారకాంతను దవిలి తా వసువిహీనుఁ
డగుచు నిచ్చోటనిఁక నుండఁదగ దటంచు
వ్రీడచే సూర్యుఁ డస్తాద్రి వెన్కఁజేర
రిక్తులకు వారకాంతలు రిపులు గారె ? ౧౮

శా. జారెన్ సంజ, పతత్రిసంఘములు వృక్షవ్రాతనీడమ్ములన్
దూరెన్, హాలికజాలి యిండ్లకడ కత్యుచ్చైరయం బొప్పఁగాఁ
జేరెన్, మన్మథుఁ డాశుగమ్ములను నిస్సీమప్రభావమ్మున
న్నూనెన్, భర్తలరాఁక చిత్తసరణిన్ గోరెన్ వధూసంతతుల్. ౧౯

సీ. చోరసంస్తుత్యసాధారణాధారంబు జారసాంగత్య కేదారభూమి
ఘూకలోకాలోక చాకచక్యంజనం బేకాకికోకశోకాకరంబు
దీపావళీమహాటోపసంధానంబు నక్షత్రవజ్రశాణఫలకంబు
చాక్షుషజ్ఞానపరిశమనాధిదైవంబు కృషికృతితతిసముత్కృష్టవిఘ్న

తే. గీ. మఖిలమార్గాపరోధ బహిష్క్రమగ్రహంబు
నుచ్చభూనీచభూసమానోపకరణ
మపరిమేయం బఖండంబు బనంతమగుచు
నాక్రమించెఁ దమంబు దిక్చక్రమెల్ల. ౨౦

తే. గీ. అచ్చటచ్చట నొకటొక్కటైపై గణింపఁ
దగిన నక్షత్రము లగణ్యదశ వహించి
తమకు నుపకారకంబగు తమము కొంత
పోనడంచెఁ గృతఘ్నుని పోల్కి నపుడు. ౨౧

సీ. కమలినీముఖవిలాసముల కెవ్వాని దీప్తిప్రచారంబు సుప్తిప్రదంబు
కైరవిణీవక్త్రికలన కెవ్వాని యాగమన మప్యభిచారకారణంబు
చంద్రికాపక్షితృష్ణావ్యాధి కెవ్వాని ప్రాప్తి నిర్వ్యాజదివ్యౌషధంబు
కోకీమనోనంతశోకాబ్ధి కెవ్వాని యుదయంబు పర్వచంద్రోదయంబు

తే. గీ. మానినీజనమానహిమాని కెవని
రాక నళినీమనోనాథురాక, విరహి
జనుల కెవ్వాఁడు ప్రత్యక్షశమనుఁ డాతఁ
డుదయమందెను జందురిఁ డత్యుచ్చుఁడగుచు. ౨౨

తే. గీ. ఇటుల వెన్నెల లెల్లెడ నెసక మెసఁగ
గచ్చు చేసినయట్లు జగంబు మెఱసె
నదిని దరియించి సాము లందఱు ననేక
మార్గముల నేగ సాఁగి రమందగతుల. ౨౩

తే. గీ. అన్నదీతీరసౌభాగ్య మరసికొనుచు
మోదమందుచు నమ్మధుసూదనుండు
తా నొకచోడ నేగుచున్న యత్తటిని చాల
వెనుకఁ జనసాఁగె నిదివేళ యని తలంచి. ౨౪

సీ. పైకి దాఁటియు బనారసుకండువా దాఁటి గబ్బిగుబ్బలకాంతి గంతు లిడఁగ
గాగరా దాఁటి పైఁ గట్టుపుట్టము దాఁటి తొడలయందం బడావడి నొనర్పఁ
గర్ణమ్ములను దాఁటి గండస్థలము దాఁటి కమ్మలకాంతి యాగడముఁ జూపఁ
దలదాఁటి మొలదాఁటి తళుక్కుమీఱెడి మేల్మిబంగారుజడ బరాబరులు సేయఁ

తే. గీ. బాహ్యభాగతవృక్షగళితపుష్పపరికీర్ణ
మై శుకపికాళికలకూజితాభిరామ
మై మలయమారుతోపేతమై తనర్చు
నట్టి యాయేటియొడ్డున నరిగి యరిగి. ౨౫

సీ. చెట్టుచెట్టునకు విచ్చినపుష్పజాలంబు వర్షించు వలిపిల్లవాయువులకు
నడుగడ్డునకుఁ బల్లవాంతరమ్ములనుండి కెరలి పైఁ బడు చంద్రికిరణములకుఁ
దేపతేపకు దిమ్మదిరుగ జుమ్మని మీఁదఁబడి హళాహళి సేయు భ్రమరములకు
మాటిమాటికిఁ గామమంత్రమాల్ తెనిఁగించి విప్పిచెప్పెడి శుకపికములకును

తే గీ. గెరలి యన్యోన్యమును రతిక్రీడ సల్పి
కోరికల కీరిక లొసంగు శారికలకు
ధైర్యమును ధారవోసి తత్తటమునందు
మెల్ల మెల్లనఁ బరుగిడుఁ బల్లవోష్ఠి. ౨౬

శా. వన్నెల్ గుల్కెడి నవ్వుసెమ్మొగముతో వాలారు లేఁజూపుతో
సన్నంబై యసియాడు నెన్నడుముతో జాసైన చన్దోయితోఁ
గన్నుల్ చల్లఁగఁ జేయఁజాలు వగతోఁ గంపించు మైదీవతో
వెన్నాడంగల వేణికాభరముతో వెన్నాడెఁ దా నాతనిన్. ౨౭

సీ. చిన్నివన్నెలమోముచెల్వు వడ్డి కొసంగు చిన్నారిపొన్నారి చెమటదాని
నాయాసమున నెప్ప ల్లల్లనల్లన నార్చుశ్రీయుతంబగు కన్నుఁ దోయిదాని
నొలయు నిట్టూర్పు వాయువులచేఁ దబ్బిబ్బులై యుబ్బు పెన్గుబ్బ లమరుదానిఁ
గరఁగి సీరై నాసికను జాలువాఱుసిందూరంపుతోరంపుసొరుదానిఁ

తే. గీ. గలకలధ్వాను లొలయఁ జొంకమ్ముమీఱు
జాఱు మొలనూలుగల కటిస్థలముదానిఁ
గందియున్నట్టి పాదయుగంబు దానిఁ
గనియె మధుసూదనుండు వెన్కకును దిరిగి. ౨౮

క. కనినంతనె తనమనమున ఘనమైన వికారరీతి గనుపట్టుటయున్
దనలోఁ దా నిట్లని యనుకొనియె సమస్తంబు నెఱుఁగు కోవిదుఁ డగుటన్. ౨౮

సీ. పగలు భార్యను బట్టి పడఁగొట్టు ముక్కోపి భృత్యుఁడై చరియించు రేయియందుఁ
బగలు స్త్రీ యన శత్రువుగఁ జూచు విజ్ఞాని నిశియందుఁ బరమాత్మనియతిఁ జూచుఁ
బగలు సన్న్యాసమే "బహుబా" గనెడి యోగి రాతిరి తనదుభార్యను స్మరించుఁ
బగలు "వివాహంబు వద్దుర" ద్దనువర్ణి పెండ్లికై రాతిరి పేర్మిఁ గోలుపుఁ

తే. గీ. గాన నెటువంటివాఁడైనఁ గాని రాత్రి
యేకతమ్మున స్త్రీగాలి సోఁక నేనిఁ
దత్తరం బంది పరవశాయత్తుఁ డగుచుఁ
గోర్కె లిగుర్కొత్తఁ బైఁబడఁ గోరకున్నె ? ౩౦

తే. గీ. అనుచుఁ బరిపరి విధముల నతఁడు తన మ
నంబులో నూహసేయు, జ్ఞానంబుగల్గు
వారల కొకప్డు వికృతి చేకూరుఁ గాక
యితరులం బోలెఁ దుందుడుకెనయఁ బోరు.

వ. ఇట్లతండు డోలాయమానమానసుం డగుచు మెల్ల మెల్లన చనుచున్నంత నబ్బాలామణియు,

క. పిలిచి యిటులనియె ముద్దులు గులుకఁగ "మీతోడఁ గలసికొనుటకునై నే
వలసి చనుదెంచితిని నావలనైనను జూడ రిది నెబాసన రాదే ?

క. మావారలు కడుదూరముగా వచ్చుచునున్నవారు కావున మిమ్మున్
నే వేఁడెద నిచ్చోటన్ మావారలు వచ్చుదనుక మసలుట కొఱకున్. ౩౪

వ. అనిన నాతండును బ్రతిఁజెప్ప నేరక వల్లెయని యచ్చోఁ గూరుచుండుటయు నక్కన్నెమిన్న యాతని పజ్జకుం జేరి యిట్లనియె.

చ. సరసుఁడ వంచు నెంతయును జాతురి గల్గినవాఁడ వంచు సుం
దరుఁడ వటంచు నిన్ గని యెసన్ గదయన్ గమకింప నాపయిన్
గరుణ యొసంగ దాయె నిది కాముకధర్మమె ? కోరుదాని నీ
వరుస ననాదరింపఁ దగవా ? మగవారల కెంచు" నావుడున్. ౩౬

క. "మగువా ! కాముకులగు నమ్మగవారికి నీవు చెప్పుమాటలు సరిగా
దగుఁగాని మమ్ముబోఁట్లకుఁ దగునా ? చెప్పు"మన నిట్లతనికి నెఁ దెలియన్.

క. "ఆడుది గోరిన గాడిద వాఁడే కోరినను మొగలివంటిది ' యనుచున్
జేగొలు సెప్పెడి సామెత నేఁడే మీవలన నాకు నిక్కంబాయెన్. ౩౮

క. వెలఁది తనంతటఁ దానై చులుకఁదనమ్మునకు మనసుఁ జొన్పుచు సిగ్గున్
వెలితి యొనర్చుటకన్నను గలదే మఱి తప్పిదంబు ? కవికులవర్యా ! ౩౯

క. రసికుఁడవని నిను గోరిన రసహీనముఁ జేసి యిట్లరయకయె నన్నున్
గసరుట ధర్మంబగునే రసికులు వినిరేని నవ్వరా, రసికవరా ! ౪౦

ఉ. మూలములేని టీక సుమపుంజసమృద్ధముగాని శయ్య వా
చాలతలేని పాండితియు సంతతిలేని గృహంబు మంచితాం
బూలములేని భోజనము ముద్దులు గుల్కెడి కన్నెమిన్నతో
మేళనలేని జవ్వనము మేలగునే ? కవిరాజశేఖరా. ౪౧

ఉ. ' సుకవి యితండు నియ్యదియు సుందరి వీరల కెంతమాత్రమున్
రకముగనున్న ' దంచు ' ఘటనానిపుణత్వ మయారె ! ' యంచుఁ బెం
డ్లికిఁ జనుదెంచినట్టి ఘనులే వచియింపఁగ వింటి; నన్ గ్రహిం
పకునికినైనఁ దప్ప దిది, వచ్చిన వాదులు తప్పిపోవునే ? ౪౨

క. మన కిదివఱకే కలదని జను లెల్లరుఁ జెప్పికొనఁగ సాఁగిరి కాదే !
' జనవాక్యం కర్తవ్యం ' బను పెద్దలపల్కులకును నాఁడి కలదే ? ౪౩

తే. గీ. ఏలయీలాటిమాటలు ? చాలుఁజాలు,
' హితవుగా ' దని చెప్పరాదే, మహాత్మ !
' ఆలి నొల్లనివానికి నీలకూర
లోన నుప్పెక్కు ' డను మాటలు నిజమాయె, ౪౪

క. వెడవిల్తుఁడు శరములబారిడి ననుఁ గుడి యెడమ లేక యేయుఁ దొడంగెన్
గడెయైనఁ దాళఁజాలను దడ వొనరించుటిది మంచితనమా ? ఘనమా ? ౪౫

ఉ. వాదములేల ! పట్టి యపవాద వహింపఁగరాదు గాన మీ
పాదములాన యింక వలవంతలఁ బెట్టుటగాదు, చిత్తదా
యాదుఁడనైతి శంక వల " దంచుఁ గరగ్రహణంబొనర్చె నా
గాదిలిసన్నెలాఁడి ; భువిఁ గాంతలసాహస మింతయొప్పునే ! ౪౬

ఉ. గుట్టుచెడెన్, దడాబిడిగ గుండెలు జల్లనె, మైచెమర్చె, ని
ట్టట్టు పడంకె హస్తములు, నన్యముఁ జెప్పఁటకోపఁడాయె, సా

పట్టున నా శుకుండయినఁ బల్కఁగలాఁడె మఱొక్కమాట! లేఁ
డట్టి జితేంద్రియుండు ప్రవరాఖ్యుఁడుదక్క మఱొక్కఁ డెక్కడన్. ౪౭

ఆ.వె. అట్లు కరముపట్టి యాలింగన మొనర్ప
నిచ్చఁజేయు నంత నేగుదెంచి
రా సరోజనేత్రి యనుఁగు నెచ్చెలు; లతం
డానిమిత్త మెంచి యవలఁ ద్రోచె. ౪౮

ఉ. ద్రోచిన వెన్కఁ జూచి, తనతోడిచెలుల్ పఱతెంచుటం గదా!
యీ చెలికాఁడు సిగ్గు పడియెం; జెలు లిప్పుడు నాదు పాటికిన్
బూచులవంటి వారయిరి పో! యని చింతిలసాఁగె; స్నేహముల్
దోఁచవుగా మనం బతనుదోషపరీకృతమైన వేళలన్. ౪౯

వ. అట్టియెడ దగ్గరి నెచ్చెలు లిట్లనిరి. ౫౦

సీ. "పరిహాసమునకు నే 'బావగా' రనిపిల్వఁ 'బొమ్మ'న్నవారు కాఁబోలు వీరు!
వారుగారేవీరు చేరి నే 'మఱదిగా' రని పిల్వఁ గసరుకొన్నట్టివారు!
వారు గారే వీరు వలపార మనకాంత దరిఁజేర వెన్కకు జరగువారు!
వారుగారే వీరుఁ 'వారకాంతలు మాకుఁ బనికి రా' రని ప్రజ్ఞఁబలుకువారు!

తే. గీ. వారలునుగారు వీరలెవ్వారొ గాని,
వారలేరైన నీలాటి పనులొనర్తు
రే!" యటంచును నాయమ్మ లెత్తిపొడిచి
గేలిగావించి రమ్ముద్దరాలి చెలులు.

తే. గీ. ఇటులు పల్కెడి కాంతల కుటిలవచన
ములను వినియును విననియ ట్లోలయఁజేసి
రయము మీఱంగఁ జనెఁ గవిప్రవరుఁ డంతఁ
దన మనమునందు సందేహ మినుమడింప.

సీ. బ్రహ్మదేవు మొగమ్ము పడఁతికిఁ బడకిల్లు చేసి పెట్టినయట్టి చేవకాఁడు
హరియురస్థల మొక్కయంగనామణికి హర్మ్యతలమ్ముగఁ జేసినట్టి ఘనుఁడు
సాంబుశరీరంబు నంబుజాక్షికి ధారవోయింపఁ జేసిన మాయకాఁడు
"స్త్రీలఁజూడ"మటంచుఁ దెగనేల్గు పెద్ద పెద్దల గర్వముల గంగఁ గలుపువాఁడు

తే. గీ. తత్కరస్పర్శతన్మృదుతరవచశ్శ్ర
వణములను బీజమునఁ బునర్భవము నొంది
యంతలో వృద్ధిఁ జెంది కొండంతయగుచు
నాతనికిఁ ద్రోవలోనఁ బ్రత్యక్షమయ్యె. ౫౩

సీ. నడచునేకాని యానడచు మార్గం బేడ కేగునో యాతని కెఱుక లేదు
చూచునేకాని యాచూచు పదార్థమ్ము లెవ్వియో యాతని కెఱుక లేదు
తలఁచునేకాని యాతలఁపులో సంగతి యెద్దియో యాతని కెఱుక లేదు
నవ్వునేకాని యానవ్వు నవ్వుట కేమి హేతువో యాతని కెఱుక లేదు

తే. గీ. పలుకునేకాని పిలిచినవార లెవరొ
యెంతమాత్రము నాతని కెఱుక లేదు ;
ఏమి చెప్పుదు! నంతలో నింత యయ్యె
నాతని యవస్థ యా ఝషకేతు వలన. ౫౪

క. వివిధములగు సందియములు వివిధములగు కోరికలును వివిధగతులఁ ప్రక్
గవిసి కొలువంగ నాతఁడు భవనమ్మును జేరె జిల్లపడిన మనముతోన్. ౫౫

ఉ. చందురుఁ జూచి యుల్కిపడుఁ, జల్లనిగాలికి నెట్టఁజెందు, నే
చందము నందముం గనఁగ నైఁపఁడు, నిద్దురఁజెందనోపఁ డా
సుందరిచందమున్ మదిని జొన్పి యనార్యములైన కోరికల్
సందడిఁ జేయ మందుని పసందునఁ గుందుఁ గవీంద్రుఁ డెంతయున్. ౫౬

ఉ. "వేసవి మల్లెమొగ్గలకు వియ్యపురాలు రదాళి, నాసలో
వీసము గాదు గంధఫలి, వేల్పు మిటారుల తోడికోడ లా
రా! సఖి, దానిఁ బోల్పఁదగవా? యితరాంగనలన్, సెబాసు! బా
లాసతిఁ బోలఁగల్గు నవలా భువిలో నహి లేదు లే" దనున్. ౫౭

వ. అని పట్టరాని తమకమ్మున.

శా. వెన్నన్ జెంపలగొట్టు మైనునుపుతో, వింతైన కెమ్మోవితో,
సన్నల్ సేసెడి ముద్దుకన్నుఁగవతో, జాఱైన పయ్యంటతో,
గన్నేరుంబువు గాఁగరా సొబగుతోఁ గామించి దోతెంచు నిన్
గన్నారం గని ముచ్చటాడఁగల భాగ్యం బెన్నఁడో? కోమలీ. ౫౮

సీ. పలు కొక్కటియె సేయుఁ బదిపందల వరాలు వాలుఁజూపులు రెండువేలు సేయు
నగ వొక్కటియె సేయు నాల్గువేల వరాలు నిబ్బరీఁగుబ్బ లాఱువేలు సేయుఁ
బద మొక్కటియె సేయుఁ బదివేల వరహాలు లావణ్య మది యొకలక్ష సేయుఁ
బలుసోయగమె సేయుఁ బదిలక్షల వరాలు కులుకుగుబ్బలతీరు కోటి సేయు

తే.గీ. ముద్దుగులికెడి నెమ్మోము మూఁడుకోట్లు
నాసనాబ గెన్న డెబ్బదినాల్గుకోట్లు
నుదుటి సింధూరనామమ్ము నూఱుకోట్లు
నీకు వెలఁజెప్ప శక్యమే? నీలవేణి. ౭౦

సీ.*కలికిరో! మెత్తనై యలరు నీ మే నొక్కసారి గిల్లినఁ బాలు గారకున్నె!
యబలరో! మించులై యలరు నీచూపులు సోకినంతనె మది చొక్కకున్నె!
పొలఁతిరో! మృదులమై యలరునీ కెమ్మోవి నొక్కినంతనె తేనె చిక్కకున్నె!
చెలియరో! నీదుకౌఁగిలి యొక్కత్రుటియైనఁ బడసిన రస ముట్టి పడక యున్నె!

తే. గీ. ముగుద! నీతోడ నొకమాఱు మాటలాడ
సరసకవితావిశేషంబు మెఱయకున్నె?
ముదిత! యొకసారి నీకనుల్ ముద్దుగొనిన
బ్రహ్మకైవల్యపదవి చేఁబడక యున్నె? ౭౧

సీ. తడబాటుచేతఁ జే యొడిసి పట్టి 'కటాక్ష మ్ముంచుమా' యన నాలకించనైతిఁ
దుమ్మిన విచ్చు తుందుడుకు గుబ్బలఁ గౌఁగిలించఁ బూనిన సమ్మతించనైతిఁ
గలకండకన్న మిక్కటమైన రుచిగల్గు కెమ్మోవి రుచులారగించనైతి
వెడవింటివాఁడు ఱువ్విన బాణములఁ జాల వగలఁ బొందిన జాలిఁ దగులనైతిఁ

తే. గీ. బవలుచెయి పట్టి పిలిచినఁ బలుక కట్టి
చాన నమవస చీఁకటిలోన నీలి
చీరఁ గట్టినతటి సన్నఁజేయు నెట్టి
పగిది నేఁ గోలుపోతి దైవంబ! నేఁడు. ౭౨

చ. కనుఁగవ కింపు గల్గి తగు కామకలాభ్యసనంబు గల్గి యౌ
వనమున లేఁత యయ్యు రసభావములం గడుఁ బెద్దయై తనం
తన వలపున్నదైన వనితామణి యెవ్వనికబ్బుఁ? బాగ్యభవం
బునఁ దులలేని పుణ్యములు పూవులు పూచి ఫలింప కుండినన్‌. ౭౩

చ. జిలిబిలిపల్కులున్ సొగసుఁ జిల్కెడి ముద్దులుఁ దారుమారులున్
వలపులచోద్యముల్ మిగుల వన్నెలుఁ జిన్నెలుఁ గల్గుకౌఁగిలిం
తలు బ్రితిమాలుటల్ కసరి తప్పులువట్టుటలుం జెలంగుకాం
తలరతమే రతంబు ; మఱి తక్కినవెల్ల రసాతిదూరముల్. ౬౪

చ. వలచినలేమఁ గూడుటయె భాగ్యము, భార్యలవల్లఁ దత్సుఖం
బలవడ ; దన్యకాంత లనఁగా, మఱి తల్లులవంటివారు ; వే
శ్యలకిది సున్న ; యొక్కయెడ సంభవ మందిన నట్టివేశ్యతోఁ
గలయుటకన్న వేఱొకటి కల్గునె ? స్వర్గము మోక్షముల్ భువిన్. ౬౫

ఉ. తానఁట, వేశ్యకాంతయఁట ! తానయి తాఁ దనుగోరు నంట ! యెం
తేనియు ముద్దులాఁడి యఁట, యీడును జోడఁట ! మానియైనఁ దా
మానఁ గలాఁడె ? వేయి పయిమాటలు సెప్పఁగ నేర్చుఁగాని ; యే
మైనను దీనిఁ గూడవలదా ? యిలఁ దా జనియించి నందుకున్. ౬౬

సీ. కలుగనే కలుగదు కలిగ నేనియు ఛాందసున కనాథస్త్రీగమనము గల్గఁ
గలుగనే కలుగదు కలిగ నేనియుఁ బండితునకుఁ బరస్త్రీగమనము గల్గఁ
గలుగనే కలుగదు కలిగ నేనియును రాజునకు దాసస్త్రీగమనము గల్గఁ
గలుగనే కలుగదు కలిగ నేనియుఁ గవీంద్రునకుఁ బణ్యస్త్రీగమనము గల్గఁ

తే. గీ. గలుగ దొకవేళఁ గలిగినఁ గలుగు మునుల
కప్సరస్త్రీగమన మని యనుటవలనఁ
గవులకును వేశ్యలకుఁ దప్పుగాదు చెలిమి ;
దానిలో నప్రియత్నసిద్ధ మిదికాదె ! ౬౭

ఉ. కోరినదాని మాను టది గొప్పవిశేష, మిఁకట్టిపూరుషుం
డారయ లేఁడు నూటి కొకఁడైనను, గోటికి నొక్కరుండు చే
కూరునో, లేదో ? తా నగుచుఁ గోరెడి పూరుషుఁడన్న వెఱ్ఱివాఁ
డై రసహీనుఁడై జగమునం దపహాస్యతఁ గాంచకుండునే !

సీ. తనకుఁ దానై వండుకొని తిన్న నద్దియన్నంబు గాదద్ది సున్నంబు గాని
తనకుఁ దానై వేసికొనిన నయ్యది వీడియమ్ము గాదది వడియమ్ము గాని
తనకుఁ దానై పెట్టికొనిన నయ్యది మంచికొప్పు గా దది ప్రాఁతచెప్పు గాని
తనకుఁ దానై చెప్పికొనిన నయ్యది సుప్రతిష్ఠ గా దది యప్రతిష్ఠ గాని

తే. గీ. తనకుఁ దానయి పొంద రమ్మనుచుఁ గాంతఁ
గోరునది నోరుగాదు పైజారుగాని
యప్రయత్నసిద్ధమ్ముగ నబ్బినట్టి
పొందు లొడఁగూర్చుఁ గాదె పెంపొందు సుఖము! ౧౯

క. కవితయు వనితయుఁ దనయంత వలచి వచ్చిన ముదం బొదవఁ జేయును ; మ
క్కువ లేక బలాత్కారంపు విధమ్మున వచ్చినదియ పో! దుఃఖమిడున్. ౨౦

క. ధనకాంతామోహమ్ములు జనులకు స్వాభావికములు జగమున; నెవఁ డీ
ధనకాంతామోహమ్ములఁ గన కుండునొ వాని శివునిఁగా నెన్నఁ దగున్. ౨౧

వ. అని మఱియును. ౨౨

మ. తగునే? సత్కవినైన నాకు ధనకాంతాసంగమం, బీవని
న్నగరే? పండితులైనవారు వినినన్, నాకేమి యా? నవ్వినన్
మగుడ న్నవ్వెద వారి నంచు మది నిమ్మాడ్కిం బ్రశంసించు నా!
"తెగితే లింగఁడు రాయి" యంచను జనోక్తి న్నమ్మ నేమో కదా! ౨౩

ఉ. కాంతల నమ్మరాదు నెలకాంతల నంతకు మున్నె నమ్మ రా
దింత విరుద్ధ ముండునె? ఛీ! నెలకాంతకు మోహ ముండునే!
వింత గదా! జగమ్ములను వేములతీయఁదనంబు, లింతకుం
గొంత మనమ్ములో నరయఁ గూడదె? తుందుడు కింత చెల్లునే! ౨౪

*ఉ. కాంతలమాట నమ్మకొని కంతునికిం గడు లోఁకువై తదీ
యాంతరభావముల్ దెలియ "క్రైసరుబొజ్జ" యటంచు నుబ్బుచుం
డెంతవివేకులైన మది నీవిషయంబు పరీక్షనేయఁగా
నెంతయు "కుక్కతోఁకగొని యేటను బడ్డ" విధంబుగాదొకో?

ఉ. చేడెలు పిన్నకాలమునఁ జిన్నెలు వన్నెలు లేక యెంతయున్
"బూడిదబుస్స"నాకృతినిఁ బొందియు నంతట నీడు వచ్చుచోఁ
బాడుగఁ జేతు రెంత మతిపారగుచిత్తమునైన ; నయ్యయో!
"గాడిదపిల్ల కోమలము" గాదె? విచారణఁ జేసి చూచినన్. ౨౫

ఉ. "మందులు పెట్టి యెంత మతిమంతుని చిత్తమునైన లోనుగాఁ
గొందురు వారకాంత"లని కొందఱు పల్కుదు రెంతవెఱ్ఱులో!

మందులు వేశె యున్నవియె ? మాయలమాటలుఁ డక్కుఁజూపులున్
మందతరస్మితమ్ములును మక్కువ చెక్కిలి నొక్కులున్ వినా. ౬౭

వ. అని మఱియుఁ బశ్చాత్తాపమ్మున. ౬౮

సీ. గరగరలాడు నాగరవన్నె పచ్చెలల్ కాళ్ళపై వింతగా గంతులిడఁగ
జిల్గుకంచెలలోనఁ జిక్కి చక్కని గుబ్బగోయి మాటికిని దుందుడుకు సేయ
మునులనైనను దాసులను జేయఁగాఁ జాలు చూపు లింతనరాని సొబగునీన
గాంగేయసచ్ఛాయ గడలుకొల్పెడి దేహకాంతి చూపఱు గుండె గలఁగఁ జేయ

తే. గీ. నెన్నియో వన్నియల గుంపు లీనఁ జాలు
నగవు మొగమున కెంతయో సొగసుఁదెలుప
వచ్చి నాచిత్తము హరింప నిచ్చను గద ?
పరువు మరియాదలు దలంప వలదె ? కాంత ! ౬౯

ఉ. కంతునికేల నొప్పెసగు కమ్మని మామిడి పూలగుత్తి నా
నెంతయు నాదు కన్నుఁగవ కింపు ఘటించి యిదేమె ? యోసి క
ర్ణాంతవిలోచనా ! మనము నర్మిలి దొంగిలి పాఱిపోతి వా
వంతయు శంక లేక, మది నంత యరాజక మంచు నెంచితే ! ౭౦

క. ఈవిధమున నతఁ డెంతయు నావేదనఁ జెందుచుండె నవ్వనితయుఁ దా
నేవిధి దోఁచక గృహమునకై వగ మీఱంగఁ జేరి యాత్మగతమునన్. ౭౧

చ. తలఁచునొకో ? మనమ్మున నతండు ననుం దనదానిఁగా, నటుల్
దలఁచిన నేమియౌను ? దలిదండ్రుల చాటున నుండువాఁడు నా
చెలిమి గణించి నాగృహముఁ జేరఁగ నెంచునె? యిట్టివానిపైఁ
దలఁపు ఘటించుటే మొదటితప్పిఁక మాటలు వేయు నేటికిన్. ౭౨

సీ. మొదట నేనన్నచో మొగమెత్తనివాఁడు క్రమముగా మోమెత్తి కాంచఁదొడఁగెఁ
దరువాత మాట కుత్తర మొసంగనివాఁడు బుజురీతి నుత్తరం బీయఁ దొడఁగెఁ
బిమ్మట నర్మవాక్యమ్ము లాడనివాఁడు గొంచె మారీతి భాషించఁ దొడఁగె
నటుమీఁద సంస్పర్శ నాదరింపనివాఁడు కేల్పట్టికొనుట కంగీకరించె

తే. గీ. విడె మొసంగిన గ్రహియించి వేసికొనియె
గోటగీఁటినఁ జాటుగా మాటుకొనియె

మాట లిఁక వేయునేల ? నా మాటయన్న
నడుగుదాఁటునె ? యిఁకఁగొంత గడచుమీఁద. ౨౩

ఉ. అంతకు నోర్వఁ డాయెఁ బరమాత్ముఁడు, శ్రీయముఁ జెందువారి క
త్యంతము విఘ్నముల్ సలుపు, నంతియకాని యొకప్పుడైనఁ గా
సంతయుఁ జేయఁబూనఁడు సహాయము, డైవము మూఱఁజెల్లునే?
యింతకు నాకు వానికిని నేర్పడి యుండినఁ దప్పిపోవునే? ౨౪

ఉ. తా నయి కోరు టన్నఁ గడుఁ దప్పిద మాఁగడ వారకాంత ; కెం
జేనియు నద్దియుం గలిగనేని సెబా సనిపించుకొన్న మే
లా ; నది యట్లుగాక యిటులైనను వే ఱిఁకఁ జెప్పనున్నదే ?
లేనిది లేక యుండ సరిలేమలు నవ్వుటయుం దటస్థమా. ౨౫

క॥ ఇటుఁ గుటిలాలక మనమున గుటగుటమను, మారు దూఱుఁ గువలయమిత్రుం
బెటిలి పడఁ దిట్టు, నళులను గటకట మని పండ్లు గొఱికి కసరు విసువుచే. ౨౬

తే॥ గీ॥ యామినీగోపకామిని యాకసంబ
నెడిఘటమ్మున జ్యోత్స్న యనియెడి పెరుఁగు
దరచి చేర్చినవెన్నముద్దయన నంత
వెడలెఁ దెల్లనికాంతితో వేగుఁజుక్క. ౨౭

సీ. ఏచరణాయుధం బింపు మీఱఁగఁ బాణిని యతికి హ్రస్వాదినియతిఁ దెల్పె
నేచరణాయుధం బాచారివిప్రనిత్యస్నానదైవజ్ఞతను వహించె
నేచరణాయుధపాత్రిచర్యరూపుఁడై హరి నిశీధము వేకువనఁగఁ జేసె
నేచరణాయుధశ్రీచేత నొఁగాలి పిఠాపురమ్మున నుండెఁ గాఁపురమ్ము ౨౮

తే. గీ. అట్టిచరణాయుధసమాజ మఖిలజార
చోరులకు గుండెలో దిగుల్ బోరుకలఁగ
ఉఉఉఊఊ యటంచు నత్యుచ్చరీతి
గూయసాఁగెను దమతమ గూళ్ళ నుండి. ౨౯

సీ. జాఱిపోయిన నీవి సవరించి సవరించి కులుకుగుబ్బల పైకిఁ గుదురుపఱచి
వీడిపోయిన కొప్పు బిగువుగా ముడివైచి సొగసుదుప్పటి మేల్ముసుంగు వెట్టి
చెలికానితోడను జెప్పలేకే చెప్పి మోహమ్మున మఱొక్కముద్దు వెట్టి
చనలేక యొకకొంత సాఁగి వెన్కకుఁజూచి మనములోఁ గాఠిన్యమును వహించి

తే. గీ. సంతసం బొక్కవైపు విచార మొక్క
వైపుఁ బెనఁగొన 'నీలాటిపనుల నోన
రింపఁగా వలె'నని నక్క తేలకాయ
రీతిఁ గని చనె జారనారీజనంబు. ౧౯

చ. చనుటకు నుద్యమించుఁ, "జన శక్యముగా" దని సవ్వళించు, నిం
చినతమిఁ గౌఁగిలించు చెలిచేతుల దూరముగాఁగ నుంచుఁ, జ
య్యనఁ' దల పంచు, నున్సురని యాత్మ విచారమునందు ముంచుఁ దా
వనితను బాయునప్పు డొకపల్లవుఁ డుల్లము తల్లడిల్లఁగన్. ౨౦

చ. వలపు దలిర్పఁగాఁ బ్రియునిపక్షమునం బవళించి నిద్రచే
నలసత గానుపింప వెలయాండ్రు కలల్ గలుకంగ మేలుకొ
ల్పులఁ దగఁ బాడఁగా నిదురపూనికతో విరుపూని లేచి సం
దులఁ గడుగోప్యమై తనరుత్రోవలఁ బోయిరి చాటుపల్లవుల్.

తే. గీ. లేపి పల్లవులను బంపి, లేఁతపాప్రియ
మలరు తమకన్నియలఁగూడ మేలఁకువఁగనఁ
జేసి వీణియశ్రుతిఁ జేసి చెప్పఁ దొడఁగి
రపుడు గీతమ్ములను వృద్ధలౌ గణికలు. ౨౨

సీ. కించిద్వికసదబ్జచంచదంచచ్చంచరీకదంపతుల సస్పృహులఁ జేసి
సమరతావధిఁ బృథక్ఛయ్యాస్వపద్దంపతుల నొక్కశయ్యాపైఁ గలయఁ గూర్చి
యుపరతక్రీడామహోత్సవాలసకామినీకుచస్థలఘర్మనీర ముడిపి
సంకేతితస్థలస్థనవప్రసవతల్పగతపరిమళ ముతోఁ గలసి మెలసి

తే, గీ. అమితతృష్ణార్దితభుజంగసముదయప్ర
మదవిధానాతికుశలసంపదలఁ బొదలి
మలయనిలయపటీరదుర్విలయనిలయ
మారుతములు ప్రభాతసంపదలఁ దెలిపె. ౨౩

తే. గీ. తత్తదుద్యానవనఫలలతులు మెసవి
యినుఁడు రాఁబోవుచున్నవాఁ డనియెఱింగి
పరువుపరువున నన్నియుఁబత్తికట్టి
తమతమ నివాసములకు ఘూకములు నేఁగె. ౨౪

తే. గీ. క్రమముగా జాఱె రాత్రి, సరస్తటపరి
దేశములఁ జేరి రెల్ల వైదికవతంసు,
లరుగఁజొచ్చిరి పాంథులు దురముదనరఁ,
దారక లడంగెఁ, జంద్రుఁ డస్తరుచియయ్యె. ౯౫

సీ. పద్మినీవిరచితాపారపుణ్యోదయం బుర్విలిన్యాప్తపాపోచ్చయంబు
కోకీప్రియాగమాస్తోకముహూర్తంబు ఘనహిమానికిఁ బెద్దకారుమేకము
సురతసంతోషవిస్మరణమ్మునకు క్షామ మనుతాపమ్మున కౌషధంబు
ఆవాలముల పన్ను లార్జించు కరణమ్ము చీఁకటి పాలిటి చీఁడపురువు

తే. గీ. భువనజాతంబు లేయెడఁ బ్రోచుపోఁడిమ,
మూఁడుమూర్తులు నివసించు మేడ, జగము
పాలిటి సులోచనం, బహర్పతి క్రమమ్ము
గా నుదయమందెఁ గన్నులకఱవు దీఱ. ౯౬

శా. స్నానంబుల్ పచరించువారు జపముల్ సంధించువా రగ్నిస
మ్మానంబుల్ నెఱవేర్చువారుఁ దరణిం బ్రార్థించువా రాత్మని
ధ్యానంబుల్ పొసఁగించువారు నిగమధ్యానమ్ములం జేయువా
రానందాబ్ధినిఁ దేలువారలునునై రప్పెల్లరున్ వైదికుల్. ౯౭

శా. ప్రాతఃకృత్యములన్ యథోచితముగాఁ బాటించి పాత్రమ్ములన్
జేతం బూని నవీనపాఠమును నిశ్శేషమ్ముగాఁ జూచి తా
మా తాత్పర్యము గొంత కొంత మదిలో నానించి విద్యార్థులెం
తో తాత్పర్యముతోడ దేశికులఁ గన్గొఁ బోయి రప్పట్టునన్. ౯౮

క. మౌద్గల్యసగోత్రభవా! సాద్గుణ్యవిచార! ధనదసమధికవిభవా!
హృద్గతభవా! సుకవితావిద్గణ్యప్రాభవా! ప్రవీణాగ్రభవా! ౯౯

క. గణనాతీతగుణశ్రీచణ! కవితారమణ! సరససాహిత్యరసో
ల్బణ! చరణాయుధరూపత్రిణయనపదసేవనాధురీణధురీణా! ౧౦౦

స్రగ్విణి. కామమాంబాలసద్గర్భశుక్తీమణీదామముక్తామణీ! ధామభాస్వన్మణీ!
సోమధామోపలస్ఫూర్తసౌధాంతరారామరాబాధకప్రాజ్యభాగ్యోదయా!

ఇది...శ్రీ తిరుపతి వేంకటేశ్వరప్రణీతంబైన శేషలకల్పితంబగు శ్రవణానందంబను
మహాప్రబంధమునందు తృతీయాశ్వాసము. శ్రీశ్రీశ్రీ.

శ్రీరస్తు

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రవణానందము

చతుర్థాశ్వాసము

క. నూత్నపరిఖ్యాతిజితప్రత్నధరానాథమంత్రిరత్న ! సుకృతకృ
ద్యత్నదృఢచిత్త ! వేంకటరత్నామాత్యమణీ ! విబుధరాడ్రాజమణీ ! ౧

వ. అవధరింపు మనంతరంబు. ౨

క. మెల్లన మేల్కాంచి యతండుల్లములో నుండు వికృతి యొరుల కెవరికిం
దెల్లము గాకుండఁగ సంఫుల్లవదనుఁడగుచుఁ గాలమును గడపుచుఁదాన్. ౩

క. ఏదియుఁ దోఁచక కడుఁ జింతేది ముదముఁ దక్కి "యెట్టు లీమోహజలం
బీదుదుఁ గర్తవ్యం బిఁక నేది ?" యని మనమ్ములోన నెంతయు వగతోన్. ౪

ఉ. ఈవిషయంబు మానుకొనుటే కడు సౌఖ్యమటంచు నెంచి తా
నావిధిఁ జేయ నిశ్చయము నందిన యంతనె మోహమగ్గలం
బై వెనువెంట నంటు ; నటులైనను జేయుదు నన్నతోడనే
భావము వేనవేలు ప్రతిబంధకముల్ గనఁ జేయు నెంతయున్. ౫

క. మానుదునా ? చేయుదునా ? మానుదుఁ జేయుదు నటంచు మల్లాడి యొగిన్
మానిన విచార మొక్కఁడె, పూనియొనర్చిన విచారములు పెక్కులుగా ! ౬

క. అని తనమదిలో ననుకొనియును బుద్ధినిఁ ద్రిప్పలేక యొగి నుత్తరమ
క్కనకాంగికి లిఖియింపుటకును బ్రారంభించెఁ గొంతకొంత తెగువతోన్. ౭

మ. రణదుద్యన్మణికంకణక్వణజితప్రద్యుమ్నకంఖాణికిన్
గణనాతీతకలాలసద్రమణికిన్ గాదంబినీవేణికిన్
గణికోద్యన్మణికిన్ బ్రశస్తతరరేఖాపాణికిన్ బాలికా
మణికిన్ వక్త్రజితాబ్జశీతఘృణికిన్ మాద్యత్పికీవాణికిన్ ! ౮

క. అనవద్యయౌవనోదయ,ఘనరసికసమాగమాధికసుఖోదయనం
దనధనములు గలుగఁగ దీ,వన లిడి నా వ్రాయు వ్రాఁతవల నెట్టి దనన్ ;—

క. కడుమాటలేల ? విను, లోఁగడ మాకుఁ గళానిధిత్వకారణమునఁ జం
ద్రుఁడు బంధుఁడు నీకైకద ! ఒడిసెం జంద్రునకు మాకు విమలేందుముఖీ ! ౧౦

క. కలువలరేనికి వేఁడిమి, చిలుకకు విశ్వాస, మగ్నిశిఖకును శైత్యం
బలవడునుగాక, వెలకాంతలకు వలపు గలుగుటది వినంబడదు కదా ! ౧౧

తే. గీ. అట్టి గణికాకులమ్మునఁ బుట్టినట్టి
దానవే కద ! నీవును దరుణి నీకు,
వలపుగలదన్న మూర్ఖునివంటివాఁడె
నమ్మ నేరఁడు ; నేనెట్లు నమ్మనేర్తు ? ౧౨

క. నిజమయిన వలపుగలుగని గజగామినిఁ గవయువానికన్న నధముఁడీ
త్రిజగతి లేఁ ; డదియ యనంగఁజను రసాభాస మనఁగఁ గాంతామణిరో !

క. ధనమును గులమును వృత్తంబును రూపముఁ జూతు రెండు బోటులు ; మీలోఁ
బని లేదు తక్కినవి యొక ధనమె ప్రధానమ్ము గదవె తరుణీమణిరో ! ౧౪

తే. గీ. కోరతివి నన్ను ; నాబోఁటి ధీరుఁగోరి
యేమిసంపాదనముఁ జేసెదే లతాంగి ?
ధనము గల్గినవాని నొక్కని వరింపఁ
దగు నదియె కాదె నీకులధర్మ మరయ ? ౧౫

క. ఇది యంతయు నీమదిలోఁ బదిలముగా నూహ చేసి వ్రాయవలెఁ జుమీ !
తుది నిష్ఠురంబు కన్నను మొదటనె నిష్ఠురము మేలుఁగు పూర్ణేందుముఖీ ! ౧౬

క. అని వ్రాసి పంపె నంతట దినకరుఁ డస్తాద్రి కేగెఁ దిమిరము ప్రబలెన్
వనజాహితుఁ డుదయించె మదనుఁడు పథికసతులమనముఁ దల్లడపఱచెన్. ౧౭

క. ఏమియుఁ దోఁచక యవ్వనితామణి యున్నంతఁ గమ్మ తారసిలుటయుం
బ్రేమ దలిర్పఁగఁ జూచి మహామోదముజెంది తల్లి కంతయుఁ జెప్పెన్. ౧౮

వ. తల్లియు సంతసించి "జాగు సేయక వినయపూర్వకమ్ముగాఁ బ్రత్యుత్తరముం బంపు" మని చెప్పుటయు నక్కన్నెమిన్న. ౧౯

క. ఏమని వ్రాయుదు నీలని ? కేమని వ్రాసినను నీతఁ డియ్యకొను ? నటం
చీ మాడ్కిని యోజింపుచుఁ దామెల్లన నిట్లు వ్రాసెఁ దగు నైపుణితోన్. ౨౦

వ. శ్రీమదుభయవేదాంతప్రవర్తకులగు మధుసూదనాచార్యులవారి సన్నిధికి దాసురాలగు బాలామణి సాష్టాంగంబు లొనర్చి కుశలోపరి వ్రాసికొను మనవి ౨౧

క. నిన్నటిరాతిరి నుండియుఁ గన్నులుదీసికొని యెదురు గనుఁగొనుచును నే
నున్నతటి మీర లంపిన విన్నాణపుఁగమ్మ మదికి వేడ్క లొసంగెన్. ౨౨

శా. తాపంబాఱె, విచారమా సడలెఁ, జిత్తంబా మహానందవి
వ్యాపారమ్మ్యముఁ గాంచె, దైన్యగుణమా దొదవ్వులంజేరె, నా
శాపాశం బలివీర్ఘమై భవదపేక్షన్ వృద్ధిబొందించి యా
టోపప్రక్రియ నొప్పెఁ బూవిలుతుబంటుల్ నాకు బంట్లైరిఁకన్. ౨౩

క. ఇందుకు సందియమును మీరండం బనిలేదు మీరలంపించిన క
మ్మందగఁ గైకొని బ్రిహ్మానందభరితురాల నైతి నానాగతులన్. ౨౪

క. మిముఁగోరినచెందులకో తమ తెలుఁగుదు, రే నెఱుఁగుదు, దైవ మెఱుంగున్
సుమబాణుఁడెఱుఁగు నిది నిక్కము మీసందియముఁ బాపఁగా నేరుతునే ?

ఉ. వారెదఁ బ్రేమ లేనికతనం దమకన్నియు సందియమ్ము శే
పాయక తోఁచుచున్నవి సెబా ! సిఁక నిమ్మన నేల ? మీమనం
బా యరవిందసంభవుఁడె యట్టు లొనర్చిన యప్పు, డింతకుం
గాయజుఁ డేమిసేయ సమకట్టెనొ ? మీమదిఁ ద్రిప్ప నేర్తునే. ౨౬

క. "రవి కెఱుఁగరాని దైనను గవు లెఱిఁగెద " రంచుఁ జెప్పఁగా విందుము స
త్కవులైన భవాదృశు లొక యువిద మనస్థితి నెఱుంగు టొకకష్టంబే ? ౨౭

ఉ. కోరిన యంతమాత్రమునఁ గోరికతీర గ్రహించి యెక్కడా
గౌరవబుద్ధిఁ జూచి కనుగందఁగనీక సమస్తరీతులం
జేరికఁ జేసి పంతమును జెల్లఁగఁజేసెడి నాయకుండు చే
కూరఁగ నోఁచినట్టి సుమకోమలి నోము లనెట్టి నోములో ! ౨౮

ఉ. ఏలిన నేలుఁగాక జగమెల్లను, రూపమునందు మన్మథుం
బోలినఁ బోలుఁగాక ; పలుభూషలు వెట్టినఁ బెట్టుఁగాక ! యే
కాలమునందుఁ గాని రసికత్వపు సంపదచేఁ గవీంద్రుఁ
బోలెడివార లీ జగతిఁ బుట్టి రటన్న ప్రసిద్ధి వింటిమే ? ౨౯

చ. కవులొనరించు గ్రంథములఁ గాంచిన వారలె యెక్కడా రస
జ్ఞవరులమంచు నిక్కెదరుగా ! యటువంటి ప్రబంధముల్ విలా

సవిధి రచించు నట్టి కవిచంద్రుల కెట్టి రసజ్ఞతావిశే
షవిలసనంబు గల్గునో విచార్యము గాదె స్వతంత్రురాలికిన్ ! ౩౦

చ. ఇదియొక కారణం; బిదియు నిట్లనె యుండఁగ నిండు ; మీకుఁ జె
ప్పఁదగినదానఁ గా, నయినఁ బల్కెద, నొక్కతె కొక్కపూరుషుం
గదిసిన యంతమాత్ర మది గల్గును, వేఱొకఁడంతకన్నఁ దాం
బదిపదిరెట్లు లెక్కడగు వాఁడయినన్ మదిపుట్టనేర్చునే ? ౩౧

ఉ. కావున నీక్షణంబ తమకమ్మున వచ్చి యనుగ్రహించి నన్
బ్రోవఁగఁ గోరెదం దమకుఁ బుట్టెడి శంకలకున్ సదుత్తరం
బావల నిచ్చెదం, గడుఁ గృపాకరులై క్షమియింప వేఁడెదన్
దైవము సాక్షి యింతయును దథ్యమటంచును వ్రాసి పిమ్మటన్. ౩౨

చ. రవి మెఱుఁ గారెడు నక్కలుపరాయనికన్న, నిదేమి పాపమో
పవనునికన్న నామదికిఁ బావకుఁడే మెఱుఁగాయె నక్కటా !
శివశివ ! వేయిమాట లిఁకఁ జెప్పఁగ నేటికిఁ ! జిత్తజాతసం
భవమగు నాయవస్థ భగవంతుఁ డెఱుంగును నేనెఱుంగుదున్. ౩౩

వ. అని వ్రాసి యంపిన నమ్మధుసూదనుండును. ౩౪

చ. రయము భయమ్ము సంభ్రమము రక్తి విరక్తి నిరాదరాదరో
దయనయముల్ మదిం గదిసి తత్తదుపాఖ్యలఁ బుట్టఁజేయ నొ
క్కయెడ రహస్యరీతి నది గాంచి పఠించి తదీయభావని
శ్చయ మొనరించియుం జదువసాఁగుఁ బునఃపునరాదరంబునన్. ౩౪

క. కను మరలంగను మరలంగను మరలంగను నతండు గాంత దలిర్పన్
వనజాయతలోచన లంపిన వార్తల వెంతకైనఁ బ్రేమాస్పదముల్ ! ౬

తే. గీ. ఇట్టులాకమ్మఁ గనికని యెట్టకేల
కాసరోజాక్షి పొందు సేయంగ నిశ్చ
యించి తగురీతి నట కేగుదెంచుటకును
బయలువెడలె నిశీథసమయమునందు. ౩౭

మ. ఒకకొంతేగును, సంశయించును ; సముద్యుక్తత్వముం జెందు, వే
ఱొక కొంతేగు, యథాస్థితింగను ; నిరుద్యోగమ్ము వాటించు ; నిం

టికిఁ దోతెంచుట కూహసేయు ; నిటులెందేఁ గంటిమే వింత ! వి
ద్యకదా, హేతు వతండు సంశయ సముద్రాంతర్గతుం డౌటకున్ ! ౩౮

మ. మనుజుండై జనియింప రాదు, జనియింపంగల్గినం బాండితీ
ధనుఁడై యుండఁగఁ బోల, దట్లయినచోఁ దప్పేమి ? యవ్వాఁడు పుం
స్త్వనిరూఢిం గనఁబోల, దట్లయిన నవ్వాఁ డంగనాకామియై
చనరా దొండెడ, కట్టులైనను రహస్యప్రక్రియల్ గూడునే ? ౩౯

ఉ. " ఎవ్వరు గందురో మఱియు నెవ్వరు విందురొ యేమనందురో
యెవ్వరు పల్కరింతురొ మఱేమొ ?" యటంచును సంశయించు వాఁ
డివ్వసుధం బరాంగనల నెట్టులఁ బొందగ నేర్చు ? భోగపుం
జవ్వని పొందు సేయుటయె సాధ్యము గా దటువంటివానికిన్. ౪౦

క. కలచెడిపామును మీఁదం బఱచెడి భూతంబు నెఱుఁగఁబడక మనము ని
బ్బరముగఁ దిరిగెడి గరకరి బిరుదులె పో ! జారకృతికిఁ బెట్టిన పేరుల్. ౪౧

సీ. చూపట్టునట్టివస్తువు లెల్లఁ దనుఁ బట్టఁగావచ్చు వారంచుఁ గాంచకున్నె ?
వినవచ్చునట్టి నిస్వన మెల్లఁ దనుఁ బల్కరించు పల్కు లటంచు నెంచకున్నె ?
ఎడనెడ నడచి పోయెడి వారలెల్లఁ దన్ జూచువారలె యంచుఁ దోఁచకున్నె ?
అగుపట్టు నట్టి గృహమ్ములన్నియుఁ బ్రియురాలివే యని శంక నందకున్నె ?

తే. గీ. అహహా ! క్రొత్తగ వ్యభిచార మాచరింపఁ
బోవుచున్న రహస్యపుఁ బురుషులకుఁ ద
టస్థమగునట్టి యీదురవస్థ శత్రు
వర్గమునకైన వలదురా ! వలదు వలదు. ౪౨

వ. ఇట్లు సంశయించుచుఁ దుదకుఁ జనఁజాలక కాలయాపనంబునకై యొక సుహృ
ద్గేహమ్మునకుం బోయి యటఁ బరుండుటయు. ౪౩

చ. దొరకిన పెన్నిధానమును దొంగల కిచ్చినరీతి, నాతఁ డీ
వరుసఁ బరుండి యుండ, గుణవంతుఁ డనం జను నొక్క మిత్రుఁ " డీ
కరణిఁ బరుండనేమి ? " యని గట్టిగఁ దన్నడుగంగ నాతఁ డా
దరమునఁ జేతి కిచ్చె నల తన్వి లిఖించినయట్టి పత్రికన్. ౪౪

క. ఇచ్చి "భవత్తాత్పర్యం బచ్చొత్తిన రీతిఁ జెప్పనగు" నన నతఁడీ
సచ్చరితున కిది తగదని చెచ్చెరఁ దలపోసి హితముఁ జెప్పఁదొడంగెన్. ౪౫

చ. "కులమును బ్రాయముం యశముఁ గోవిదభావము భాగ్యవర్తనముం
జెలువము సత్ప్రవర్తనముఁ జేతికి మించినయట్టి యీగియుం
గలిగిన మిమ్ము నొక్క వెలకామిని గోరుటకబ్బురంబె, మి
మ్ముల విని నంత నే చెలికిఁ బుట్టకయుండు మనోవికారముల్? ౪౮

ఉ. చిన్నతనమ్మునుండియుఁ బ్రసిద్ధివహించి జగంబునందు బల్
వన్నెకు నెక్కఁగల్గు తగువర్తనచేఁ జరియించునట్టి మీ
రన్న, మహానుభావులు గదా? తమబోఁటులె యిట్టులైనచో
నున్నటువంటి వార 'లిది యుక్తమొకో' యని సంశయింపరే! ౪౯

సీ. తల్లిదండ్రులువిన్నఁ దప్పుగా గణియింతు రత్తమామలు విన్న నాదరింప
రూరిపెద్దలువిన్న గారవింపరు, మాట వినఁదగువారును వినరు, తనకుఁ
బ్రాణమిత్రులుగూడఁ బరిభవింపఁగఁజూతు రాలు చుల్కనఁజేసి గాళ్ళుజేయుఁ
దన నవుకరుఁగూడఁ దన్ను హేళనఁజేయు నన్న నన్యులమాట లెన్న నేల?

తే. గీ. ధనము చెడుఁ, గీర్తి చెడు, దేహమునకు లేని
పోనిదురవస్థ గల్గును గాన విత్త
కాంతలనుగూడువారి కొక్కయెడనైన
నగుపడదు సౌఖ్యము విచార మడుగవలెనె?

వ. ఇదియునుం గాక ౫౦

సీ. అర్థ మిచ్చినయప్పు డతిగౌరవము సేయు నర్థ మీకున్న మూఁడంకె వేయుఁ
గాసు లిచ్చినఁ గాళ్లు గడిగి నెత్తిని దాల్చుఁ గాసులీకున్న బింకాలఁ జూపు
లంచ మిచ్చినను లాలించి ముద్దులు వెట్టు లంచ మీకున్నఁ జిట్లించు మొగము
నగలు దెచ్చినయప్డు వగ లెన్నియో చూపు నగలు తేకున్న నాపగలు నున్న

తే. గీ. చీర లిచ్చినయప్డు హర్షించి చూచుఁ
జీర లీకున్న యప్డు కుంచించి చూచుఁ
గంచుకాగడ వెలిఁగించి కనినఁగాని
వలపు గన్పట్టునే వారవనితలకును? ౫౧

తే. గీ. వన్నెచిన్నెలుగల గొల్లకన్నెమంత
సర్వజనులును ద్రొక్కు బజారుసంత

అందఱును నేఁగ నేమించినట్టిపుంత
వంతలకు వింతదొంతర వారకాంత. ౫౦

ఉ. ఏరికినైనఁ గూడవు ధనేచ్ఛఁ జరించెడి వారకామినీ
చారుకుచోపగూహనవిచారము లన్నపు డుత్తమోత్తమో
దారయశోవిశేషపరిధానవిభూషితసర్వదిక్సతీ
వారు లనంగ నొప్పు తమవంటి మహాత్ముల కర్హ మెట్లగున్! ౫౧

చ. గుణవంతుండనునోట "ముండలముటాకో" రీతఁడంచున్ బుధా
గ్రణు లాక్షేపణఁజేయఁబూనుదురు; చుల్కంజేసి మాబోఁటులున్
గణనంజేయ రటంచు మైత్రినిటుఁ బల్కంబూనితింగాని వా
గ్రణముంజేసి మరల్తురే? హరిహరబ్రహ్మాదులైనన్ మిమున్. ౫౩

క. వినది కావని యనఁగాఁ గానిది యానవచింపఁగాఁగల మీతో
"నేనా, వాదముచేయుట? యేనూఱుగురైన మీకు నెదురే? చెపుడీ" ౫౪

క. అని యాతఁడు పలికిన, నిట్లను, "మీతోఁ జెప్పి మంచియగునో, కాదో
వినఁగోరి యడిగితిని మంచి నిదానమ్ముగను మీరు చెప్పితిరిసుఁడీ. ౫౫

క. తనకెంత తెలివికలిగినఁ దనకార్యముపట్లఁ దానె తగుదుననుట యొ
ప్పనిపని; యోగ్యతగలిగిన తనమిత్రుల నడుగుటొప్పఁ దగవరికెందున్. ౫౬

ఉ. ఇంతియ కాక మీ రెఱుఁగరే? ననుఁ బిన్నటనాఁట నుండి యీ
వింతలలోని కెన్నఁడును వేడుకఁ జేసి మనంబుఁ బోన్ప; నీ
కాంత యదేమొ కాని నను గాసిలఁజేయుచునున్న దందుచే
నంతయు మీకుఁ దెల్పి తెలియన్ వినఁగోరితి మంచి చెడ్డలన్". ౫౭

క. అని యతఁడు చెప్పనీతులు విని యప్పనిపట్ల నితఁడు విముఖుం డాయెన్;
ఘనులగు మిత్రులు గలిగిన మనుజులు దుర్వ్యసనములకు మఱగుట గలదే? ౫౮

సీ. 'ఇప్పుడే వచ్చునో, యిఁకనె వచ్చునో' యంచుఁ దలవాకి లిల్లుగా నిలిచి నిలిచి
'వచ్చువాఁడైన నీవఱ కేల రాకుండు?' నని మనమ్మున శంక నంది యంది
'నేను వ్రాసిన కమ్మ నిజముగాఁ జూచెనో, చూడలేద'యటంచుసొక్కి సొక్కి
'రాకుండునా? యిప్డు రాత్రి యెంతో ప్రొద్దు పోలే'దనుచుమదిబొక్కి బొక్కి

తే. గీ. యున్న కన్నెను మరుబారి నుంచివైచి
స్నేహితునిమాటలకుఁ బ్రతిఁజెప్పలేక

చనక యచ్చోట నిద్రింప సాఁగె నతఁడు
నిదుర యేరీతిఁ బట్టెనో ? మది యెఱుంగు. ౫౯

ఉ. ఇంతకుమున్నె యవ్వనిత యెంతయు సంతస మంది 'మన్మనః
కాంతుఁడు నేఁడు రాఁగలఁడుగా !' యని భూషణభూషితాంగియై
వింతగఁ గేళికాగృహము వేగ నలంకృతిఁ జేయఁ జేసి 'యే
మింతఁగఁ గాలయాపనము నీతఁ డొనర్చె' నటంచు నెంచుచున్. ౬౦

చ. వడివడి వచ్చువానివలె వార్తను బంపియు నింతరాత్రి దాఁ
గడచినమీఁదనైన నిటఁ గాలిడఁ, డెంతటి సత్యవాది యీ
తఁడు ! నను నింత చుల్కఁగ నెదన్ గణియించునె ? వచ్చెనేని, నే
నడుగక యుందునే ? మనమునందలికోపముఁ దీర్పకుందునే ? ౬౧

క. అని కనులు దీసికొని యాతనిరాఁకకు నెదురుచూచుతనయం గని నె
మ్మనమున వినువు దనర నవ్వనజానన తల్లి యిట్లు పలికెం బెలుచన్. ౬౨

ఉ. ఓతలిరాకుబోఁడి ! వినవో ! నిజ మొక్కరివంటివాఁడు గాఁ
డాతఁడు, వచ్చునే మనగృహమ్మున ? కాతనియందుఁ గాంక్ష నీ
చేతమునందు గట్టిగ వసింపుచు నుండిన నేను జెప్పు నీ
రీతిగఁ జేయు మాతఁడె వరించి గ్రహించు నినుం గ్రమమ్ముగన్. ౬౩

క. చదువను నొకమిషఁ బూని ప్రతిదినమ్మును నతని సన్నిధికి నేగినచో
మదిఁజనవు హెచ్చి క్రమముగఁ బదును చెడు న్నిక్కమిది యుపాయము సుమ్మీ.

క. మచ్చట కాతనిమదిలో నిచ్చవొడమెఁగాని యిచటి కేతెంచెడి యీ
ముచ్చట లన్యులు గన్నను జచ్చినచావగు నటంచు సంశయపడియెన్. ౬౫

చ. క్రమముగఁ గొంతకాలము గరమ్ము రహస్యముగాఁ బ్రవర్తనం
బమరినమీఁదఁగాని "యెవరైననుఁ గాంచెదరే మొ" యంచు శం
క మొదటఁ దోఁచు నెట్టివిటకాంద్రకు నన్నపు, డెప్పు డిట్టి క
ర్మముల నెఱుంగనట్టి జనమాన్యులు సందియమందకుందురే ?

తే. గీ. క్రమముగాఁ గొంతసఖ్యమ్ము గలిగెనేని
విందురందఱు, నామీఁద విడుచు లజ్జ ;
"నలువురు వినెడిదాఁకనె గలుగుసిగ్గు,
నడుము మునిఁగెడివఱకె చలపడును జలియు".

తే. గీ. ఇటులఁ దనపుత్రికకుఁ గార్యఘటనకు నదు
పాయ మెఱిఁగించి నిద్రకుఁబడియె వృద్ధ;
అటుల నొనరింప నక్కన్నె యనుమతించి
యెపుడు తెలవాఱు నని మది నెంచునంత.

ఉ. కొక్కురకొక్కురో యనుచుఁ గుక్కుటముల్ పలవించె; నంతలోఁ
జుక్క పొటుక్కునం బొడిచె; సుందరమంథరగంధవాహముల్
నిక్కెఁ; దమంబు స్రుక్కె; నళినీసతికిన్ రుచు లెక్కె; నొక్కపై
జక్కవ లార్తిఁ దక్కె; జలజప్రియుఁ డెక్కె సురేంద్రుదిక్కుపై. ౧౯

సీ. కలుము లీనెడి కన్నుఁగవ వీధినల్గడల్ నల్లగల్వలతోరణములు గట్టఁ
గారుకమ్ములు గ్రమ్మఁగాఁ జాలు వేణికారుచులు తుమ్మెదలబారులు ఘటింప
సహజదరస్మితస్వచ్ఛకాంతులు దంతములకాంతిఁగూడి వెన్నెలలు గాయఁ
దళతళల్ మీఱు గుత్తపుఁ జన్నుఁగవ పొంగు త్రోవఁ గన్పడువారిఁ దొంగిచూడఁ

తే. గీ. బ్రతిదినము పూఁట కొకసారి పనినిఁ బూని
యతని సన్నిధి కేతెంచు నది మొదలుగఁ
బుస్తకము హస్తమునఁ బూని పొలఁతి యొకతె
తనకుఁ జేదోడువాదోడుగను మెలంగ. ౨౦

చ. తమనుతు నూత్నయౌవనవిధమ్ము నెఱుంగరో! వారకామినుల్
కుమతు లటం చెఱుంగరో! చెలుల్ మఱి యెంతటివారికైన మో
హమయులుగా నొనర్తు రను నంశ మెఱుంగరో! తల్లిదండ్రు లు
త్తము లన రాదె? వేఱొకవిధం బయినన్ మఱి సమ్మతింతురే? ౨౧

చ. ఒకరకమైన పావడ మఱొక్క రకంబగు రైకయున్ మఱిం
కొకరకమైన పైఁటయు మఱొక్కరకంబగు భూషలున్ ధరిం
చుక ముకురంబుఁ జూచుకొని సొంపుగలేదని యెంచి, యంత వే
ఱొకటి మఱొక్క టింకొకటియున్ ఘటియించు నటేగు వేళలన్. ౨౨

వ. అట్లువచ్చి

చ. చదువను పేరె గాని యొకసక్కపుమాటల నాడుచుండు, సం
దొడదినటప్పుడెల్ల నెదిరౌ నొకసంగతిఁ దెచ్చి " పండితుల్

మొదలె యబద్ధమాడుదుర, మోసముచేతుర వారినమ్మ టొ
ప్పదు నుఁడి " యంచుఁబల్కి తలవంచి నగున్ మొగమెత్తఁ గ్రమ్మఱన్. ౭౪

చ. పలుచని పండుటాకులకుఁ బాగుగ నీనెలుదీసి చక్కఁగాఁ
జిలుకలుచుట్టి దొంతరలుచేసి యమర్చి కరాంగుళీదళం
బుల నిటికించి తెచ్చి వలపుల్ మొలపింపుచు నిచ్చి యంతటం
బలుకును జిల్కపల్కులను వ్యంగ్యపురంగు చెలంగి పొంగఁగన్. ౭౫

శా. ఎంచు న్మర్మము లెత్తి మాటికిఁ, దుటాయించుం గనుల్, బన్మిటా
రించుం జన్గవపై చెఱంగు, వల పూరించున్, నగించున్, బ్రశం
సించున్, మించు మనోవికారమును సూచించున్, మరుల్ వెంచు ; న
మ్మించుంబోఁడిస్వభావమో ? యతని నమ్మించన్ బ్రయత్నించుటో ? ౭౬

చ. ఎడపక యెల్లవేళ మతి యెప్పుడు చూత మటన్నఁగాని య
క్కడనె వసింపుచుండుటయ కాని యొకానొకవేళనైనఁ దాఁ
దడయక యింట నుండినవిధం బది యెట్టిదియో యెఱుంగ ద
ప్పడఁతుక, దానిచిత్తమును బట్టిన భూత మదెట్టిదో కదా! ౭౭

సీ. ఒకమాఱు మనుచరిత్రకథాంశమున వరూధిని మరుల్ వెందు పట్టునను జదువు
నొకమాఱు నాయికాదికచేష్ట లెఱిఁగించు రసమంజరీరసప్రస్రుతిఁ జదువు
నొకమాఱు నభినయప్రకటీకరణచణాభినయదర్పణరసాభిరతిఁ జదువు
నొకమాఱు గానవిద్యోపయుక్తస్వరసంగ్రహముఖ్యగ్రంథసంగతులు చదువుఁ

తే. గీ. క్రొత్తక్రొత్తలు జావళీల్ క్రొత్తక్రొత్త
పదములును క్రొత్తక్రొత్తలౌ వర్ణములును
నింపు దళుకొత్తఁగోరి రచింపఁజేయు
నేమి చెప్పఁగవచ్చు ? నయ్యింతిచర్య. ౭౮

ఉ. ఆవగలాఁడి వచ్చువఱ కాతఁ డనంతవిషాదవేదనల్
భావమునందుఁ జెందు ; నటుపైఁ జనుదేరఁ గ్రమక్రమమ్ముగాఁ
జేవ మనమ్మునం దగులఁ జేయును గాని మనోవికారసం
భావన బైటఁ బెట్ట డట! బాపురె! యాతనిభావ మెట్టిదో! ౭౯

ఆ. వె. ఆసరోజనేత్ర యరుదెంచువఱకె సం
తాప మతని, కాలతామనోజ్ఞ

అరుగునంతవఱకె యామోద మీగతి
నరిగెఁ గొన్నిదినము లంతలోన, ౨౦

ఉ. వేసవి వచ్చె భాస్కరనవీనగవీనమితామితాచ్ఛగు
చ్ఛాసవవాసనై కవలనాకలనాకులనాయికాసము
చ్ఛ్వాసనశ్వాసనాదికృతిఝుంకృతిసంకులషట్పదావళీ
భాసురశుష్కపుష్పవిటపప్రకరప్రతిభాప్రమోదమై. ౨౧

సీ. సూనబాణునికేళిఁ జొక్కి యక్కున వ్రాలుప్రియురాండ్రఁ బైఁటచే విసరువారు
విసరినందులకునై కొసరి యింకొకసారి వెడవెడపనుల కొప్పించువారు
నొప్పించినను నొప్పకున్న క్రొన్ననబోణులను "మాబగులు దీర్పు" మనెడివారుఁ
దీర్చుకొమ్మన్న విదిర్చి శయ్యను డిగ్గి చనువారిఁ గని ముద్దుఁ గొనెడివారు

తే. గీ. ముద్దుఁగొని నుద్దులను గొంతప్రొద్దుజరపి
మలయవాయువు లిరువురఁ గలఁక దేర్పఁ
గలయఁదమకించి కోడికూఁతలకుఁ దలఁకు
వారలైరఁట గ్రీష్మవిభావరులను. ౨౨

చ. వదలినఁ జచ్చిపోదు మనువారలు తక్క సమస్తదంపతుల్
పొదలెడి గ్రీష్మతాపమును బొంది సహింపఁగలేక తెల్లవా
ఱుదనుక వేలువేలుగఁ బరుండి నిశాంతసమీరపోతసం
పద లోలయంగ నైక్యగతి వర్తిలఁ బూనుదు రట్టివేళలన్. ౨౩

ఉ. వేసవితాప మిట్టి దని వేమరు నొక్కి వచింప నేల? యా
యాసము నొంది తాపమునఁ గాఁగఁగ లేక రమావిభుండు దా
వాసముఁ జేసె నంబుధి. నివాసముఁ జేసె నుమేశుఁడున్ హిమా
నీసముపేతపర్వతవనీతటినీతటకుంజమండలిన్. ౨౪

చ. ఇతరుల దాహపుం గతుల నెన్నఁగ నేల! దినేశు నంతవాఁ
డతితరతృష్ణచేఁ దన సహస్రకరమ్ములు సాచి నేమపుం
గతి విడనాడి గుంటలనె కాదు, నదమ్ములఁ గాదు, కూపసం
తతులనె కాదు కంటికిఁ గనంబడి నంతయుఁ ద్రావె నీరమున్. ౨౫

ఉ. అట్టి బెడంగుకాఁక నలరారి వెలింగెడి గ్రీష్మతాపసం
ఘట్టనమున్ స్మరాగ్ని యలుకం గని దాని జయింతు నంచు ఖల్

వెట్టతనంబు పూని కడు వృద్ధినిఁ జెంది వియోగతప్తులం
బట్టి పలార్చెఁగాని పరిపంథినిఁ బట్టి పలార్చ నేర్చెనే ? ౭౫

శా. వచ్చెం బ్రోషితభర్తృకాంగనల తాపం బార్పఁ బెన్గానలం
జిచ్చుల్ మాయఁగఁ జేయ సస్యములకున్ జేయూఁత గైసేయ వి
ద్యుచ్చంచద్ఘనమాలికానినదభీత్యుద్వేజితస్వాంతయో
షిచ్చారూన్నతమాంసలస్తనభరాశ్లేషంబు వర్షర్తువున్. ౭౬

తే. గీ. వాన కేళీగృహమ్ములు వదలనీదు
చలి తమంతనె కౌఁగిలింతలను దార్చు
మబ్బు రాత్రిందివమ్ముల మాటుపఱచు
వర్ష ఋతువంత యేది ? దంపతులదాది. ౭౭

క. బోరునఁ బడియెడివర్షాసారంబులు వహ్ని నపుడు చల్లార్చంగాఁ
జారుస్త్రీకుచకలశాధారంబై బ్రతుకుఁ గాంచె దంపతిమధ్యన్. ౭౮

వ. అట్టియెడ నింట నెవ్వరును లేని యొక్క నాఁటి రాత్రిసమయమ్మున నత్తలోదరి మితభూషితాంగియై "అనుగుణంబగు సమయంబు నేఁటికిఁ జేకూరె" నని సంతసింపుచు రహస్యప్రకారమ్మున

ఉ. వచ్చి గృహమ్ము సొచ్చి యొకవైఖరి నాతనిఁ జూచి యంతఁ దా
నచ్చపలాక్షి యాతఁ డసహాయత శయ్యఁ బరుండి గ్రంథమున్
జెచ్చెరఁ జూచుచుండఁ దరిఁ జేరఁగ సందియ మంది ద్వారమం
దచ్చపు బంగరుంబ్రతిమ యట్టుల డాఁగిలియుండి క్రమ్మఱన్. ౮౦

క. మెల మెల్లనఁ జని శయ్యాతలనికటమునందు నిలువఁదత్తఱమున న
వ్వాలఁ దుకఁ బొడఁగని యాతఁడు నిలువున నీరాయె నదియు నివ్వెఱపడియెన్.

క. అతఁడును నదియును నిటు ల, ప్రతిపత్తి విమూఢగూఢభావోదయసం
గతులైయుండిరి క్షణపరిమితకాలం బదియు శక్యమే ? వర్ణింపన్. ౮౩

సీ. తనకు సద్దాని పై మనము పుట్టకయున్నఁ 'బొమ్ము పొమ్మ'ని చెప్పఁబోలదొక్కొ!
ఇచ్చగల్గినఁ జనవిచ్చి కౌఁగిటఁ జేర్చి మరుకేళిఁ గరఁగింపు టెఱుఁగఁడొక్కొ!
అక్కన్నెయొవ తెరో యనుట కింతకుమున్ను ప్రతిదినమ్మును గంటఁబడనిదొక్కొ!
పాటునుంచును భయంపడుట కీలోననే హృదయసంగతులచేఁ బొదలఁడొక్కొ!

తే. గీ. కామశాస్త్రప్రశంసలఁ గనఁడొ, వినఁడొ !
యేమిభావించెనో యాతఁడెవరికెఱుక ?
రమ్మనియుఁ బొమ్మనియు మాటరాదు నోట
" వలపు సానికిఁ బలుపు దెబ్బలు " ఘటించు.

తే. గీ. అటులఁ దన్నాదరింపని యతనిరీతిఁ
గాంచి మదిలోనఁ గోపమ్ముగదుర మరలి
పోవుటకు నుద్యమించి యూర్పునిగుడించి
యుంచుక మనమ్ములోన యోజించి మఱియు.

ఉ. దాపునఁజేరి హస్తమునెదం గదియించినయంతమాత్ర నే
కాఁపుర మాయె మేను పులకప్రకరమ్ములకున్, మనమ్ములోఁ
గాఁపురమున్న జ్ఞానము పికాపికలై చనె ; నెట్టకేలకుం
బాపపుభీతియుం దొలఁగి పర్విడె ; నెంతకుఁ జాలరంగనల్ ! ౯౭

శా. ఆరీతిం గని యాసతీతిలక మత్యానందముం జెంది " ని
న్నే రామామణి యిట్లుచేయఁగలదోయీ ? యంగనాయోగ్యమా
గారామెల్లను నీవచేసెదవు పో ! కాకేమిరా ! " యంచుఁ గ
ర్పూరామోదితపూగసంకలితతాంబూలమ్ము నందిచ్చుచున్. ౯౮

ఉ. " మంచిదికాని, ' వేశ్యలకు మాయలు మెండెటువంటివారలన్
వంచనఁజేతు ' రందు ; రది వాస్తవమే ; తమవంటి వారికిన్
వంచన మంచి గాదుకద ? వచ్చెడియట్లనె యుత్తరమ్ము వ్రా
యించియు రాకపోవు టిదియేకద ? ధర్మము మంచివారికిన్ ". ౯౯

తే. గీ. అనిన నతఁడిట్టులను " నింద్యమనియుఁ బాప
మనియు నేమానితినిగాని యన్య మెఱుఁగఁ ;
జేతునని చెప్పియును జెడ్డ సేయరాదు,
చేయనని చెప్పియును మంచిచేయవచ్చు.

ఉ. ఇప్పటికైనఁగాని మన మెంతయు సందియమందుచుండె నీ
తప్పులనెన్న నేనెఱుఁగఁ దన్విరొ ! నీదు కతమ్మనంగదా !
యిప్పటి కిట్టిరీతి ఘటియించె ; మఱొక్కటి విన్ము, నీయెడం
దప్పెపు డబ్బునో యపుడ తప్పఁజుమీ ! మనస్నేహభావముల్. ౧౦౦

క. అని ప్రీతినప్పేఁ బలుకుచు ననుకంపాకంపితాంతరంగుండై య
వ్వనితామణికిఁ వశుఁడై యనుకూలుండై పరవశుఁడై తమిఁ జెందెన్. ౧౦౧

సీ. అజ్ఞాతగాత్రభేదనజ్ఞానవిలసనం బనతీతరతిరహస్యాగమంబు
అనిరుద్ధదంతచ్ఛదామృతాస్వాదనం బప్రియత్వాప్తబంధానుగమము
అనిమిత్తతాడనాన్యోన్యసంభృతసుఖం బజ్ఞేయపూర్ణమోదానుభవము
అనుపసంహృతవచఃపారంభసంరంభ మనివార్యసుప్రమోదకావతార

తే. గీ. మవిదితనఖక్షతవ్యథం బప్రమేయ
రసవిశేషపరిసార మరాళచేష్ట
మనియతాలింగనాఢ్య మవ్యనజగంధి
ప్రథమనిధువన మక్కవిప్రసనరుఁ డెనసె. ౧౦౨

*సీ. ... ...

క. కుచకించిచ్చలనంబు కటిచమత్కారంబు మేని శీవి బెళుకుఁజూ
పు చురుకు సారెకు వర్ణింపుచు మెచ్చె నతండు దాని పుంభావంబున్. ౧౦౪

చ. ఎఱుఁగరు కష్టమింత సుఖమింత విలాసవిశేషమింత యం;
చెఱుఁగరు మోహమింత వలపింత పెనంగిన దింతయంచు నా
సరసుఁడు నాసఖీమణియు సౌఖ్యరసాంబుధిలోన మున్గి తే
లిరి ; వివరింప శక్యమె ! బళీ ! మఱి వారి వినోదవైఖరుల్. ౧౦౫

వ. అంత

తే. గీ. జారిణీజారసురతపరిసంగభంగ
మంగజానంతతాపశాంత్యౌషధంబు
చోరకృత్యాంతరాయ మాచారివిప్ర
కోటివిజ్ఞప్తి వినరయ్యెఁ గోడికూఁత. ౧౦౬

వ. అంత

సీ. నలిగిపోయిన పుష్పములు కీలుజడనుండి యడుగడ్డునకుఁ దొరవయందు రాల
మలయు ప్రాతఃకాలమలయవాయువులచేఁ జెమటబిందువుల మొత్తము లణంగఁ
గురియు నున్మంచుతుంపురులు కెమ్మోవినొక్కుల కించుక భరమ్ముఁ గలుగఁజేయ
నతిరతిపరవశస్థితి వియ్యమందు నిద్దుర నెత్తికెక్కఁ తత్తఱముఁజూప

తే. గీ. ' నెవరుచూచెదరో ' యంచు నించుకంత
భయముగల్గియు, 'నాకేమి భయ' మటంచు
దిటము మదిలోననూని యచ్చటుల నేతి
" టింగురంగా " యటంచు నింటికిని జనియె.

క. దీనజనాదరణా ! శరణానుగతాభరణ ! సంశితాశ్రితతరణా !
నానావిధగుణవరణా ! భూనుతచరణాయుధాంక భూతేట్స్మరణా! ౧౦౭

శా. ఆగర్భానుగతప్రకృష్టధనధాన్యామూల్యసౌధాదిను
శ్రీగణ్యా! సరసాగ్రగణ్య ! సితనీరేజాతవాతాశనే
డ్నాగాలంకరణాగశీతనగమాన్యస్వచ్ఛకీర్తిప్రభా!
భోగత్యాగసుయోగ ! సత్కవిజనాంభోజాబ్జినీబాంధవా ! ౧౦౮

స్రగ్విణి. శ్రీమదానందపరిఘ్నజిష్ణూదయారామ ! కామేశ్వరీప్రాజ్యదీవ్యద్దయా
సీమ ! సీమంతినీశ్రీతనూజా నయ గ్రామ ! కామేశ్వరీగర్భచంద్రోదయా !

గద్య

ఇది శ్రీ...తిరుపతివేంకటేశ్వరప్రణీతంబైన కేవలకల్పితంబగు
శ్రవణానందంబను మహాప్రబంధమ్మునందుఁ
జతుర్థాశ్వాసము.

శ్రీరస్తు

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

శ్రవణానందము

పంచమాశ్వాసము

క. శ్రీమహితపీఠికాపురధామ ! నిరుపమానకీర్తిధవళితసకలా
శామండల ! వేంకటరత్నామాత్యవరేణ్య ! రసికతాధికగణ్యా !

తే. గీ. అవధరింపు మనంతరం బంత సూర్యుఁ
డుదయగిరి నెక్కె ; నతఁడు యథోచితముగఁ
గృత్యములు దీర్చుకొని రాత్రికృత్యమునకు
మోదమందు మఱింత విషాద మంఁదు.

సీ. ఏకాంతఁ గనుఁగొన్న నీసడించెడిబుద్ధి యాకాంతమీఁదఁ దా సోఁక నేల ?
సోఁకిన నేమి, యాసుందరీమణి తనంతనెవచ్చి నన్నుఁ గైకొనఁగ నేల ?
కైకొన్న నేమి, చిక్కఁదనం బఱంగ నా కామినీమణితోడఁ గలయ నేల ?
కలసిన నేమి, యాకామినీమణి పొందు పరవశత్వమొనర్చి పరఁగ నేల ?

తే. గీ. పరఁగుఁగాకేమి, బుద్ధి దా మరల నేల ?
మరలుఁగాకేమి, బొత్తిగా మరల దేల !
వేయిమాటల ఫలమేమి, విధికినైనఁ
గామదేవుఁ జయింప శక్యమ్ముకాదు.

మ. ధనమా , పోవును ; మానమా , చెడును ; నిందా , నెత్తిపైకెక్కు ; లో
ననుమానింతురు తల్లిదండ్రులు ; కులంబా , వన్నెకుందక్కు ; నా
తనమాంద్యమ్ము ఘటిల్లు ; బందుగులు పంతంబొప్ప నిందింతు; రో
మనమా ! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁగాపాడుమా! ౪

మ. ' విను నీబోఁటు లనంగ నెంత ? మును గంభీరపరిభావాఢ్యులా
మునులే ముచ్చటలందు మున్గి ; రదియేమో పెద్దబ్రహ్మాండమా ? '

యన రాఁబోకుము వారికి న్మనకుఁ గొండం తంతరం బున్న; దో
మనమా! వద్దిఁక నాదుమాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౫

మ. 'మును లీలాశుకకాళిదాసకవిరాణ్ముఖ్యుల్ ధనస్త్రీలతో
డను గ్రీడింపరె? దాన వారల ప్రతిష్ఠల్ వోయెనే?' యంచు నీ
వనఁ దప్పౌఁ జుమి; నక్కయేడ! దివిజాశ్వత్థాలయం బేడ! నో
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౬

మ. 'తనయంత న్నినుఁ గోరి వచ్చినది యాతన్వీమణి న్వీడఁగాఁ
జను నే? నీ' కని బుద్ధిచెప్పెదవు మెచ్చన్ వచ్చు నీసుద్ది; యా
తనువే, శాశ్వతమా! పరమ్ము వలదా! తప్పుల్ విచారింపవా!
మనమా! వద్దిఁక నాదుమాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౭

మ. తనువుల్ బుద్బుదముల్, యశం బనఁగ నిత్యా, మ్మట్టి యీ సద్యశ
మ్మును నీతుచ్ఛసుఖాప్తికై క్షణములోఁ బోఁగొట్ట నుంకించె దీ
వనుమానింపవు లేశమాత్రమయినన్ హా! యెంత దౌర్భాగ్యమే?
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౮

మ. జననంబంది సమస్తపండితులు మెచ్చన్ దెచ్చికొన్నట్టి కీ
ర్తిని నిష్కారణ మొక్కనాతికయి వార్ధిం గల్పఁగా నేల? లోఁ
గను, అంకొక్కటి నూఱునోములను మెక్కంజాలు నిక్కమ్ముగా
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౯

మ. 'వనితాసంగమ మెన్నఁ జంచలము, స్వప్నప్రాభవం; బట్లు కా
దని చేయం బరిణామనీరసకరం, బాజోలికిన్ బోకు' మీ
పని వేసారులు చెప్పియుం దుదకు నాహా! యెంత చేయించితే!
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౧౦

మ. 'నను నీ వెప్పుడుఁ బాయ వద్దనుచు నా నారీవతంసంబు దె
ల్పిన 'నల్లే' యని యొప్పుకొంటి, నిపు డాలేమ న్విడంబాప మా
నని యూహించెద, వెంత సత్యమతివో హా! మెచ్చఁగావచ్చు నిన్
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౧౧

మ. 'జననంబందిన దానికిన్ ఫలము వేశ్యాకామినీవక్త్రచుం
బనమే కాక మఱేమి యున్న దిదియే భవ్యం బభవ్యంబు గా?'

పని వాదించెదు, నీచరిత్ర మది వహ్వా! మెచ్చఁగా వచ్చు నో
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౧౨

మ. జననం బందిన దానికిన్ ఫలము పచ్చారిత్రుఁడై సర్వస
జ్జనులుం దన్ను నుతింప ధర్మపరుఁడై సాక్షాత్పరబ్రహ్మముం
గన నూహించుట కాక, కామి యయి భోగస్త్రీల భోగింపుటా?
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౧౩

మ. 'తనుఁ దా వచ్చినవేశ్యఁ గూడు సుఖ మింతా! యెంతయో తెల్ప నా
కను వౌనా? యది యట్టు లుంచు మిది బ్రహ్మాదుల్ గణింపంగ శ
క్తిని బొందం గలరా!' యటం చనెదు, నీతీపింత గాఁబోలు నో
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౧౪

మ. 'అనువయ్యెన్ గద! నీకు దీనికిని జాత్యాదుల్ కళాశాస్త్రరీ
తిని, వహ్వా యిఁక దీనిపైఁ జనెడి బుద్ధిన్ ద్రిప్ప నీ వొప్పుకొ
న్నను నేనొప్పదు నే?' యటం చనెద నన్నా! యెంతస్వాతంత్ర్యమే!
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౧౫

క. అని యీగతిఁ దన మనమున ననేకరీతులుగ నెంచి యనుతాపమ్మున్
గను నాలోనసె యచ్చెలి చనుదెంచె యథాస్థితముగఁ జదువను మిషచే. ౧౬

క. చనుదెంచెఁగాని యాతని మునుపటిరీతిఁగను జూడ మోమోటముఁ జెం
దును, వెల్వెలఁబాఱును, సిగ్గునగను; మెతకగుణ మెంత కూరపుగుణమో! ౧౭

చ. చదువఁగ సంశయించు, నెకసక్కెము లాడఁగ సంశయించు, సాం
పొదవ బుజుపరికారమున నూరక యుంటకుఁగూడ సంశయం
బెదఁగను, నింతకన్న మునుపే కడు మేలని లోననెంచు నా
సుదతి; పరుల్ గదా! హృదయచోరులు కాంతల కంత దాఁటినన్. ౧౮

వ. పిమ్మట నాతండును నిశీథసమయమ్మున మదనవిధుర్ప్రేరితుండై యద్దాని గృహ
మ్మున కేతెంచుచు హఠాత్సంజనితకించిద్వివేకవశమ్మున. ౧౯

మ. ఘనరాజన్యశిరస్తటీమకుటసత్కారమ్ముచే మించు న
న్నునుఁ ద్రోచేపణఁ జేసి వ్యర్థముగ నెంతో పాప మార్జింప నీ
ఘననారీమణిచెంతఁ ద్రోచె, దిదియున్ ధర్మమ్ము గాఁ దోఁచెనే?
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౨౦

మ. చనవొప్పన్ జనపాలసేవకనమస్కారమ్ములం గొంచుఁ, ద
ద్ఘనసౌధమ్ముల ద్వారసీమలను నిత్యమ్ముం బ్రవర్తించు న
న్ననుఁ నిర్లజ్జునిఁజేసి వేశ్యగృహముల్ దూర్పంగ నీకొప్పునే?
మనమా! వద్దిఁక నాదు మాట వినుమా, మర్యాదఁగాపాడుమా! ౨౧

మ. ఇది దుష్కార్యమటంచు నాతఁడిటు లెంతే లోన నూహించుచుం
దుదకున్ గూఢముగాఁ దదీయగృహమున్ దుందుడ్కుమైఁజేరి, య
మ్మృదిరాక్షీఘనసుస్తనాగ్రపరిరంభప్రక్రియాభోగసం
పదచేఁ దానెవరో యెఱుంగఁ;డపుడుం బాండిత్యముల్ దోఁచునే! ౨౨

మ. అటులేగన్ మఱికొంతకాలము రహస్యప్రక్రియల్ దోఁప న
చ్చటి కీతండును నేగు, నిచ్చటికి నచ్చంచాగ్నిస్యయున్ వచ్చు. నె
ప్పటి కేప్రక్రియ వీలో యట్టులగుఁ; జెప్పన్ శక్యమే? దైవసం
ఘటనానైపుణి! యాతఁడయ్యదియొ? యక్కంజాక్షియే యాతఁడో? ౨౩

చ. మదిని విరక్తి దోఁచెనొ, సమంజస మీపని గా దటంచు బు
ద్ధి దిరిగి పోయెనో, మఱి పదింబది పెద్ద లొనర్చు నిందకుం
బెదరెనొ యేమొకాని, సరవిం దదనంతర మా లతాంగి కా
ర్తిదుఁ డయి యాతఁ డేగెఁ బరదేశ మొకానొకఁడా నెపమ్మునన్. ౨౪

క. శ్రీమంతము సతతహిమానీమంతము వర్జితతటినీ గాహనకే
ళీమంతము ప్రబలించెన్ హేమంతము విరహిజనులకే కుంతంబై. ౨౫

క. చలి వెట్టి యుష్ణరుచి కంబలకంచుకరాంకవాద్యపహృతుఁడై యి
ష్ముల మణుఁగఁబోలుఁ; గిరణమ్ముల పసలేకున్నఁ దగ్గిపోవునె? యెందున్. ౨౬

చ. పగలు కృశించె, రాత్రి విరవాయెఁ, గుబేరదిగంతరాగతా
శుగము జనాళి కాశుగము సొంపునఁ దోఁచె, ననంగవహ్ని హె
చ్చె, గిరివరమ్ము లన్నియు హసించె హిమాచలమున్, జలమ్ము పం
డ్లు గొఱుకసాఁగె, వృద్ధులు కడున్ భయమందిరి పాంథభామలున్. ౨౭

తే. గీ. అట్టి హేమంతమున నతఁ డన్యదేశ
వాసి యగుటకు నశ్వాలి వగలఁ బొగిలి
నూతనవియోగ మెంతయుఁ జేత మెరియఁ
జేయఁ దనయంతఁ దా నిటుచింతఁ జెందు: ౨౮

సీ. "గుబ్బలా యివి ? కావు! కుంభికుంభోరోజ! నాపూర్వజన్మపుణ్యములు గాని
అధరమా యిది ? కాదు మధురబింబఫలోష్ఠి ! రహించు నమృతపాత్రంబుగాని
కన్నులా యివి ? కావు కమలసన్నిభనేత్రి ! కళలనీనెడి ధేనుక లగుఁ గాని
వదనమా యిది ? కాదు వారిజారిసమాస్య ! నామనోరథనిధానంబు గాని

తే. గీ. బాలికవు నీవు గావహో ! నీలవేణి
లీల నూఁగెడి మరునిడోలికవు గాని"
అనుచు నుపరతవేళ న న్నాదరించు
వాని మేలెట్లు నే మఱవంగ నేర్తు ? ౨౯

చ. నిను విడనాడి నేఁటికి గణింపఁగ నొక్క నెలాయె నోయి! నీకె
గనుఁగొను నిచ్చఁ గన్నులును గాయలు గాచెఁగదోయి ! పేర్మి నె
మ్మనమున నెంచవోయి ? యనుమానము మానఁగదోయి ! నాపయిం
గనికర మంచవోయి ? కడకంటను జూడవు మోయి ! (మొక్కెదన్. ౩౦

క. అని చింతించుచు మధుసూదను మిత్రుం డొక్కఁడతని తావునకుం బో
వు నెసకమున్ విని యవ్వనజనయన తనవంత యతని సన్నిధిఁ జెప్పెన్. ౩౧

తే. గీ. మాటిమాటికిఁ జెప్పి యమ్మగువమిన్న
చింత గొనుటయు, నాతఁ డచ్చెలియ తమక
మెల్ల మధుసూదమనితోడ నెఱుఁగఁ జెప్పెఁ;
జెప్పినంతనె యాతని చిత్త మదరె. ౩౨

తే. గీ. ఇన్ని దినములనుండి యావన్నెలాఁడి
తోడఁ గ్రీడించు భాగ్యంబు గూడదయ్యె ;
సౌఖ్యములు పెట్టిపుట్టని సమయములను
సౌఖ్యములు గోర నేరికి సంభవించు ? ౩౩

ఉ. ముక్కర ముక్కునం గదిసి ముద్దులు గుల్క, బులాకి మోవిపై
చక్కి నటింప, లే నగవు చాయయుఁ లజ్జయుఁ గుమ్ములాడ నా
యక్కునఁ జేరి నాయనునయమ్ములకుం బ్రతిఁ జెప్ప కెక్కడా
మక్కువఁ గౌఁగిలించుకొను మత్సుకృతమ్మును జూచు టెన్నఁడో ? ౩౪

సీ. నాముద్దులమిటారి నావన్నెలకటారి నాపున్నెములకోవ నాదుచేవ
నావలపులదీవి నాయమృతపుబావి నాసొగసులతేట నాదుమాట

సాకోరికలయిక్క నానాశైములచుక్క నారసమ్ములసీమ నాదు ప్రేమ
నాకనుఁగవవిందు నా పెనుపగమందు నాకల్మి నాబల్మి నాదుచెల్మి

తే. గీ. నాదు రెండువప్రాణంబు నామనోధ
నంబు నాగుట్టు నామట్టు నాదుపట్టు
నన్ను విడనాడి యేగలి నున్న దొక్క
చెప్ప కేగె నటం చేమి చేసె నొక్కొ ! ౩౫

ఉ. 'నాతిరో ! లాతియూరికిని నాథుని నంపితి వా' యటన్న 'నే
నాతటి నూర' లే నని తనంతనె కన్నులనీరు జాఱఁగాఁ
గాతర వైఖి వంచుఁ జెలికాఁడు వచించెను ; నాదుకన్నులే
యాతమిఁ జూచెనేని మగువా ! యవి యెంత విచార మొందునో. ౩౬

చ. కర్మిమముగ మానసంబు కనుగందె నినుం గనుభాగ్య మబ్బమిన్,
దమకము హెచ్చె, మిన్నుపయి దాఁటినయట్టులఁ దోఁచె, నీదు చై
దములకు వాచెఁ గన్నులు, ముదంబు యథాయథలై నశించె, శ
క్యమయిన స్వప్నమందయినఁ గన్పడుమా ! యొకమాఱు నెచ్చెలీ ! ౩౭

సీ. చిఱునవ్వు మొగమందుఁ జెంగలింపఁగ సిగ్గుపడుట కైనను సిగ్గు వడెడిదాని
భక్తి విశ్వాససంపర్కమ్ముచే బయల్ పడెడి కించిత్ప్రేమభరముదాని
ఇటు చేయు మని చెప్ప నెట్టకేలకు సమ్మతించి తత్కృతి నాచరించుదాని
సురతమ్మునం దనాదరము గల్గియు నాదరమ్ము లే దని చెప్ప రాని దాని

తే. గీ. నుత్తరము చెప్పఁదగనట్టియుక్తులకును
మొగ మొకించుక వంచుక మురియుదాని
ముగుదయని మధ్యయని చెప్పఁదగనిదానిఁ
జూడఁదగుసోయగముదానిఁ జూడవలదె ! ౩౮

చ. గరువపుఁజెయ్యులా ? మెయినిగారములా ? కులుకారుతీరులా ?
పరువమునిగ్గులా ? వలపుభావములా ? రస మొల్కునల్కలా ?
మఱవని ప్రేమలా ? తలఁపు మర్మములా ? వెలలేని ముద్దులా ?
యఱునదిమందిరైన సరియా ? మఱి యాకరియానయానకున్. ౩౯

ఉ. బోటిరో ! నాఁడు నేలకులు పొల్పుగ నా కిడువేళ వ్రేలునీ
నీటగు గోట గీఁటె ; తది నేఁటికి నిన్ను స్మరింపఁ జేసెడిన్

మాటలు వేయునేల ? యొకమాట వచించెద నెంచి చూడఁగా
మాట లడంగుఁ గాని మఱి మచ్చలడంగునె ? మానినీమణీ ! ౮౦

చ. రతి యన నెట్టిదో యెఱుఁగరాని ననుం గని యాత్మశక్తిచే
నతివరో ! జారపూరుషులయందు మహాత్మునిఁ జేసినట్టి నీ
చతురత కేమనందుఁ ? గడుఁ జాణవు జాణవు జాణ ; వింత చి
న్నతనములోన నింతటి ఘనంబగు శక్తియుఁ గల్గియుండునే ? ౮౧

క. ఎన్నఁడు రతి నెఱుఁగనియా మున్నే మెఱుఁ గాయె, నింత మునిఁగె నెఱిఁగినం;
“దిన్నమ్మకుఁ దిన్నంతయుఁ గన్నమ్మకుఁ గన్నయంత” కాదె మృగాక్షీ ? ౮౨

చ. ‘వ్రతమును బాడుచేసి నను వంచనఁ జేసితి వెంతదానవే ?
యతివరో’ యన్నమాట కహహా ! యని నవ్వుచు ‘ముద్రవైచియుం
చితిరె ? బిగింపు మాట లిఁకఁ జెప్పకుఁ’ డంచు వచించునాఁటినీ
చతురత నేఁటికిన్ మదిని జల్లని వేళఁ దలంతుఁ గోమలీ. ౮౩

చ. అలదినమందు నాస్థలమునం దలకేళిగృహమ్మునందు నా
సలు దనివార నీసురతసౌఖ్యము దేలిననాఁట నుండియుం
గులసతి మోము గన్గొనుటకున్ మన సొగ్గదు ; “ఱంకు సాఁగఁ బెం
డిలి యిఁక నేల ” యంచును బఠించెడి పెద్దలనోరు క్రొవ్వనే ? ౮౪

ఉ. దూరమునంగునుండియును దొయ్యలి ! డగ్గఱ నున్న రీతిఁగాఁ
బీరముఁ జూపుచుంటి వది బేషు ! సెబాసు ! బళా ! యిదేమె ? యో
నీరజగంధి ! కంటి కొకనిద్దుర పట్టక మున్నె ప్రక్కలోఁ
దూఱెదు, కన్ను విచ్చినను దుఱ్ఱున దూఁటెద వెంత దానవో ? ౮౫

ఉ. అన్నుల మిన్న ! నిన్నుఁ గని యందురు కొందఱు మూర్ఖు “లెంతయుం
జిన్నెలు వన్నెలుం గలుగు చేడియ గా దిది” యంచు, దాన నీ
వన్నెల కేమి లోప ? మది వారలకన్నులలోప మెన్న, నా
కన్నులు వారు పెట్టుకొని కాంచిన నోరులు మూయకుందురే. ౮౬

ఉ. అన్నిటి కేమిగాని మగువా ! యొకటే నిజమైనమాట, నీ
చిన్ని మెఱుంగుఁజూపులును జిత్రపుఁ బల్కులు మొల్కనవ్వులుం
దిన్నని భక్తియుం దనివి దీఱని పేర్మియు నెంతతంద్రిలో
నున్నను నిన్ దలంపుటకు నోపిక నా కిడఁజాలెడుం జుమీ. ౮౭

చ. మమత దలిర్పఁగా నుపరిమన్మథ కేళిని గూడువేళ "నో
రమణిరో! నన్నుఁ గూడి యిటు అంతులు సేయఁగ నీకుఁ జెల్లెఁ గా
క మహిని దేని కా" ననినఁ "గాక మఱే, మిది నాదుపూర్వపు
ణ్య"మని వచించు నీదు వచనంబులు నామది నాట కుండునే? ౪౮

ఉ. రాపిడి గబ్బిగుబ్బల నురమ్మునఁ గ్రుమ్ముచుఁ గోర్కెఁ దేలుచుం
గోపము లేకయే కసరి కొట్టుచు "నొచ్చితి" వంచు వింతలం
జూపుచు ముద్దుపెట్టుచును సొంపుగ నన్నొరగ మెత్తి చూచు నీ
చూపుల కీయఁగా వలదె? సోలెడు పద్యము లంబుజాననా. ౪౯

చ. సముఖముఁజేరవచ్చి బిగిచన్నులఁగ్రుచ్చి కవుంగిలించి ప్రా
యముతమిఁజూపుచుం దమలపాకుల చిల్కలు నోటఁబెట్టుచుం
దమకముమీఱ నన్నుపరతమ్మున సోలఁగఁజేయునట్టి భ
ద్రముగల నాఁటిరోజు లిఁక రా విఁక రా విఁక రావు నెచ్చెలీ! ౫౦

చ. రకముగ నన్నుఁ గూడుటకు రాతిరివెన్నెలవేళ రాఁగ, మె
చ్చి కవుఁగిలించి "నీవెవరొ? చెప్పుము నాయికలం" దటన్నఁ, జె
ప్పక నగుఁబా టటంచుఁ బొరఁబాటున మెల్లనఁ "జంద్రికాభిసా
రిక" ననిపల్కు నీవచనరీతులు నామది నుండకుండునే. ౫౧

ఉ. 'పావనకీర్తి యీతఁ' డని పండితులెల్ల నుతించి కొల్వఁగా
భూవలయమ్మునన్ యశముఁ బొందుచు నుండెడి నాకు నయ్యయో!
నీవగలే సదామదిని నిల్పి భజించుట లబ్బె నెచ్చెలీ!
దైవము వ్రాయువ్రాఁత లవి తప్పవుగా భువి నెంతవారికిన్? ౫౨

చ. సొగసులదొంతిరైన యల సుందరిచెయ్వు లవెంత మూర్ఖుడుం
బొగడఁగ రాని వంచనఁడు; పున్నెము లేనిదినమ్ములన్ స్మృతిం
దగులఁగఁజేసి నాకుఁ బరితాపము హెచ్చఁగఁ జేసి నీవునుం
బొగిలిన నేమియా! మఱచిపోయి సుఖమ్ముగ నుండు చిత్తమా! ౫౩

ఉ. రాతిరి కొంత నిద్ర గదురంగనె దూరమునందు నున్న యా
నాతినిఁ జూడఁబోయి యట నాలుగుజాలును నుండి యిప్డుగా
చేతమ! వచ్చితీ; విటులఁ జేసిన నిన్నిఁక నేమి నేసినం
బాతక మున్నదే! యిటుల భామల మాయలఁ జిక్కవచ్చునే! ౫౪

సీ. "స్త్రీలఁ గూడినఁ జేటు చేకూరు"నని సదా పలుకు నే నా బాలఁ గలయ నేల?
కలసిన, నేమి 'లోకులు విన్న మర్యాదలకు భంగ' మని భీతిలంగ నేల?
భీతిల్ల నేమి, యాభీతభీతమృగాక్షి నట డించి యిచ్చోటి కరుగ నేల?
అరిగిన నేమి, యాయంగన కొకనీటిబొట్టు డించక యిట్లు పొక్క నేల?

తే. గీ. గతజలమ్మున కీయాన కట్ట దేల?
యెట్టి నేర్పులు గలిగిన దిట్టయైనఁ
బరులకును బుద్ధులనుఁ జెప్పవచ్చుఁ గాని
యాత్మకైనప్పు డాబుద్ధు లడుగుపట్టు. ౫౫

చ. కలిమి చెడంగనిమ్ము, కులకామిని దిట్టినఁ దిట్టనిమ్ము, నిం
దలు గలుగంగనిమ్ము, తలిదండ్రులు గుందినఁ గుందనిమ్ము, సం
కెలలు పడంగనిమ్ము, తనకీర్తికి భంగము గల్గనిమ్ము, దాఁ
గలసినకాంతఁ బాయు టది కష్టము కష్టము కష్ట మక్కటా! ౫౬

ఉ. మారకళావిశేషముల మర్మములెల్లఁ బఠించి, లక్ష్యముల్
నేరుచు పెట్లొకో యనుచు నేను విచారణ నేయుచుండఁగా
నారమణీలలామ తనయంతనె తాఁ గరుణించి నేర్పఁగా
నేరిచినాఁడ; దాని విడ నేర్తునె? నేర్చిన దైవ మోర్చునే! ౫౭

క. అని యీగతి మోహాబ్ధిని మునిఁగి మనోరథరథమ్ముఁ బూని యతఁడు వే
గ నిజావాసముఁ జేరెను మనోరథము నిలుపఁదగిన మానిసి గలఁడే? ౫౮

వ. అట్లువచ్చినపిమ్మట ౫౯

ఉ. అక్కమలాక్షి యాతఁడును నగ్గలమై తనరారు పేర్మి పెం
పెక్కఁగఁ గొంతకాలము యథేష్టసుఖమ్ములఁ దేలుచుండఁగా
నొక్కెడ నత్తలోదరియు నొక్క యయోగ్యతఁ జేసెఁ; గంబళిన్
మెక్కుచు వెండ్రుకల్ వెదుక మేకొనుచోఁ గలి వానె యేరికిన్! ౬౦

తే. గీ. రాజరాజైన నెంతటి రసికుఁడైన
నెంత గారా మొసంగిన నెంత ధన మొ
సంగినను జాటున నొనర్చు దొంగసంగ
తుల నొనర్పక మాన దీ తులువజాతి. ౬౧

వ. ఇట్లబ్బాల తనప్రవృత్తివైఖరిం బ్రవర్తింపుచుంటయు. ౬౨

క. ఎఱుఁగక యీతం డెప్పటికరణిన్ వర్తింపుచుండెఁ గామవశుండై
ధర గణికాంగన లొనరుచు దురుపాయములేరికైన దుర్జ్ఞేయంబుల్. ౬౩

వ. ఇట్లున్నంత. ౬౪

క. అమ్మధుసూదను కష్టసుఖమ్ములకు సమప్రసక్తి గలగుణవంతుం
డమ్మగువదైన వృత్తాంతమ్మంతయు నెఱిఁగి యిట్లు తలపోసె మదిన్. ౬౫

తే. గీ. ఎన్నివిధములఁ జెప్పిన నితఁడు మున్ను
విసక తుద కాచరించె నవ్వేలఁది పొందు;
ఆచరించుట కేమి, 'యయ్యతివమిన్న
కన్న గుణవతి' లేదంచుఁ గళవళించు. ౬౬

ఉ. 'అందమునందుఁ గాని మరియాదలపట్టునఁగాని నేమపుం
జందమునందుఁగాని నెలచానలలోనన కాదు, దీనికే
చందనగంధులున్ సవతు సల్పఁగ రా' రని యారుచుండు; రో
సుందరులం దగుల్కొనిన సోమరులన్ ఘుఱలింపశక్యమే? ౬౭

తే. గీ. అయిన నిద్దాని యవగుణం బతనిలోడఁ
జెప్పి విడఁదీతుఁ గాక యచ్చెలియ పొందు;
పత్నితో భర్త నెడఁబాపఁ బాప మండ్రు
కాని వెలయాలి నెడఁబాపఁ గలుషమనరు. ౬౮

వ. అని నిశ్చయించి యమ్మధుసూదను కడ కేతెంచి తత్కాలసముచితాలాపమ్ములం గాలమ్మగడపుచు నచ్చాల దుశ్శీలంబు సకృత్స్నంబుగాఁ జెప్పి యొప్పించి మఱియును ౬౯

ఉ. మాయలమారులైన వెలమానిను లెక్కడ! నేమపుంగతుల్
నాయకయుండు లెక్కడ! ప్రపంచమునం దెటువంటివారలున్
రోయక యుందురే! కడలుద్రొక్కిన దిట్టిలతాంగులైన దు
ర్జ్ఞేయము లీధనాంగనల చిత్తము లిందు భ్రమింప రత్తముల్. ౭౦

క. ఇంతకుమును మీతోడన్ మంతనమున జెప్పినట్టి మాటలలో నొ
క్కింతయు నయథార్థముగా కంతయు నిజమాయెఁగా యటంచుఁబలికినన్. ౭౧

క. ఆతఁడు సెప్పిన మాటలు చేతమ్మున కెక్క దాని చేష్టలయందుం
బ్రీతి సెడి తనదు ప్రతిన నిరాతంకముగా నొనర్ప నాత్మగతమునన్. ౭౨

మ. గొనముల్ సున్న, పలుకక్కి సత్య మహాహా! కూర్మల్ నభఃపుష్పముల్
మనముల్ సూడ శతావధానకృతులే, మానమ్ము కుండేటి కొ
మ్మని నీవెల్లనెఱింగి వారసలి నాహా! యెట్లు వాంఛించెదే!
మనమా! వద్దిఁక నాదుమాటవినుమా, మర్యాదఁ గాపాడుమా! ౭౩

మ. ' ధననారీమణులెల్లఁ దుచ్ఛమతులే తథ్యమ్ము గాఁజూడ నీ
ధననారీమణిమాత్రి మొక్కలె మహాధన్యాత్మ కాఁబట్టి దీ
నిని వర్జింపుటకూడ ' దంటి ; విపుడేనిన్ గూడునా , కూడదా ?
మనమా! వద్దిఁక నాదుమాటవినుమా! మర్యాదఁ గాపాడుమా. ౭౪

క. ఈగతి దృఢనిశ్చయుఁడై యాగరితకు వ్రాసె నిట్లు "లకటా! యశమున్
బోఁగొట్టికొంటి నీయనురాగము నిజమనితలంచి రమణీమణిరో. ౭౫

క. చెలికాఁ డాడిన పలుకులఁ గల యర్థం బెఱుఁగలేక కలికిరో! నీప
ల్కులె వేదము లని మురిసిన కలుషాత్మున కిట్టిఫలముఁ గలుగక యున్నే. ౭౬

ఉ. నిన్నననేల! నీదు కులనీతి నెఱింగినవాఁడనయ్యుఁ బే
రెన్నికఁ గన్న సద్యశము నెంచక చంచలమానసుండనై
వన్నెయు వాసియున్ రుచిరవర్తనముం జెడఁగొట్టుకొంటి నా
కన్నను మూర్ఖుఁ డింకొకఁడు గానఁగరాఁ డిఁక వేయునేటికిన్. ౭౭

చ. వలపు నిజంబటంచు మగువా! మది నమ్మితిఁ గాని యిన్ని మా
యలు గలదాన వం చెఱుఁగనైతిఁ గటా! సరివారలందు నా
దలయును వంచుకోవలసెఁ దన్వి? చరితంబు చెడెన్ సుఖమ్మునుం
గలుగకపోయె నిట్లగునుఁగా! వెలకాంతలతోడి కూటముల్. ౭౮

ఉ. ఓవనజాక్షి! నీదు కులయోగ్యత లెల్ల నెఱింగి నీపయిన్
భావము నిల్పి పండితులఁ బామరులుం గడుగేలిసేయఁగా
దే! విధిచోదితుండనయి తేలిక కేలికనైతి; నేరికిం
గేవల కాలకర్మగతికిం బ్రతికూలమొనర్పఁజెల్లునే! ౭౯

సీ. పుట్టినాఁడనుకదా! భువనప్రసిద్ధమౌ వైష్ణవకులమందు వనజనయన!
చదివినాఁడనుకదా! సకలవిద్యలను సజ్జనులెల్ల మెచ్చంగఁ జంద్రవదన!
తిరిగినాఁడనుకదా! పరదేశములను విద్యాప్రసంగములకై తలిరుఁబోఁడి!
పొందినాఁడనుకదా! భూమిలో నీపాటివాఁడు లేఁడనుకీర్తి పద్మగంధి!

తే. గీ. అట్టి నాబోఁటి నీబోఁటిదైనయొక్క-
కాంత కాసించుటే యొక కానిమాట ;
దానిలోన రసాభాసదశయుఁగూడఁ
గలిగెనేనియుఁ జెప్పనా! కలికి! సుఖము. ౨౦

క. ధన మీనో? మనమీనో? చనవీనో? నీదు జాతిచందము కాకు
న్నను నొకటి తక్కువున్నదె! పనిలేదిఁక నీగుణంబు బయటం బడియెన్. ౨౧

తే. గీ. కప్రపుంబొడి పంకంబుఁ గలిపి దాని
యందుఁ గస్తూరిగూర్చి దోహదము చేసి
చొనిపి పన్నీటితోడఁ బెంచుదురుగాక
యున్నవాసన వాయునే? యుల్లిగడ్డ. ౨౨

తే. గీ. గతజలమ్మున కిఁక నానకట్టగట్ట
నేమియగు? నీకు నాకును ఋణముదీఱె;
మంచిపనిఁ జేసితివి, నాదుమాట కేమి,
జగతి కుపకారమగు చర్యసలిపితీవు. ౨౩

చ. వెలచెలులన్ వివేకులగు పెద్దలు పెండ్లికిఁ బిల్వరాదు; వా
రలు గల పెండ్లికిం జనఁగరాదు; జనం గనఁబోల దాటపా
టల; నదిగాక విద్యలఁ గడంగి వచింపఁగ రాదు; దీనికిన్
సొలసినవారికెల్ల మధుసూదను దుర్గతి రాక తీఱునే? ౨౪

తే. గీ. అనుచు నెఱుఁగంగనేర్చినయట్టివారి
కెల్ల నెఱుఁగంగఁ జేసితి విందువదన!
యెఱుఁగనేరనియట్టి సోమరుల కీవ
కాదు బ్రహ్మయు బోధింపఁగాఁ గలాఁడె! ౨౫

క. నాకొక్కని కపకారము చేకొని యొనరించి తంచు సిగ్గిలఁ దరుణీ!
లోకోపకారకంబగు నీకృతికిన్ మెచ్చవలదె! నేర్పరు లెందున్." ౨౬

క. అని కమ్మ వ్రాసి పిదపం దనయంతన విడిచె దానిఁ దగ నమ్మధుసూ
దనుఁడు; మనము విఱిగినచో వనితామణు లన్న గడ్డిపరకలు గారే? ౨౭

క. వాసవునకైన ధనకాంతాసంగతి వలదు, దానితత్త్వమ్ము రసా
భాసము నిక్కము; సుగుణవ్యాసంగులు దానిబారిఁ బడ రెప్పట్లన్. ౨౮

మ. అతఁ డీరీతిఁ బరిత్యజించుటయు నయ్యబ్జాక్షియుం గొంతఁ దా
మతిఁ జింతించి క్రమమ్ముగా నతని ప్రేమ న్మాని పెన్మాయలాఁ
డితనం బూని స్వవృత్తి నెల్లవిటగోష్ఠిం జెంది పెంపొందె నా!
"గతిలేనమ్మకు గంజి పానక" మనంగా నిక్క మానే కదా! ౮౯

సీ. తలిదండ్రు లింటిపెత్తన మొసంగుచుఁ దక్క లోటు జరుగకుండఁ డీరీతిఁ జక్కఁబెట్ట
ననుకూల మగుతీవిఁ దనకాంత తనకెంతయును పన్నె వాసి నార్జనము సేయ
నతిభక్తి గలశిష్యతతు లెల్లవేళలఁ దను గొల్చి బుద్ధిమత్తను భజింప
లక్ష్మీసరస్వతుల్ దమ పరస్పరవైరములవీడి తనగృహమ్మున వసింప

తే. గీ. బాంధవశ్రేణు లెల్ల సెబా సనంగ
సకలదిగ్దేశ రాజన్యసభలయందుఁ
దనయశమ్ము నిరంకుశత్వము వహింప
సుఖముగా నుండె నమ్మధుసూదనుండు. ౯౦

క. సతతపరిశ్రుతభూదైవతమృష్టాన్నప్రదానవర్ధితకీర్త్యం
చితతాదృశజనకయశోవితతీ! తతజగదతీతవితరణసుకృతీ. ౯౧

మ. పరిపూర్ణాయురపారభాగ్యవిలసద్భావాంచితా! కీర్తిసం
భరితాశాంతర! సత్కవిత్వకుకవిత్వస్ఫూర్తినిర్భేదత
త్త్వరహస్యప్రథమానబుద్ధిబలసంతానాధికా! నిత్యస
త్యరతా! చెల్మయమంత్రిపుత్ర! కవిరాడ్దారిద్ర్యవిచ్ఛేదకా! ౯౨

క. నానాఫలపుష్పాగనిదానోద్యానాంతరస్థితసుసౌధతలా
నూనబుధసుకవిమిత్రవితాన వినోదావధాన! దాననిదానా! ౯౩

గద్య.

ఇది శ్రీ కింకవీంద్ర ఘటాపంచానన విద్వత్కవి బాలకలానిధి
బాలసరస్వతీ శతావధాని తిరుపతి వేంకటేశ్వర
ప్రణీతం బయిన కేవలకల్పితంబగు శ్రవణా
నందంబను మహాప్రబంధమ్మునందు
సర్వంబును బంచమాశ్వాసము.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

సంపూర్ణము

శుద్ధపత్రము.

పుట.	పంక్తి.	తప్పు.	ఒప్పు.
3	9	విఘంటు	నిఘంటు
5	4	సంస్థానమ్ముల	సంస్థానమ్ముల
6	8	రాష్ట్వల	రాశ్వేల
7	1	దలఁదాఁటి	దలదాఁటి
,,	2	పాళిఁటి	పాలిటి
9	9	అన్నిఁటికి	అన్నిటికి
,,	17	మఱియుఁనుఁ	మఱియుఁను
10	12	జెలపతి	జలపతి
13	27	కూఁడెనా	కూడెనా
14	9	గఱఁచ	గరఁచ
16	20	దోఁచుఁను	దోఁచును
18	21	మంతిశ్రిఖా	మంత్రిశిఖా
20	2	పన్నిఁ	పన్ని
27	18	తత్తరమ్మున	తత్తఱమ్మున
27	25	వేయఁటకుఁ	వేయుటకు
33	5	వాఁడెట్టి	వాఁడట్టి
33	11	దత్తరమ్మువ	దత్తఱమ్మున
,,	18	కాంతుఁతా	కాంతుఁగా
40	22	కనుఁదోయి	కన్నుదోయి.
41	18	వలసి	నలసి
43	15	వీరుఁ	వీరు
45	9	గిల్లివ	గిల్లిన
46	1	దారుమారు	దాఱుమాఱు.
50	2	నోన	నోస
52	7	బీగుదు	బీఁదుదు
53	8	సీకు,	సీకు
57	23	కుంచించి	గుంజించి
58	25	చూడలేవ	చూడలేదా
73	5	గడుఁ	గడు
77	20	నిటగునుఁగా	నిట్లగును గా